

NÁZEV:

Pedagogické myšlenky Dona Bosca a jejich odraz ve výchově v ČR

ANOTACE:

Předmětem diplomové práce jsou výchovné myšlenky Dona Bosca a jejich aplikace v současné výchově mládeže ve volném čase v Salesiánských střediscích mládeže. Dále jsou předmětem podrobného studia jednotlivá střediska v ČR a jejich specifika, která jsou důsledkem různých faktorů, které jsou dále sledovány. Cílem bylo vytvořit ucelený přehled SaSM v České republice, na základě osobní návštěvy a následného rozhovoru. Metodou výzkumu byl strukturovaný rozhovor. Výsledkem práce je seznam všech Salesiánských středisek v ČR a jejich ucelený přehled. V závěru je konstatování neustálé aktuálnosti myšlenek Dona Bosca a obdivuhodnost salesiánského díla.

? problem ?

KLÍČOVÁ SLOVA:

Preventivní systém

Salesiánské středisko mládeže

Volný čas

Výchovné prostředí

TITLE:

Pedagogical Thoughts of Don Bosco and their Reflection in Education in the Czech Republic

SUMMARY:

The subject of the dissertation is educational thoughts of Don Bosco and their application in contemporary education of young people spending their leisure time in Silesian Youth Centres. Elaborate study concerns single Youth Centres and their specifics, which are results of various factors observed thoroughly. The target of this work is to create a survey of Silesian Youth Centres around the Czech Republic, based on in-person visits and dialogues. Structured interview was used as a method of the research.

The result of the dissertation work is a list of all the Silesian Centres in the Czech republic and their complete summary. In the end there is mentioned the constant actuality of Don Bosco's thoughts and generally the admirable Silesian work.

KEYWORDS:

System of prevention
Silesian Youth Centre
Leisure time
Educational environment

*„Lektavení, publikace ... a vlastní práce pedagogů Dana Bence, jejího kolektivu“ ...
M. B.*

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně. Použila jsem pouze materiály, které jsou uvedené v seznamu literatury.

V Praze ... 25.4.08 .....

.....
vlastnoruční podpis

*„Laskavost, pohlazení... a vlastně celá pedagogika Dona Bosca, to jim sedne“...
M. B.*

OBSAH:

ÚVOD	10
1. ŽIVOT, DÍLO A ODKAZ DONA BOSCA	12
1.1 ŽE ŽIVOTA DONA BOSCA	12
1.1.1 Děství	14
1.1.2 Mládí a studia	16
1.1.3 Příchod na povolání	17
1.2 DÍLO	18
1.2.1 Odstav	20
1.2.2 Volební školy a dílny	23
1.2.3 Tisk	25
1.2.4 Společnost sv. Františka Saleského	26
1.2.5 Ženský institut	28
1.2.6 Šestistáti- spolupracovníci	27
1.2.7 Mince	27
1.3 ODKAZ DONA BOSCA	28
1.3.1 Salesiánská rodina	28
1.3.2 Salesiáni ve světě	28
1.3.3 Salesiáni v České republice	29
1.3.4 Ostatní salesiáni ve světě	31
2. VÝCHOVNÉ MYŠLENKY DONA BOSCA	32
2.1 PREVENTIVNÍ SYSTÉM	32
2.1.1 Prevence- metoda animace	32
2.2 TŘI PILÍŘE PREVENTIVNÍHO SYSTÉMU	33
2.2.1 Reaktivnost- 1. pilíř PS	34
2.2.2 Laskavost z důvěry – 2. pilíř PS	35
2.2.3 Zbožnost- 3. pilíř PS	32
2.3 VÝCHOVNÉ PROSTŘEDÍ	36
2.3.1 Rodinnost	36
2.3.2 Veselost	37
2.4 CÍLE SALESIÁNSKÉ VÝCHOVY	38
2.4.1 Výchova integrální	38
2.4.2 Výchova společenská	38
2.4.3 Výchova k zbožnosti	38
3. ODKAZ VÝCHOVNÝCH MYŠLENEK	39
3.1 POSLÁNÍ	39
3.1.1 Cíle poslání	39
3.1.2 Metody působení salesiánských vychovatelů	40
3.1.3 Formy výchovného působení	40
3.1.4 Podpůrné podmínky pro práci salesiána v dnešní době	41
3.2 POSTAVENÍ SALESIÁNŮ VE SPOLEČNOSTI A CÍRKVI	42
3.2.1 Postavení ve společnosti	42
3.2.2 Postavení v církvi	43
4. SITUACE DNEŠNÍ MLÁDEŽE V ČR	44
4.1 ČINITELÉ MAJÍCÍ VLIV NA SOUČASNOU SITUACI MLÁDEŽE	44
4.1.1 Demografické determinanty	44
4.1.2 Kritické jevy	44
4.1.3 Hadnotová orientace mládeže	44

Děkuji všem, kteří mne podpořili v mé práci...

OBSAH:

ÚVOD	10
1. ŽIVOT, DÍLO A ODKAZ DONA BOSCA.....	12
1.1 ZE ŽIVOTA DONA BOSCA.....	12
1.1.1 Dětství.....	14
1.1.2 Mládí a studia.....	16
1.1.3 Příprava na povolání.....	17
1.2 DÍLO.....	18
1.2.1 Oratoř.....	20
1.2.2 Večerní školy a dílny.....	23
1.2.3 Tisk.....	25
1.2.4 Společnost sv. Františka Saleského.....	26
1.2.5 Ženský institut.....	26
1.2.6 Salesiáni- spolupracovníci.....	27
1.2.7 Misie.....	27
1.3 ODKAZ DONA BOSCA.....	28
1.3.1 Salesiánská rodina.....	28
1.3.2 Salesiáni ve světě.....	28
1.3.3 Salesiáni v České republice.....	29
1.3.4 Čeští salesiáni ve světě.....	31
2. VÝCHOVNÉ MYŠLENKY DONA BOSCA.....	32
2.1 PREVENTIVNÍ SYSTÉM.....	32
2.1.1 Prevence- metoda animace.....	32
2.2 TŘI PILÍŘE PREVENTIVNÍHO SYSTÉMU.....	33
2.2.1 Rozumnost- 1. pilíř PS.....	34
2.2.2 Laskavost a důvěra – 2.pilíř PS.....	35
2.2.3 Zbožnost- 3. pilíř PS.....	32
2.3 VÝCHOVNÉ PROSTŘEDÍ.....	36
2.3.1 Rodinnost.....	36
2.3.2 Veselost.....	37
2.4 CÍLE SALESIÁNSKÉ VÝCHOVY.....	38
2.4.1 Výchova integrální.....	38
2.4.2 Výchova společenství.....	38
2.4.3 Výchova k zbožnosti.....	38
3. ODKAZ VÝCHOVNÝCH MYŠLENEK.....	39
3.1 POSLÁNÍ SALESIÁNŮ.....	39
3.1.1 Cíle poslání.....	39
3.1.2 Metody působení salesiánských vychovatelů.....	40
3.1.3 Formy výchovného působení.....	40
3.1.4 Předpoklady pro práci salesiána v dnešní době.....	41
3.2 POSTAVENÍ SALESIÁNŮ VE SPOLEČNOSTI A CÍRKVI.....	42
3.2.1 Postavení ve společnosti.....	42
3.2.2 Postavení v církvi.....	43
4. SITUACE DNEŠNÍ MLÁDEŽE V ČR.....	44
4.1 ČINITELÉ MAJÍCÍ VLIV NA SOUČASNOU SITUACI MLÁDEŽE.....	44
4.1.1 Demografické determinanty.....	44
4.1.2 Krizové jevy.....	44
4.1.3 Hodnotová orientace mládeže.....	44

4.2 VOLNÝ ČAS.....	45
4.2.1 Funkce volného času.....	46
4.2.2 Problematika způsobu trávení volného času.....	47
5. SALESIÁNSKÁ STŘEDISKA.....	48
5.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA.....	48
5.2 CHARAKTERISTIKA ČINNOSTÍ STŘEDISKA MLÁDE.....	49
5.3 IDEOVÉ PRINCIPY SALESIÁNSKÉHO STŘEDISKA MLÁDEŽE..	50
5.4 CÍLE SALESIÁNSKÉHO STŘEDISKA.....	51
6. SEZNAM SALESIÁNSKÝCH STŘEDISEK A ROZHOVORY.....	52
6.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	52
6.1.1 Výběr otázek.....	52
6.1.2 Vlastní výzkumné otázky.....	53
6.2 VÝZKUM.....	54
6.2.1 Cíl výzkumu.....	54
6.2.2 Výběr respondentů.....	54
6.3 SEZNAM SALESIÁNSKÝCH STŘEDISEK.....	55
6.3.1 Salesiánské středisko Štěpána Trochty v Teplicích.....	55
6.3.1.1 <i>Rozhovor- Teplice</i>	54
6.3.1.2 <i>Shrnutí</i>	54
6.3.2 Salesiánské středisko mládeže Praha- Kobylisy.....	64
6.3.2.1 <i>Rozhovor- Kobylisy</i>	66
6.3.2.2 <i>Shrnutí</i>	68
6.3.3 Salesiánské středisko mládeže Rumburk- Jiříkov.....	69
6.3.3.1 <i>Rozhovor- Rumburk</i>	70
6.3.3.2 <i>Shrnutí</i>	72
6.3.4 Salesiánské středisko mládeže Brno- Žabovřesky.....	73
6.3.4.1 <i>Rozhovor- Brno- Žabovřesky</i>	74
6.3.4.2 <i>Shrnutí</i>	77
6.3.5 Salesiánské středisko mládeže Brno- Líšeň.....	78
6.3.5.1 <i>Rozhovor- Brno- Líšeň</i>	79
6.3.5.2 <i>Shrnutí</i>	82
6.3.6 Salesiánské středisko mládeže v Plzni.....	83
6.3.6.1 <i>Rozhovor- v Plzni</i>	84
6.3.6.2 <i>Shrnutí</i>	87
6.3.7 Salesiánské středisko mládeže v Českých Budějovicích.....	88
6.3.7.1 <i>Rozhovor- České Budějovice</i>	89
6.3.7.2 <i>Shrnutí</i>	92
6.3.8 Salesiánské středisko mládeže Pardubice.....	93
6.3.8.1 <i>Rozhovor- Pardubice</i>	94
6.3.8.2 <i>Shrnutí</i>	96
6.3.9 Salesiánské středisko mládeže v Ostravě.....	97
6.3.9.1 <i>Rozhovor- Ostrava</i>	99
6.3.9.2 <i>Shrnutí</i>	101
6.3.10 Salesiánské středisko mládeže ve Zlíně.....	102
6.4 INTERPRETACE VÝZKUMU.....	103
ZÁVĚR.....	106
LITERATURA.....	107
FOTOGRAFICKÁ PŘÍLOHA.....	110

ÚVOD

Pro zpracování diplomové práce jsem si vybrala téma, které se soustředí na osobu italského kněze a vychovatele 19. století Dona Bosca a aktuálnost jeho pedagogických myšlenek pro dnešní vychovatele, a to především na půdě Salesiánských středisek mládeže v České republice.

Výchovné metody, které uplatňoval Don Bosco v přístupu k mládeži, budily pozornost již v době jeho života, a musím konstatovat, že budí pozornost i dnes. Důkazem může být i množství knih, které v současnosti vychází. Knihy často pojednávají o jeho přístupu k dnešní mládeži a aplikují preventivní systém i na další sféry lidského života. Často je těžké rozpoznat to, co lze opravdu považovat za původní pedagogické myšlenky tohoto originálního vychovatele, a co jsou již myšlenky autora knihy. Možná, že právě na této skutečnosti lze pozorovat onen jev aktuálnosti a toho, že jeho myšlenky jsou stále rozvíjeny.

Don Bosco se celý svůj život věnoval výchově, ale nezanechal po sobě žádné ucelené teoretické dílo, které by se zabývalo problematikou výchovy. Nebyl autorem žádné originální teorie ani uceleného výchovného systému. Byl praktikem. Vychovatelem, který se stal významnou osobností pro svoje výjimečné organizační a vychovatelské schopnosti. V roce 1934 byl svatořečen papežem Piem XI. a v roce 1988 byl prohlášen Janem Pavlem II. za „Otce a učitele mládeže“.

Otázku jeho svatořečení pokládám za zásadní při samotném přístupu k této osobnosti. Katolická víra a uctívání svatých je specifickým jevem a pro oko laika někdy až jevem nerealistickým. Při studiu literatury bylo nutné odpoutat se od určitého druhu zbožňování osoby Dona Bosca. Snažila jsem se nástin jeho života založit spíše na skutečnostech, které jsou přijatelné i pro nevěřícího člověka. Bosco byl jedinečnou osobností a vynikajícím vychovatelem, ale mám pocit, že pokud chceme lépe poznat jeho přístup k mládeži a aplikovat ho v naší současné společnosti, je třeba, aby byl jeho obraz přijatelný i pro zájemce z řad nevěřících.

V dnešní době je to úkol především salesiánů, aby posoudili nakolik je možné aplikovat doslovně principy výchovného systému Dona Bosca, a do jaké míry je třeba se

přizpůsobit současným nárokům mládeže a společnosti. Salesiáni Dona Bosca nejsou neteční k současnosti a neustále monitorují společenskou a sociální situaci mládeže, na kterou se snaží reagovat. Salesiánská kongregace se cítí těsně spjatá se světem a jeho dějinami především tím, že vychovávat znamená účastnit se s láskou na růstu osob a na vytváření jejich budoucnosti.

Došli jsem se, že kontext je důležitý při snaze pochopit jeho pedagogické myšlenky, které se mi díky poznáním souvislostem zdají ještě aktuálnější...
Náležející stručný životopis, kde jsem se snažila pomocí dostupné literatury zachytit momenty z Don Boscova života, které se mi jevíly důležité v dalším kontextu diplomové práce. Některé životní etapy jsou v literatuře široce popisovány, jistě jsou to popis literárně zajímavé, avšak v mé práci by působily nadbytečně.
Dále je zde nastíněno životní dílo tohoto významného vychovatele a stručně zmapování situace ve světě a v ČR.

1.1. ZĚ ŽIVOTA DONA BOSCA

V době Boscova života byl Turín hlavním městem piemonškého vévodství, které bylo součástí sardinského království. V roce 1815 byly sardinskému králi vráceny všechny jeho bývalé majetky, které byly dvacet let pod vlivem Francie a Napoleona. Savojský rod se tak stal mocnější a mohl začít uskutečňovat myšlenku sjednocení Itálie, která byla do té doby politicky roztržena.

Turín bylo město, kam se sjížděli liberální osobnosti z celé Itálie, aby se daly do občanského procesu, který je v dějinách Itálie označován pojmem risorgimento.¹ Toto občanské hnutí postavilo církvi před nové ožehavé problémy, které se pojily s nastávající průmyslovou revolucí. Vznikaly nové továrny a rozvíjela se výroba průdky. V okrajových částech přibývali noví obyvatelé, kteří přicházeli do města, aby se zde hledali obživu.

¹ Situace v ČR je dále rozvíjena v sociologických kapitolech práce.

² Turín je také město, kde se nachází Alpina a odtud tedy pochází i její název. „Je před desítkami let“.

³ Občanské sdružení Itálie – risorgimento – bylo od roku 1847 vydáván C. Cavoura v Turíně.

1. ŽIVOT, DÍLO A ODKAZ DONA BOSCA

Každý z nás je ovlivněn dobou, do které se narodí, prostředím, ve kterém žije i lidmi, se kterými se v životě setkává. Považuji tedy za nutné, abych v úvodu první části diplomové práce stručně zmínila společensko- historický kontext Don Boscova života. Domnívám se, že kontext je důležitý při snaze pochopit jeho pedagogické myšlenky, které se mi díky poznaným souvislostem zdají ještě aktuálnější...

Následuje stručný životopis, kde jsem se snažila pomocí dostupné literatury zachytit momenty z Don Boscova života, které se mi jevily důležité v dalším kontextu diplomové práce. Některé životní etapy jsou v literatuře široce popisovány, jistě jsou to popisy literárně zajímavé, avšak v mé práci by působily nadbytečně.

Dále je zde nastíněno životní dílo tohoto významného vychovatele a stručné zmapování situace ve světě a v ČR.¹

1.1. ZE ŽIVOTA DONA BOSCA

V době Boscova života byl Turín hlavním městem piemontského² vévodství, které bylo součástí sardinského království. V roce 1815 byly sardinskému králi vráceny všechny jeho bývalé majetky, které byly dvacet let pod vlivem Francie a Napoleona. Savojský rod se tak stal mocnějším a mohl začít uskutečňovat myšlenku sjednocení Itálie, která byla do té doby politicky roztržštěná.

Turín bylo město, kam se sjížděli liberální osobnosti z celé Itálie, aby se daly do obrodného procesu, který je v dějinách Itálie označován pojmem risorgimento.³ Toto obrozenecké hnutí postavilo církev před nové ožehavé problémy, které se pojily s neustále se postupující průmyslové revolucí. Vznikaly nové továrny a rozvoj města byl velice prudký. V okrajových čtvrtích přibývali noví obyvatelé, kteří přicházeli do města, aby si zde hledali obživu.

¹ Situace v ČR je dále rozvíjena v následujících kapitolách práce.

² Tato oblast je na severu, západě a jihu ohraničena Alpami a odtud tedy pochází i její název: „au pied des monts“- na úpatí hor.

³ Otázkou sjednocení Itálie se zabýval i list Il Risorgimento, který byl od roku 1847 vydáván C. Cavourem v Turíně.

Kolem roku 1840 ve městě žilo asi 130 000 obyvatel. O výchovu mládeže vyšší společnosti se starali jezuité, kteří vychovávali mládež zámožných turínských rodin. Jezuité byli známí svým vzděláním i společenským vlivem. Vzděláním a výchovou mládeže z chudých rodin se však nezabývala ani církev ani vláda.⁴ Část turínské společnosti⁵ se sice starala o dobročinné projekty a zřizovala útulky pro osiřelé děti a chorobomyslné, ale scházelo zde zařízení, které by se zabývalo výchovou a vzděláním zanedbávaných a opuštěných chlapců, kterých bylo ve městě plno. Charitativní činnost nezahrnovala starost o mládež, která žila na periferii města. Podobně jako dnes, tak i tehdy se na předměstí tvořily zločinecké skupiny, které ohrožovali obyvatelstvo a policie proti nim byla bezradná. Městské úřady si nijak významně nevšímalý zločinnosti, která ve městě vzrůstala a stávala se hrozbou pro další generace. První Oratoř Dona Bosca vznikla právě na předměstí, ve čtvrti Valdocco.⁶

Okrajové čtvrti města byly „černými skvrnami“, kde téměř každé dva roky vypukla cholera. 40% tohoto obyvatelstva neumělo číst a psát. Přibývalo sociální nerovnosti a nespravedlnosti. Příliv lidí vyžadoval i nové nároky na kněze, kteří by se „neomezovali“ na práci ve svých farnostech, ale zabývali se i pastorcí, která by hledala nové cesty, jak se těmito lidem „ulice“ přiblížit...

⁴ Škola pro dívky nebyla žádná a chlapecké školy pojaly maximálně 1500 uchazečů.

⁵ Významnou osobou, která byla v Turíně velmi činná v sociální sféře byla markýza Barolová, která podporovala stavbu siročinců a domovů pro pracující dívky a za její podpory se postavil i útulky pro „ženy z ulice“ a ústav pro nemocné a tělesně postižené děti. Některým charitativním projektům byl velmi nakloněn i král Karel Albert, který finančně podporoval některé projekty.

⁶ Valdocco- z lat. vallis occisorum, což znamená údolí zavražděných. Podle tradice zde za dob pronásledování křesťanů byli umučeni Adventor, Solutor a Octavius, vojáci z thébské legie, kteří byli později prohlášeni za svaté mučedníky.

1.1.1. Dětství

Jan Melchior Bosco se narodil 16. srpna 1815 v osadě Becchi v obci Castelnuovo d'Asti blízko Turína⁷.

V této části Itálie prožil své dětství, které bylo poznamenáno smrtí otce, který zemřel, když mu byly dva roky. O celou rodinu se starala Boscova matka Markéta. Tato žena neuměla sice číst a psát, ale snažila se, aby pomohla svým dětem v duchovním i intelektuálním růstu. Její „pohled na svět“ byl silně ovlivněn katolickou vírou, hodnotami a morálkou, které se s tímto vyznáním pojí.

Markéta se musela vypořádat s údělem mladé vdovy, která se starala o tři děti a nemocnou tchýni. D. Giovanni Batista Lemoyne⁸ napsal v Pamětech Dona Bosca: *„Markéta neponížila nikdy důstojnost matky neuváženými projevy něžnosti anebo litováním, anebo tolerováním toho, co mohlo mít stín nedostatku. Kvůli tomu nepoužívala drsné způsoby anebo násilnické manýry, které by ho odrážely anebo byly důvodem ochlazení lásky jejího syna. Jan měl v sobě ten pocit jistoty v jednání, kvůli kterému se člověk přirozeně cítil unášen překonávat to, co bylo nutné u člověka, který byl určen k tomu, aby vedl velký počet lidí, ale který může lehce sklouznout do pýchy. Matka Markéta nikdy neváhala potlačit drobné projevy vzdoru hned od začátku, kdy on ještě nebyl schopen morální zodpovědnosti. Když ho však uvidí vynikat mezi jeho společníky proto, aby mohl mezi nimi konat dobro, mlčky pozoruje, jak se situace vyvíjí, nestaví se proti tomu, co podnikal a nejenom, že mu ponechá svobodu v jednání, jak se mu to líbí, ale opatří mu i nutné prostředky také za cenu toho, že se musí sama*

⁷ Osada Becchi, kde se Don Bosco narodil je součástí vinařské oblasti, která si i dnes zachovává svůj specifický ráz. Dům, ve kterém Don Bosco prožil své dětství patří v současné době Kongregaci Salesiánů a celý zdejší kraj se stal poutním místem pro ty, kteří se hlásí k odkazu tohoto kněze a vychovatele

⁸ Memorie biografiche di Don Giovanni Bosco představují jeden z nejdůležitějších materiálů ze života Dona Bosca. Jejich prvním vydavatelem a upravovatelem byl Giovanni Battista Lemoyne, Salesián, který byl i Boscovým přítelem v posledních letech jeho života. Jedná se o svazky I.- IX., které zahrnují léta 1815- 1870. Vycházely v Turíně během let 1898- 1916. Vydávání bylo přerušeno Lemoynovou smrtí a svazek X. již nebyl vydán.

Lemoynovým pokračovatelem od svazku XI. se stal Don Eugenio Ceria, který od roku 1930 do roku 1936 vydal svazky XI.- XVII. Do Memorie di Don G. Bosco jsou pojaty zprávy z Boscových rukopisů, které zapsal na přání Pia IX. O rukopisy se jedná pouze do roku 1855, pak na přání autora nesměly být otiskovány.

Vydání Dona Cerie se mírně liší od Lemoynových, neboť ten autentičtěji postihuje myšlenky Bosca a historické a společenské události dané doby. Materiály tvoří také zápisy prvních Salesiánů.

Srv. ŠTECHOVÁ, M.: *Život světcův*, Praha: Nakladatelství A. Neuberta. 1937, s. 609.

odříkat“.⁹ Markéta provázela svého syna po celý svůj život a později mu pomáhala v oratoři.¹⁰

Z dochovaných materiálů je patrné, že hluboký vztah s matkou hrál zásadní roli při tvorbě všech dalších vztahů Boscova života. Po celou čas jeho života ho provází příklad a podpora matky. Matčina výchova a její přístup k dětem se pro něho staly inspirací, která se odrazila v jeho přístupu k mládeži. Byly to zkušenosti z dětství, které se staly mottem jeho činnosti a dalšího působení. Snad právě díky silné osobnosti matky měl Bosco možnost vyrůst v silnou a jedinečnou osobnost, která se vypořádala se ztrátou vlastního otce a byla „otcem“ pro mnoho ostatních.

A Sebeúcta, jistota a vědomí osobních kvalit byly utvářející prvky jeho osobnosti a v důsledku pak i jeho „moci“ a vlivu na mládež.

A Z paměti Dona Bosca je patrné, že během celého svého dětství a dospívání cítil absenci otce. Otcovský vzor postupně nacházel a ztrácel v postavách kněží¹¹, se kterými se setkal. Významně ho ovlivnil především Don Calosso, který si všiml na podzim roku 1826 jeho nadání a touhy po studiu a nabídl mu, aby docházel po práci na hodiny latiny, italštiny. Bohužel jejich přátelství a spolupráce mohly trvat pouze čtyři roky, neboť v roce 1830 Don Calosso zemřel. Po smrti tohoto kněze a duchovního vůdce Don Bosco cítil, že se stal „podruhé siročkem“.¹²

V dospělosti si byl Bosco, díky vlastním zkušenostem vědom toho, jak je „otcovský vztah důležitý. Snažil se tedy pro své svěřence vytvořit ve svých zařízeních takové klima, aby měli pocit, že „otce“ mají. Celý svůj život se snažil, aby byl „otcem svých chlapců“.

9

DACQUINO, G.: *Psychologie Dona Bosca*, str. 3

A¹⁰ Tato ženská přítomnost byla v Oratoři velice vážená a respektovaná. Společenské postavení ženy té doby bylo takové, že žena svému muži vykala a on jí tykal. Často byl vztah manželů doprovázen slovním či dokonce fyzickým násilím, které společnost tolerovala. I tak však byla matka ústřední postavou rodiny. Ona byla tou, která vychovávala děti a vedla je k náboženské výuce. Toto významné postavení ženy 19. století však platilo pouze v roli matky, ne v roli ženy, snoubenky, manželky. V těch dobách bylo prožívání tradice vzhledem k ženě takové, že měla možnost prožít roli dcery, pak matky, aniž by víceméně psychologicky přijala roli manželky. Postavení manželky, které se neuskutečňuje jednoduchým dosažením ohlášeného postavení nebo vztahu, ale skrze celou výchovu, která musí vycházet již z dětství. V tomto kontextu se utvářely i vztahy a postoje mužů církve předminulého století vůči ženám. Z dochovaných pramenů je možné získat dojem, že v církvi přetrvává jistý druh ambivalence dodnes.

Srov. DACQUINO, G.: *Psychologie Dona Bosca*, str. 39-40

¹¹ V první polovině 19. století byla situace taková, že vyučování na základní škole bylo v rukou církve a ne všichni kněží byli „dobří otcové“.

¹² Srov. ALBERTI, P.: *Světec Don Bosco*, str. 38.

Základní školu navštěvoval v Castelnuovo, které leží asi pět kilometrů od jeho rodného domu a v roce 1831 začal studovat na gymnáziu v Chieri. Nejprve byl přijat do přípravné třídy, ale díky své pílí a studijním předpokladům byl přeřazen do primy a za další dva měsíce mu bylo povoleno studium v sekundě. Vynikal svou pílí a mimořádně dobrou pamětí. Během let, které strávil na gymnáziu si přivydělával jako pomocný kuchař, vypomáhal v kavárně, naučil se ševcovskému a krejčovskému řemeslu a truhlářině. Všechna tato práce se mu v pozdější době hodila, neboť znalosti jednotlivých oborů mohl zúročit při zřizování dílen, které byly nedílnou součástí jeho projektů.

1.1.2. Mládí a studia

V roce 1835 vstoupil Don Bosco do semináře ve stejném městě a začal zde studovat filosofii a teologii. Velmi pozorně si všímal postoje, který zaujímali představení vůči seminaristům. Byl to ve většině případů postoj odtažitý, nadřazený a bez snahy komunikovat. Sám Bosco to ve svých vzpomínkách popisuje následovně: „*Své představené jsem miloval a i oni byli ke mně vždycky dobří. Mé srdce však nebylo uspokojeno. Rektor a jiní představení nás obvykle navštěvovali po našem příchodu z prázdnin, a když se na prázdniny odjíždělo. Nikdo si nešel s nimi promluvit, jenom když se jednalo o nějaké pokárání. Jeden z profesorů měl pravidelně, po turnusech, asistenci v jídelně a na procházkách, a tím všechno končilo. Kolikrát bych si chtěl promluvit s nimi požádat o radu nebo vyjasnění pochybnosti a nemohl jsem to. Někdy se stalo, že když šel nějaký představený kolem seminaristů, každý, aniž by znal důvod, utíkal vlevo nebo vpravo, jako by to bylo před zvířetem. To zapalovalo stále více v mém srdci touhu být brzo knězem proto, abych byl uprostřed chlapců, abych byl s nimi (...¹³)*“

Reakce mladého seminaristy byla motivována hlavně dvěma důvody. Tím prvním byl způsob tehdejší seminární pedagogiky, která vládla nejen v semináři, ale často i v samotných rodinách. Jejím hlavním heslem bylo: „*důvěrnost způsobuje ztrátu úcty*“. V tomto duchu se pak většina představených vyhýbala jakýmkoli „*důvěrnostem*“ a bližšímu kontaktu s podřízenými a studenty. Nadřazený zasahoval pouze tehdy, když „*bylo třeba trestat*“. Na druhé straně je to i výše zmiňovaná Boscova ztráta otce. Osobní

¹³ BOSCO, G.: *Memorie dal 1841 al 1846*, p. 91.

Srov. Dacquino, G.: *Psychologie Dona Bosca*, str. 41- 44.

zklamání zažil mladý seminarista i u svých vrstevníků, neboť ne všichni tam byli kvůli „povolání“ kněze. V té době vstupovalo do semináře i mnoho těch, kteří se vydávali na církevní dráhu i proto, aby si zajistili lepší budoucnost. V roce 1841 je klerik Bosco vysvěcen v Turíně na kněze.¹⁴

1.1.3. Příprava na povolání

Během let, které trávil v semináři se Bosco stýkal s knězem Donem Cafasso, který působil jako „utěšitel“ odsouzených na smrt a byl turínskými obyvateli nazýván „knězem šibenice“. ¹⁵ Tato výrazná postava Turína se stala Boscovým rádcem v životních rozhodnutích a osobním důvěrníkem. Caffaso radil Boscovi i v jeho pastorační službě, zvláště ve vztahu s uvězněnými, které navštěvoval v nápravných zařízeních a v práci s opuštěnou mládeží. Byl to právě Don Cafasso, který jako první zavedl Bosca do vězení, kde měl možnost poznat „*jak velká je lidská zloba a bída*“.¹⁶ Tato zkušenost byla dostatečným podnětem pro to, aby Bosco začal uvažovat o tom, jak situaci měnit. „*Vidět zástupy mladých lidí mezi 12.- 18. rokem, všichni byli zdraví, silní, plní umu, ale vidět je zahálet, jak po nich leze hmyz, jak strádají duchovně i hmotně, tak to byla věc, která mě vyděsila... Bylo to právě při této příležitosti, kdy jsem si všiml, jak někteří padli do těchto sítí proto, že byli ponecháni sami sobě. „Kdo ví“, říkal jsem si pro sebe, „kdyby tito mladí lidé měli venku přítele, který by si je vzal na starost, bděl by nad nimi a poučil by je v náboženských otázkách ve svátečních dnech, kdo ví, jestli by se nezdrželi daleko od zkázy anebo by se počet těch, co se vrátí do vězení, alespoň nezmenšil?“. Sdělil jsem tyto své myšlenky Donu Cafasso a s jeho radami a s jeho vysvětlením problému jsem se dal do studia způsobu, jak tuto myšlenku uskutečnit..“¹⁷*

Po vysvěcení na kněze bylo Boscovi nabídnuto několik pracovních míst. Po poradě se svým přítelem Cafassem se rozhodl pro další studia v turínském Církevním konviktu pro kněze *Convitto ecclesiastico*. Turínský církevní konvikt byl zvláštní druh školy a zároveň penzionátu, kde se kněží zdokonalovali ve studiu morálky a v praktickém

¹⁴ Teprve od vysvěcení na kněze ho lze titulovat jako Don Bosco.

¹⁵ Když byl vězeň odsouzen na smrt a veden na popravu, vystoupil s ním na vůz, aby mu byl nablízku v jeho poslední chvíli.

¹⁶ BOSCO, G.: *Memorie dal 1841 al 1846*, str. 122. Srov. DACQUINO, G.: *Psychologie Dona Bosca*, str. 60.

¹⁷ Srov. tamtéž, str. 122

cvičení pastorační služby¹⁸. Jejich povolání zde bylo dále rozvíjeno a uváděno do praxe...

„Každou sobotu jsem chodil do vězení s taškami plnými tabáku, ovoce, sladkostí, s předměty, které by pomohly mladým lidem, kteří měli to neštěstí, že tam byli, abych byl s nimi, získal si jejich přátelství, a tak je pobídl, aby přišli do oratoře, když vyjdou z tohoto místa trestu“.¹⁹

Kněží v Konviktu studovali morálku a zároveň vykonávali pastorační práci ve věznicích, nemocnicích, dobročinných ústavech.. Pomáhali nemocným, cizincům i mládeži. Don Bosco šel a pozoroval skutečnou situaci chlapců, který cítil jako nepostradatelný prvek výchovy. Cítil, že se mládež nepřizpůsobí představám vychovatele, ale vychovatel se musí přizpůsobit a upravovat svoje plány podle jednotlivých situací, ve kterých se mládež nachází.

Jedním z počátečních bylo zjištění, že chudá mládež města je jiná než chudá mládež na venkově... Pracovní doba byla 15- 17 hodin a průměrný věk turínských dělníků byl 19-20. Ve stavebnictví pracovali někteří hoši již od 8 let.

¹⁸ Slovo *pastorace* se dlouho chápalo jako pojem, který označuje péči duchovenstva o ostatní věřící. Byly tak označeny aktivity církve (farností, jednotlivců, skupin), které byly určeny především pro děti a mládež. V širším smyslu lze chápat *pastoraci* jako všechny aktivity, kterými se církev podílí na realizaci vlastního záměru ve jménu své víry. Tyto aktivity se týkají mladých lidí v jejich konkrétních a specifických podmínkách. V tomto smyslu se *pastorace* stává širokým polem působnosti, do níž patří vedle výchovy v rámci školy a rodiny také oblast volného času, sociální práce, práce s médii, poradenství a práce se specifickými skupinami mládeže.

Srov. KAPLÁNEK, M.: *Pastorace mládeže*, str. 9- 10.

¹⁹ Srov. DACQUINO, G. *Psychologie Dona Bosca*, str. 130

1.2. DÍLO

Don Bosco byl člověk moudrý a praktický, který se ve své době vymykal „tradičnímu modelu“ kněze a z toho někdy pramenily i některé konflikty. Nenechal si nikdy uniknout možnost využít všech prostředků, aby překonal mnohé z překážek, které se mu stavěly do cesty. Mohl je překonat částečně také díky tomu, že se jeho aktivita odvíjela v období četných společenských přeměn, např. lze v tomto období sledovat přechod zemědělské společnosti ke společnosti průmyslové, díky kterému bylo město Turín v čele obrovského demografického vývoje. Pod tlakem šíření průmyslu sem za prací přijížděli lidé z ostatních okresů a sousedních krajů. Takový jev vedl ke zvýšení poptávky po stavebních pracích, čímž vyvstala i poptávka po pracovní síle. Skutečnost byla taková, že během necelých desíti let (1838- 1848) vzrostl počet obyvatel tohoto města o více než 20 000 obyvatel, s přírůstkem 17%. Tak rychlý vzestup počtu stálého obyvatelstva ve městě způsobil vážné narušení městské „rovnováhy“. Bylo zde velké množství chlapců, kteří zaplňovali ulice, náměstí a louky, synů ze špatně si stojících rodin, často od nezaměstnaných rodičů, bez řemesla, bez naděje získat nějakou práci; nebo těch, kteří si obstarávali jakoukoli činnost, aby vůbec mohli žít, aby pozvedli svou životní úroveň.

V této atmosféře si Bosco všiml, že děti a mladí představují jednu z nejzranitelnějších částí společnosti, která nejvíce doplácí na jakoukoli společenskou přeměnu. Hledal způsob, který byl pomohl tuto situaci změnit.

1.2.1. Oratoř

Od roku 1884 lze sledovat počátky „oratoře“²⁰, která představovala nový způsob seskupování mladých a byla důsledkem Boscovi „sociologické otevřenosti“. Dal jí jméno sv. Františka Saleského.²¹ Nejprve se chlapci mohli scházet na Valdocco, kde markýza Barolo vybuodovala původně útulek pro „ženy ulice“, které chtěly začít „nový život“.²² Markýze se však po krátké době trvání oratoře naskytlá příležitost, aby otevřela špitál sv. Filomeny, a tak požádala Bosca, aby svou oratoř přemístil. Následovalo období „ambulantní oratoře“ (1844- 1846). Stěhovali se na různá místa po městě, ale skoro vždy se setkávali s nepochopením a netolerancí obyvatel Turína.

Předměstí Valdocca bylo chudinskou čtvrtí, která neměla dobrou pověst.²³ Obyvatelstvo tvořil velký počet rodin, které sem přicestovaly z venkova. Bylo zde velké množství podvýživných chlapců i dospělých, špinavých, nedostatečně oblečených a ve velmi špatných hygienických podmínkách. Tito příchozí obyvatelé nebyli „vítáni“ uvnitř městských čtvrtí (pokud nebyli využíváni pro dočasné práce). Pro tuto vrstvu lidí většinou znamenal příchod do města namáhavý život a zvýšenou úmrtnost.

První návštěvníci valdocké oratoře byli mladí chlapci nejrůznějšího původu, pocházeli z různých míst Itálie a jejich řemesla byla rozmanitá. Byli to především kameníci, zedníci, štukatéři, dlaždiči, kvadratéři²⁴ a další²⁵.

²⁰ Spíše než zakladatelem oratoře byl Don Bosco jejím pokračovatelem. Již Giovanni Cocchi (1813-1895) založil v roce 1839 v Turíně oratoř Anděla Strážného pro sirotky a opuštěnou mládež. Ale již před touto oratoří Dona Cocchi už existovaly další v Lombardii a Miláně. Již v roce 1821 byl zřízen útulek pro chudé a opuštěné děti a chudé tiskaře. Salesiánská oratoř byla tedy důsledkem syntézy prvků, které byly vyzorovány od dříve existujících komunit.

²¹ Ženevský biskup, který zemřel 1622 byl životní inspirací Dona Bosca.

²² V roce 1844 začala markýza Barolo výstavbu malé Nemocnice sv. Filomeny pro nemocné a zmracené děti.

²³ Kdysi se místo latinsky nazývalo „vallum occisorum“ - „valle degli uccisi“, což znamená „údolí zabitých“, a to pravděpodobně na upomínku mučedníků, kteří zde našli smrt. Název se později zkrátil na „Valdoko“. Tato oblast byla škodlivá také svým nezdavým ovzduším, které bylo důsledkem vysoké koncentrace vlhkosti, pocházející od řeky Dory a dalších vodních toků, které tudy procházely. Obyvatelé bydleli ve venkovských domech, kde rodiče i děti společně obývali jednu místnost a někdy spali dokonce na postelích z listí. Tato oblast se skládala převážně z ubohých chatrčí mezi neobdělávanými loukami a zahradami. Bydleli zde chudí lidé, kteří se sem přistěhovali ve 40. letech 19. století.

²⁴ Dělníci, kteří pokládali první vrstvu omítky na zdi.

²⁵ Specifická byla skupina valdostánských kominíků, kteří přicházeli v období podzimu z hor. Byl to většinou výběr velmi malých chlapců, neboť se při své práci museli protáhnout rourami u kamen.

Oratoř tak navštěvovali chlapci, kteří velmi často neměli dostatečné oblečení ani hygienické návyky.²⁶ Zároveň to bylo místo, kde neustále pulzoval život a měnilo se složení osazenstva. Kromě pravidelných dělníků a studentů přicházeli do oratoře i ti, kteří bydleli přímo v Turíně, děti Turíňanů nebo emigrantů, chlapci s dělnických čtvrtí. Právě tato skupina městských chlapců se Boscovi jevila jako nejrizikovější. Byli to chlapci, kteří mezi sebou vytvářeli skupiny, které mezi sebou soupeřily, a to často velmi brutálním způsobem. Dělalí starosti městské policii kněžím, kteří pracovali v oratořích. V konfrontaci s takovou skutečností musela oratoř působit jako místo transformace nebo sebeobrany.

Většina turínských kněží (v té době spadalo pod město Turín 16 farních úřadů) „čekala“ na mládež v kostele. Bosco nečekal a vykonával „ambulantní“ apoštolát přímo na ulici. Setkával se tak nejen s chlapci, kteří byli do společnosti nějakým způsobem začlenění, ale velmi často potkával i drobné zlodějíčky a mládež, která za sebou měla již kriminální minulost. Většina mládeže ulice vyšla právě z vězení nebo stála před tím tam jít. Bosco se snažil hledat alternativy pomoci pro všechny, a nejen pro ty, kteří se chtěli „polepšit“.

Byl velmi zasáhnut stavem mládeže, kterou navštěvoval v turínských věznicích již od roku 1842. Alarmující byla pro Bosca skutečnost, že většina chlapců, která odcházela z nápravného zařízení měla sklony k agresivitě a velmi často se po krátké době vraceli znovu za brány věznice. V několika následujících letech byli tito mladí delikventi posíláni od státní správy a policejních úřadů do oratoře. Bosco vyzoroval, že pokud tito chlapci vyjdou z vězení a je jim podána pomocná ruka, která se o ně zároveň v počátku jejich života na svobodě postará, jsou chlapci na správně cestě, aby začali žít početným životem a zapomněli na minulost. Podle něho bylo důležité, aby jim byl někdo nablízku, hlavně ve dnech volna popř. se jim snažil pomoci najít zaměstnání. To byly také prvotní cíle oratoře, kterou Don Bosco budoval.

Postupem času nevstupovali do oratoře jen emigranti, sirotci a bývalí vězni, ale přidávali se i turínští chlapci, kteří měli chudé rodiče. Bosco je neodmítal, ale naopak se snažil využít jejich potenciálu. Sám to hodnotil ve svém deníku: *„Třebaže bylo mým cílem dávat dohromady jenom ohrožené lidi a přednostně ty, co vyšli z vězení, tak proto, abych měl nějaký základ, na kterém bych mohla zakládat kázeň a morálku, tak*

²⁶Asistenti v oratoři tak často museli mít nad svými svěřenci i hygienickou kontrolu. „Koupat se“ v té době neznamenovalo hygienickou potřebu, ale pouze letní zábavu. V rolnickém životě neexistovaly vany, stejně tak ani ve Valdocco.

jsem pozval některé mladé lidi, kteří se dobře chovali a byli vzděláni. Oni mi pomáhali zachovávat pořádek a také pomáhali s četbou a se zpěvem žalmů“.²⁷

Během několika let se oratoř, která původně vznikla jako výchovné středisko, kde se shromažďovala mládež o svátcích, se postupně proměnila v ubytovací zařízení, siročinec a pak kolej. V roce 1847 sloužila oratoř už i jako ubytovna pro řemeslnické učně. Ve stejném roce byla otevřena nová oratoř v Turíně a v roce 1849 pozvedl oratoř na předměstí Vanchiglia. V roce 1848 začal fungovat seminář pro kněžská povolání a v roce 1850 kolej pro studenty. V roce 1851- 1853 byl ve Valdocco vybudován kostel sv. Františka Saleského a nová budova koleje.

Tak začala nová stavební expanze, která odpovídala vzrůstající poptávce po výchovných zařízeních pro bezprizorní mládež.²⁸ V následujících letech byl otevřen seminář ve městě Mirabello (1863), kolej v Lanzo (1864) a dále koleje v různých krajích Itálie, ve Francii, Belgii i Anglii.

Díky osobním kvalitám, dispozicím a zkušenostem, které získal v dětství a během dospívání si Bosco dokázal „celkem snadno“ hledat vztah k těm, s nimiž pracoval. Byl velmi aktivním člověkem a v prvních letech oratoře vykonával všechny potřebné práce, které byly potřeba k dobrému chodu domu... od zašívání oblečení, přes vaření až po střihání vlasů. Během let svého působení také musel překonat dramatické události, které poskytly Turín a jeho okolí.²⁹

Během let práce Bosca nejvíce „trápily“ časté útoky proti církvi, na kterých byla často vidět snaha po osobní pomstě nebo předsudky.³⁰ Bosco se musel vyrovnat se skutečností, že se ve školském sektoru začala omezovat moc kléru, kterému byla dříve svěřena velká část veřejného vzdělávání. Probíhal proces společenské i ekonomické proměny, která se týkala i fungování škol.³¹

²⁷ Memorie DB, cituje ŠTECHOVÁ, M. *Život světce*, str. 125.

²⁸ V roce 1853 bylo chovanců dvacet, v roce 1854 osmdesát. V letech 1869- 1870 dosáhl počet ubytovaných chlapců osmi set.

²⁹ Zemědělské hladomory v letech 1846- 1847, politický chaos roku 1848 (válka mezi Piemontem a Rakouskem), epidemie cholery v roce 1854 a výbuch skladiště se střelným prachem, ke kterému došlo v okolí San Pietro in Vincoli v piemontské metropoli roku 1852.

³⁰ V té době byla zrušena některá privilegia církve jako např. sňatek a kontrola nad vzděláním, omezování klášterů a otázka placení kléru ze státní pokladny. Siccardiho zákony (1850) zrušily církevní soudní dvůr a právo na azyl, dále zredukovaly počet církevních svátků a zmocnily vládu k udělování autorského práva pro církevní organizace za získaný majetek a přijímání darů či dědictví. Zákonem z roku 1855 došlo k dalšímu výraznému omezení a potlačení náboženských spolků.

³¹ Boncompagniho zákon z roku 1848 vyjádřil zájem jak na úrovni gramotnosti, tak odborného učení. Tento zákon, který předcházel reformě italského školství tento zákon požadoval, aby profesori církevních škol měli k vyučování oprávnění, které muselo být podřízeno státní kontrole. V této souvislosti vyvstalo mnoho podezření vůči fungování oratoře, došlo k domovním prohlídkám.

Právě v důsledku narušeného vztahu mezi státem a církví se také uskutečnilo několik osobních útoků na Dona Bosca, několikrát byl dokonce fyzicky napadnut. Na Boscovu práci a jeho osobu se opětovně útočilo i v tehdejší tisku. Často však překážky přicházely i z řad samotné církve. První, kteří zpochybňovali jeho dílo, byli právě turínští kněží, kteří projevíli často své nepochopení a žárlivost na Boscovu práci. On však jednal tak, jak vyžadovaly potřeby doby. Také veselost, s kterou se formoval salesiánský klérus, byla často hodnocena okolím jako negativní³². Salesiánská společnost i její zakladatel tak byly (a často jsou i dnes) v ostrém konfliktu s některými církevními hodnostáři a veřejností.

1.2.2. Večerní školy a dílny

Don Bosco nečekal na změnu společenského řádu, ale šel do ulic, aby umožnil chlapcům vyučit se řemeslu a obstaral jim dobré zaměstnavatele. Uvědomoval si, že pokud se má změnit společenská situace, musí si chlapci nejprve zajistit obživu trvalým zaměstnáním.

Zároveň bylo potřeba poskytnout chlapcům možnost, aby získali základní vzdělání. V roce 1844 uskutečňuje Bosco první „experimenty“. Večer po práci mohou za Don Boscem přicházet chlapci, které učí základy čtení, psaní a matematiky. V roce 1845 otevírá první řádnou večerní školu v Turíně. Tento jeho experiment vzbuzoval pozornost v celé Itálii.

V roce 1850 dal Don Bosco podnět k založení Společnosti vzájemné pomoci, jejíž činnost spočívala v založení společné pokladny, do níž každý přispíval, čím mohl. Ze získaných peněz se pořizovaly věci denní potřeby a pomoc těm, kdo nemněli práci nebo byli nemocní.

Bylo jasné, že jednorázová pomoc nikomu nepomůže, proto usiloval spíše o soustavnou péči, která by pomohla chlapcům z tíživé situace. Chlapcům hledal zaměstnání, navštěvoval je na pracovištích, budoval pro ně další večerní a nedělní školy.

³² „Mohli jsem vícekrát navštívit tento institut v hodinách rekreace a přiznávám, že jsem zakoušel velice bolestný dojem, když jsem viděl ty kleriky promíchané s jinými mladými lidmi, jako jsou učňové a truhláři, obuvníci atd., běhat si, hrát si, skákat a také dávat si nějaký pohlevek s malou důstojností jak u jedněch, tak u druhých. Dobrý Don Bosco, je třeba, aby klerici byli v kostele usebráni, málo pečují o formaci jejich srdce v skutečném církevním duchu, aby jim časem vstúpil tu důstojnost stavu, který chtějí přijmout. (MB IX, 368 citace ŠTECHOVÁ, M. *Životopis světece*, str. 235)

Don Bosco byl zároveň k dispozici pro každého, kdo přišel požádat pro radu, podporu nebo potřeboval doporučení pro úřady. Od roku 1847- 1870 byla pravidelně k dispozici poradna, kterou v prvních šesti letech obstarával osobně. Jsou zachovány učňovské smlouvy³³, což byly úřední dohody podepsané zaměstnavatelem, učněm a Donem Boscem. Učňovské smlouvy, které byly Don Boscem pro chlapce obstarávány lze považovat za průkopnické dílo na sociálním poli. Zajišťoval tak chlapcům základní lidská práva, spravedlivou mzdu, péči o fyzické zdraví, sváteční odpočinek, povinnosti sociální a mravní.³⁴

Dalším důsledkem tohoto jeho sociálního citění bylo i budování vlastních dílen. V roce 1853 zřídil obuvnickou dílnu, později krejčovskou. Po dalším roce založil dílnu knihvazačskou. V roce 1856 vznikla stolařská dílna a v roce 1862 tiskárna a zámečnická dílna. Dílny zřizoval i v jiných městech Itálie.³⁵

Zkušenosti, které během let získal shrnul v roce 1886 do Pravidel pro řemeslné školy, kde jsou obsaženy i jeho další charitativní i sociální úmysly. V Pravidlech je jasně definováno úsilí o to, aby tito chlapci byli dobrými křesťany, dosáhli určité kvalifikace a vzdělání, byli si vědomi své lidské důstojnosti a svých práv. Byly zde definovány cíle³⁶ úsilí i pravidla³⁷, která bylo nutno dodržovat.

³³ V těchto smlouvách zavazuje Don Bosco zaměstnavatele, že poskytne učňům možnost učit se řemeslu a nebudou je tedy zaměstnávat jako pomocné síly např. v kuchyni, ani jako služebníky. Trestání mohou být pouze domluvou, ne bitím. Zaměstnavatelé také měli pečovat o jejich zdraví, sváteční odpočinek a roční prázdniny. Nakonec taky smlouva vyžadovala „stoupající mzdu“, neboť poslední rok učení již učeň vykonával práci v kvalitě řadového dělníka. Tyto smlouvy měly být ochranou proti chování zaměstnavatelů, které v té době mělo často podobu vykořisťování pracovníků. Zaměstnavatelé často z důvodu snižování výdělků obsazovali místa dospělých dělníků ženami nebo dětmi a nebylo výjimkou, že byly zaměstnávány velmi malé děti, které pracovaly i 14 hodin denně a to každý den. Náročná práce a nezdravé prostředí rozmnožovaly zástup chudých dětí, které žily na periférii Turína.

³⁴ Srov. BOSCO, T. *Duchovní cvičení s Donem Boscem*, str. 134- 141.

³⁵ V roce 1888 existovalo již 14 řemeslnických škol v Itálii, Španělsku a Argentině. V roce 1953 jich bylo pod salesiánským vedením 185.

³⁶ „Vyučít mladé řemeslníky tak, aby až vyjdou z našich domů:

1. ovládali své řemeslo a mohli si počestně vydělávat svůj chléb;
2. byli dobře připraveni po náboženské stránce;
3. měli vědomosti přiměřené svému stavu.“

Bosco, T.: *Duchovní cvičení s Donem Boscem*, Praha: Portál, 1994, str. 139.

³⁷ 1. každý den po skončení práce máme hodinu školy, po případě více, když to někdo potřebuje,
2. at' se bdí nad dodržováním školního programu
3. na konci roku at' je zkouška, aby se hodnotil pokrok,
4. na konci at' se vystaví doklad o pokroku v řemesle nebo v zaměstnání, ve výuce a v dobrém chování.“

Tamtéž.

1.2.3. Tisk

Don Bosco si byl dobře vědom významu tištěného slova pro moderní dobu.³⁸ Začal vydávat sérii malých brožurek, zvané *Katolické čtení*³⁹ a ve svých ústavech založil tiskařské školy a dílny. Ve svých spisech pro mládež hodně čerpal z dějin a života významných osobností a světců. Upozorňoval také na negativní společenské jevy a nebál se zaujmout jasný postoj z katolického hlediska.

Věku a způsobu chápání tehdejší mládeže se snažil přizpůsobit i další ze svých publikací⁴⁰. Pozitivně byly hodnoceny hlavně jeho *Dějiny Itálie*, které určeny pro použití v jeho školách. Později byla tato kniha navržena i jako školní učebnice pro veřejné a státní školy. Jeho *Dějiny Itálie* se považují za knihu klasickou a jsou přeloženy do několika jazyků.⁴¹

Jeho literární počiny čítají na 100 různých brožur a knih. Jejich témata se dotýkají různých oborů od Enologie 1845⁴², přes spisy o aritmetice, kde pro své žáky objasnil metrický a decimální systém⁴³ až po pravidelné vydávání katolického kalendáře. Šíření „dobrých knih“ považoval za účinný prostředek, kterým lze proniknout mezi mládež a širokou veřejnost.

V náboženské literatuře, zvláště v literatuře pro mládež zaujímá Don Bosco významné místo mezi katolickými spisovateli 19. století.

---

³⁸ V polovině minulého století se v důsledku politických a sociálních změn měnila i situace náboženská. Církev katolická nemohla nadále počítat se stejnou spoluprací moderního státu jako ve stoletích předcházejících. To mělo následky i pro náboženský život lidu. Nedělní kázání nedostačovala a vliv kněze se musel přizpůsobit novým podmínkám

³⁹ Snažil se jednoduchým a všem přístupným slovem probírat nejdůležitější články víry. Nevyhýbal se ani ožehavým otázkám víry a diskuzím s představiteli jiných myšlenkových směrů a vyznání.

⁴⁰ např. *Dějiny spásy*, *Události Starého Zákona* nebo *Dějiny církve*.

⁴¹ Dostal za ně dokonce cenu Ministerstva školství.

⁴² kniha o vinařství, jimž chtěl pozvednout upadající vinařskou kulturu ve svém rodném kraji

⁴³ Tento spis nahradil také veselohrou, která se s úspěchem hrála v oratořích *Il sistema metrico- decimale*, 1849

1.2.4. Společnost sv. Františka Saleského⁴⁴

Dílo Dona Bosca se stále rozrůstalo, a proto bylo nutné hledat další ochotné lidi, kteří budou mít stejné cíle jako Bosco. V jeho blízkosti byli kněží i laici, kteří sdíleli podobné názory. Bylo však nutné, aby jejich činnosti byl dán určitý řád. Bylo potřeba vytvořit potřebné struktury, které by pomohly v koordinaci všech zaangażovaných členů a vedly ke stabilitě celého díla.

V roce 1859 je založena náboženská společnost. Dobrovolníci měli složit slib, ale pro veřejnost neměli nikdy vypadat jako mniši. Měli si zachovat všechna občanská práva. V roce 1862 přijal Don Bosco první sliby od svých žáků. Bylo to však v době, kdy společnost chovala ke všem náboženským společnostem určitou nedůvěru. Trvalo tedy ještě celkem dlouho, než byla kongregace plně uznána římskými úřady. Typem výchovy, kterou Don Bosco volil pro své řeholníky totiž vyvolával podezření církevních nadřízených.

Stanovy kongregace byly plně uznány (po mnoha úpravách) až v roce 1874.

Působení Dona Bosca a jeho spolupracovníků se neomezilo jen na Turín a Itálii a brzy salesiáni otvírali nové domy nejen v Evropě, ale i v zámoří.

1.2.5. Ženský institut

Don Bosco se rozhodl rozšířit působení Společnosti svatého Františka Saleského i na výchovu dívek. Společně s Marií Dominikou Mazzarellou založil v roce 1872 sestry salesiánky- Dcery Panny Marie Pomocnice. Jejich posláním byla výchova chudých a opuštěných dívek. Výchova dívek byla ve stejném duchu, v jakém pracovali salesiáni mezi chlapci.

Sestry budovaly školy a útulky pro dívky, jesle pro děti, sirotčince. Staraly se často o prádlo a kuchyň v salesiánských ústavech, ujímaly se řízení nemocnic a převzaly ústav pro zestárlé ženy. V roce 1877 odjely první sestry do Ameriky zakládat nové ústavy pro dívky. Působily také jako misijní sestry mezi indiánskými kmeny a sloužili malomocným. V české republice je v současnosti 6 komunit sester, jedna v Litvě.

⁴⁴ Odtud pochází zjednodušený název salesiáni.

1.2.6. Salesiáni- spolupracovníci

Mládeže, která potřebovala pomoc neustále přibývalo a byla vidět potřeba dalších spolupracovníků, které Don Bosco volil mezi laiky. Důležitými pomocníky v jeho práci mezi mládeží se stali ochotní dobrovolníci, kteří mu od počátku pomáhali s výchovou chlapců. Byli to muži, kteří vyučovali katechismus, učili ve večerních školách, asistovali v kostele, účastnili se na hřišti společných her a hledali pro chlapce pracovní místa. Ženy- spolupracovnice se staraly hlavně o oblečení, stravu a zabezpečení „domova“. Část spolupracovníků také podporovala celé dílo finančně.

V roce 1876 bylo papežem Piem IX. schváleno Sdružení salesiánských spolupracovníků⁴⁵, kteří mohli žít v rodinách a neskládali řeholní sliby. Měli za úkol spolupracovat se salesiány mezi chudými hochy, katechizovat, konat duchovní cvičení, podporovat kněžská povolání, šířit dobrý tisk, a v případě možnosti poskytovat hmotnou pomoc. Salesiáni- spolupracovníci tvoří třetí společenství salesiánské rodiny, které založil sám Don Bosco. Dnes ho tvoří manželé i svobodní, kteří nežijí v řeholních domech a kteří chtějí pracovat s mládeží v „salesiánském duchu“. Don Bosco tři hlavní cíle, o které mají salesiánští spolupracovníci ve své činnosti usilovat:

1. působit dobro sobě prokazováním lásky bližním,
především chudým a opuštěným dětem;
2. usilovat se salesiány o stejnou zbožnost a náboženskou praxi;
3. shromažďovat chudé děti, poskytovat jim ve vlastních domech výuku a chránit je před nebezpečím.⁴⁶

1.2.7. Misie

V roce 1875 začal Don Bosco připravovat první salesiány, kteří měli odcestovat do Argentiny. V témže roce se uskutečnila i cesta do Francie. Salesiáni tak poprvé odcestovali do Argentiny, kde zahájili misijní činnost. Do Argentiny odcestovalo 10 misionářů, z toho 6 kněží a 4 koadjutoři (koadjutor znamená salesián laik). Don Bosco tak zahájil své velké dílo. Misionářské výpravy se rozšířily dále do Uruguaye, Brazílie,

⁴⁵ Srov. BOSCO, T., *Don Bosko*, s. 322.

⁴⁶ BOSCO, T., *Don Bosko*, s. 321.

Chile a Ekvádoru.⁴⁷ Pro své první misionáře vypracoval pokyny, které jim předal před jejich odjezdem do Argentiny. Upozorňoval v nich na různá nebezpečí, kterým je třeba se vyvarovat a naznačuje v nich „správné cesty“, po kterých mají jít a jak mají pastoračně působit.

1.3. ODKAZ DONA BOSCA

V roce 1888, kdy Don Bosco zemřel, měla společnost sv. Františka Saleského 774 profesorů, 267 noviců v 57 střediscích v Itálii, Anglii, Francii a Španělsku. Část těchto středisek byla již vybudována i v Argentině, Chile, Uruguay, Brazílii a Ekvádoru. Dcer Panny Marie Pomocnice bylo 313 celkem v 50 střediscích v Itálii, Španělsku a Argentině.

1.3.1. Salesiánská rodina

Salesiánská rodina je zastřešující pojem pro další skupiny, které se inspiroují životem a dílem Dona Bosca. Ve světě patří do této rodiny 23 různých skupin. U nás jsou v největším počtu zastoupeni Salesiáni, Dcery Panny Marie Pomocnice, Salesiáni-spolupracovníci, Volontarie Dona Bosca⁴⁸, Volontéři Dona Bosca, a Salesiánské hnutí mládeže

1.3.2. Salesiáni ve světě

Ve světě dnes působí téměř 10 000 salesiánů ve více než 130 zemích světa. Asi polovina z nich pracuje jako misionáři v rozvojových zemích. Jejich hlavním cílem je pomoci materiálně a duchovně mladým lidem. Salesiáni pro ně provozují střediska mládeže, školy a misijní centra.

⁴⁷ Srov. SCHIÉLÉ, R., *Don Bosco*, s. 67.

⁴⁸ Volontarie založil Filip Rinaldi. Jsou to ženy, které svůj život zasvětily duchovnímu poslání, ale jejich okolí o tom neví. Nežijí v komunitě, ale samy nebo ve svých původních rodinách. Pracují v různých zaměstnáních, kde se snaží působit v salesiánském duchu. Podobně žijí také zasvěcení muži.

Salesiáni ve světě jsou rozděleni do 8 regionů:

1. Západní Evropa - 1900 salesiánů
2. Severní Evropa- 2900 salesiánů
3. Itálie a Střední východ- 2800 salesiánů
4. Jižní Asie- 2300 salesiánů
5. Východní Asie a Oceánie- 1200 salesiánů
6. Afrika a Madagaskar- 1200 salesiánů
7. Latinská Amerika- 1900 salesiánů
8. Severní a Střední Amerika- 2200 salesiánů

1.3.3. Salesiáni v České republice

V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927, avšak první „propagaci“ díla Dona Bosca lze sledovat již kolem let roku 1882, kdy bylo vydáno *Dílo křesťanské lásky mezi mládeží opuštěnou*⁴⁹, díky aktivitě a zájmu lidí z okruhu přátel M. Riegrové, která byla dcerou Františka Palackého.⁵⁰

Prvním českým salesiánem byl Ignác Stuchlý (1869 – 1953), který získal bohaté zkušenosti během pobytu v Itálii a Jugoslávii. Prvním salesiánským domem byl chlapecký ústav ve Fryštáku u Zlína. Postupně byly zakládány další salesiánské domy v Ostravě, Praze-Kobylisích, Brně-Žabovřeskách atd.⁵¹ Vytvářely se chlapecké ústavy, které bychom dnes zařadili do kategorie domovů mládeže, dále domy pro přípravu budoucích salesiánů, ale také oratoře.⁵² Řada salesiánů se angažovala také ve skautingu a Katolické akci, která organizovala apoštolát laiků. Během 2. světové války byl ústav

⁴⁹ Jednalo se o 52 stran, které obsahovaly stručný životopis Dona Bosca, nástin jeho díla a způsob výchovy. Přiložený byl také list salesiánským spolupracovníkům.

⁵⁰ Riegroví se zajímali o dílo Dona Bosca a nechali si posílat i francouzský věstník salesiánského díla a jinou salesiánskou literaturu.

Srov. KRÍŽKOVÁ, M. R. *Knihy víry, naděje a lásky*, str. 8-11.

⁵¹ Pardubicích, Ořechově u Polešovic, Dvorku u Přibyslavi, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy, Přestavlkách u Přerova, Oseku u Duchcova, Ústí nad Labem-Trmicích, ve Vidnavě a ve Vinoři .

⁵² Oratoř - původně zařízení pro mládež, ve kterém probíhala jak katecheze a bohoslužba, tak hry a zábava. Dnes chápeme pod slovem *oratoř* pravidelný prostor pro sportovní, zábavnou a výchovnou činnost pro děti a mládež za aktivní spoluúčasti salesiánů, příp. dalších spolupracovníků.

ve Fryštáku zabrán útvaru SS a Štěpán Trochta (1905 – 1974)⁵³ spolu s ostatními salesiány byl odvezen do koncentračního tábora. V roce 1950 působilo v českých zemích 261 salesiánů ve 12 domech.

Nástupem komunistického režimu v roce 1948 byly nejdříve postiženy církevní školy. V dubnu roku 1950 byla většina příslušníků mužských řádů a kongregací na našem území internována do několika pracovních táborů a řada vedoucích osobností byla uvězněna. Někteří na tento tvrdý zásah doplatili smrtí či těžkou újmou na zdraví.⁵⁴ „V období od roku 1948 do roku 1989 bylo odsouzeno a uvězněno 47 salesiánů. Činnost salesiánů byla postavena mimo zákon a nemohli se oficiálně věnovat svému poslání. Činnost se tedy přesunula do „ilegality“ a salesiáni se scházeli s mládeží v soukromých bytech, v přírodě atd., kde zároveň probíhala příprava nových salesiánů a studium filozofie a teologie. Během tohoto období bylo nabízeno křesťanské mládeži také množství prázdninových akcí pro menší skupiny tzv. „chaloupky“⁵⁵.

V roce změna politického režimu postavila před salesiány nové možnosti, a zároveň úkoly. Postupně byly vráceny zabavené domy a salesiáni získali možnost, aby opět začali žít v komunitách. Zejména ve větších městech byly obnoveny či nově založeny salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Pardubice, České Budějovice, Teplice, Zlín).

Naskytly se i další možnosti realizace jejich poslání. Salesiánská provincie zřídila nakladatelství Portál a Vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze. V salesiánském domě ve Fryštáku byl uskutečněn projekt, který nabízí mladým lidem formační pobyty. Důležité je i zapojení salesiánů do sdělovacích prostředků.

Dnes působí v ČR kolem 200 salesiánů v 17 komunitách a jsou nejpočetnější mužským institutem řeholního života u nás.

⁵³ Druhá nejvýznamnější osobnost českých salesiánských dějin a pozdější kardinál.

⁵⁴ „V období od roku 1948 do roku 1989 bylo odsouzeno a uvězněno 47 salesiánů. Podle vynesených rozsudků byli odsouzeni celkem na 244 let. Ve vězení strávili celkem 170 let.“

⁵⁵ Název „chaloupky“ se vžil pro cca. 10 denní letní tábory pro malý počet účastníků (10-15). Tyto akce se konaly nejprve na fárách, později byly z bezpečnostních důvodů přesunuty do horských chalup nebo jiných stavení.

1.3.4. Čeští salesiáni ve světě

Od roku 1994 působí česká salesiánská misie v Bulharsku, kde je jejich hlavním sídlem město Kazanlak. V komunitě je v současné době sedm salesiánů a dva dobrovolníci. Bylo zde založeno středisko OAZIS, kam mohou přicházet všechny děti a mládež z okolí. Centrum nabízí sportovní aktivity, zájmové kroužky, klub, turnaje i různé příležitostné akce. Kromě správy tohoto střediska mají salesiáni na starost pět farností a pomáhají také v další projektech, které jsou zaměřeny na pomoc v sociální oblasti.

2. VÝCHOVNÉ MYŠLENKY DONA BOSCA

2.1. PREVENTIVNÍ SYSTÉM

Za jeden ze zásadních bodů odkazu Dona Bosca lze považovat jeho propagaci preventivního systému. V oratoři používal zvláštní styl výchovy, který nazýval "preventivním systémem".

Při výchově mládeže se dají uplatňovat různé výchovné styly a z nich vycházející systémy. Don Bosco rozlišoval dva: represivní a preventivní. Don Bosco během let, kdy navštěvoval mládež v turínských věznicích, a kdy byl v kontaktu s mnoha chlapci, kteří byli bez práce, nabyt přesvědčení, že většině mladých lidí lze účinně pomoci předejde-li se hned v počátku tomu, aby se stali delikventy. Všiml si, že jakmile se mladí již jednou ocitli na okraji společnosti, jen stěží se jim daří návrat z tohoto „bludného kruhu“ ven.

Don Bosco nepovažoval represivní systém za vhodný při svém stylu výchovy. Represivní systém spočívá v tom, že se podřízenému oznámí pravidla, a pak se kontroluje jejich dodržování a trestá se jejich porušení. Interakce mezi vychovatelem a mládeží spočívá v tom, že vychovatel spíše jenom přikazuje, zakazuje, kontroluje a trestá. Jiné roviny a obsahy komunikace se zde nepoužívají. Podle tohoto systému má vychovatel působit jako autorita, která není přístupná žádným kompromisům. Nadřízení se také mají vyhýbat jakýmkoli důvěrnostem s podřízenými a objevovat mezi nimi pouze výjimečně, většinou když je potřeba trestat nebo hrozit. Tento systém je v mnoha ohledech méně namáhavý, neboť na vychovatele neklade žádné tvůrčí nároky.

Naproti tomuto represivnímu stylu výchovy staví Don Bosco „dialogický styl“, který zahrnuje rozmanité interakční formy a obsahy komunikace. V preventivním systému se nejdříve vysvětlí pravidla, předpisy a požadavky a pak následuje stálá výchovná přítomnost asistenta- vychovatele, která spočívá ve vedení, usměrňování, a nepřetržité pozornosti. Asistent nekontroluje ani nedohlíží, ale ani pasivně nečeká. Je aktivně přítomen všem činnostem, zajímá se o problémy přítomných, vede s nimi dialog a je jim „vždy po ruce“. Dává také pozor na to, aby se nikdo nenudil, protože, jak poznamenal Don Bosco: *"Mladí má mnoho energie a musí být neustále v činnosti."*⁵⁶ Od počátku se

⁵⁶ Preventivní systém při výchově mládeže 1877 cituje AUBRY, G. Salesiánský duch, str. 60.

předchází tomu, aby se mládež dopouštěla chybných kroků. Preventivní systém vylučuje každý násilný trest a snaží se vyhnout i lehčím potrestáním.

Don Bosco považoval represivní systém za nevhodný pro svou výchovu a přiklonil se k preventivnímu systému. Domníval se, že rodina představuje pro člověka přirozený a optimální způsob života. Rodina se mu jevila jako nejvhodnější instituce pro výchovu dětí a mládeže. Pro ty, kteří z různých důvodů rodinu postrádaly, se proto pokusil vytvořit prostor, ve kterém chtěl nahradit ty nejpodstatnější prvky rodiny.

Na utváření preventivního systému měla vliv i jeho osobní a kulturní formace. Byl si vědom, že lze vychovávat především vlastním příkladem. Cíl své výchovy definoval ve dvou bodech:

1. vychovat společnosti čestné občany.
2. vychovat církvi dobré křesťany.⁵⁷

Don Boskův výchovný systém byl osobního rázu. Sám ho nazval *pedagogií lásky*.⁵⁸ Založil ho na zkušenosti autentického vztahu, který mladému člověku pomáhá otevřít se hodnotám a rozvíjí jeho osobnost. To je možné pouze v ovzduší důvěry, rodinnosti a lásky. Praxi preventivního systému zakládal na slovech apoštola Pavla: „*Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy.*“ (1 Kor 13,4n).

2.1.1. Preventivní metoda- animace

Animace⁵⁹ je výchovná metoda, která se používá především v pedagogice volného času. Je to metoda založená na vztazích, která se v současnosti stává stále populárnější. Pedagogický slovník (Průcha, 1998) definuje animaci jako výchovnou metodu, která je založená na nedirektivních a akčních metodách. Součástí této metody

⁵⁷ Srov. S, čl. 31.

⁵⁸ Srov. KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*, s. 1.

⁵⁹ Termín souvisí se slovem *anima*- duch, duše. Jeho překladem by tedy mohlo být *odušovňování*. Termín animace známe především ze spojení *animovaný film*, kde animátor oživuje, vdechuje život loutkám nebo obrázkům. Při sledování takového filmu však animátora nikdy vlastně nevidíme: vše se děje jakoby samo. Víme však, že právě animátorova dovednost umožnila celé dění.

Srov. PRŮCHA, *Pedagogický slovník*, s. 21.

je i povzbuzování mladých lidí k hledání jejich vlastní životní cesty a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii.

Metoda je založena především na vytváření atmosféry důvěry, kde není prostor pro pocity nebezpečí nebo ohrožení. Součástí tohoto přístupu je povzbuzování mladých lidí k hledání vlastního způsobu života a ke schopnosti realizovat vlastní svobodu a nezávislost. Zároveň se nabízí množství zajímavých a pozitivních možností seberealizace (sportovní a kulturní aktivity i společensky prospěšné činnosti). Animace klade důraz na dobrovolnost, možnost volby, vytváření prostoru pro vlastní iniciativu a zároveň vytváření odolnosti proti negativním a patologickým sociálním jevům. Metoda chce napomáhat k vnitřní motivaci člověka a má pomoci mladému člověku objevit vlastní způsob života. Naznačit mu jakými zásadami se má řídit, jaké názory by měl nebo mohl přijmout za své.

Animace je „umění vychovávat kladnými hodnotami tak, že kvalitní hodnoty předkládáme přiměřeným a zajímavým způsobem, aby lákaly k vyzkoušení. Je to snaha přimět mládež, aby se zdokonalovala i zevnitř a uplatňovala svou vnitřní svobodu. V budoucnu by se měla umět postavit proti zevním nátlakovým proudům. Měl by se především u daných osob „utvářet charakter“.

Animace se uplatňuje u jednotlivce i různých skupin. V obou případech to však vyžaduje:

1. důvěru v člověka
2. osvobozující sílu výchovné lásky
3. otevřenost ke každému mladému člověku
4. aktivní přítomnost vychovatelů mezi mládeží
5. vědomí, že hlavní roli hraje animovaný člověk či skupina.⁶⁰

Stručně by se tedy dalo říct, že výchovná animace znamená vytvořit mladým lidem tak zajímavou nabídku konstruktivních činností, že různé formy protispolečenského jednání ztratí samy svou přitažlivost bez moralizování a zakazování.

⁶⁰ AUBRY, G. *Salesiánský duch*, str. 65.

2.2. TŘI PILÍŘE PREVENTIVNÍHO SYSTÉMU

2.2.1. Rozumnost- 1. pilíř PS

Rozum a rozumnost se při výchově uplatňují především v dialogu vychovatele a vychovávaného. Láska ke svěřencům a celé počínání vychovatele je vedeno zdravým rozumem. Rozumnost umožňuje preventivní formou motivovat k disciplíně, k dodržování vnitřního řádu a k plnění povinností. V této souvislosti se hovoří o výchově k osobní zodpovědnosti. Z hlediska vychovávaného musí být požadavky vychovatele pochopitelné a rozumné, jinak nelze dojít k trvalé a pozitivní změně chování, kterou výchovou sledujeme. Don Bosco silně pociťoval nutnost vychovávat mladé ke správnému používání rozumu při řešení otázek, které s sebou přináší všední život, při rozlišování povolání i při práci pro druhé.

2.2.2. Laskavost a důvěra- 2. pilíř PS

Laskavost je prvek, který je velmi podstatný v kompletní salesiánské činnosti. Mladí lidé by v kontaktu s nimi měli cítit, že je má někdo rád a že to s nimi myslí dobře. „*Laskavost je duší preventivního systému.*“⁶¹ Projevuje se jako výchovná láska, umožňující růst a utvářející vztah. Podle autora preventivního systému je laskavost důsledkem přátelství. Podle tradice byl malý Jan Bosco již ve svých 9 letech ve snu upozorněn na potřebu laskavosti. Dostal radu, že své přátele si získá mírností a láskou.⁶² Věděl, že v každém mladém člověku je míra přístupnosti k dobru, a úlohou vychovatele je tento aspekt osobnosti podpořit a dále rozvíjet. Vlídlost, laskavost a rodinný duch mohou být důsledkem výchovného úspěchu. Laskavost často probouzí důvěru a vytváří následně přátelský vztah, v rámci něhož je možné hovořit k „srdci“ osoby. Vychovávaný musí vědět, že ho vychovatel má rád, aby k němu mohl navázat kladný citový vztah a sám jej přijal jako autoritu. Nemělo by však jít ze strany vychovatele o změkčilost a bezvýhradnou benevolenci. Don Bosco vyžadoval od svých hochů kázeň a poslušnost podobně, jak viděl u své matky. „*Hoši musí být nejen milováni, ale oni musí i cítit, že jsou milováni.*“ Don Bosco se vždy snažil o blízký

⁶¹ KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*, str. 19.

⁶² SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*, str. 10.

vztah s chlapci skrze pochopení jejich zájmů, které měli rádi oni. Veškeré sportovní aktivity s nimi absolvoval, povídal si s nimi.. Zároveň se snažil, aby měl všechny své svěřence rád tak, že každý z nich měl dojem, jakoby právě on byl upřednostňován. Každý chlapec byl proto přesvědčený, že je mu nejmilejší.

2.2.3. Zbožnost- 3. pilíř PS

Salesiánská výchovná činnost vychází z křesťanského obrazu člověka a je motivována křesťanskou vírou v Boha. Don Bosco chápal praktikování víry jako rozvinutí smyslu pro Boha, který byl pro něho určitým způsobem přítomný v každé osobě, se kterou se setkal. Náboženský život mladého člověka neměl zůstat pouze u teorie, ale měl být prakticky používán v každodenním životě. Náboženství neznamenovalo pro Dona Boska pouze „chození do kostela a na katechismus“. Přál si, aby bohoslužby a obřady, které se konaly v ústavách, přitahovaly především mladé. Proto jim dával příležitost, aby se také aktivně zapojovali do náboženského života a konkrétních obřadů. Salesiáni se o toto snaží i dnes, kdy kladou důraz především na to, aby byli jednotlivé součásti křesťanského života „uchopitelné a srozumitelné“ i pro děti a mládež. Posun je vidět např. v hudbě, kdy je během mše nabízen prostor pro „moderní hudební doprovod“, jsou vedeny tématické večery a duchovní cvičení pro mladé apod.

2.3. VÝCHOVNÉ PROSTŘEDÍ

Don Bosco se při neustálém styku s mládeží denně přesvědčoval, že je to právě špatné prostředí, které je důsledkem negativních jevů v chování mládeže. Uvědomoval si, že účinně může pomoci mládeži tehdy, pokud se mu podaří vytvořit „vhodné klima“. Rodina a rodinné ovzduší, veselost, přátelství mezi členy rodiny a vhodný příklad mohou vytvářet atmosféru společenství, které je základem pro další možnosti vývoje osobnosti a výchovy. V takovém prostředí je cítit klima rodiny a rovnosti všech členů, neboť „ani správný otec nevyžaduje od členů své rodiny úctu ke svému společenskému postavení“.

2.3.1. Rodinnost

Rodinnost znamená pro salesiány pracovat pro mládež a žít s mládeží tak, že vzniká prostředí bezpečí, v němž se mladí lidé cítí přijímaní a prožívají, že "jsou doma". Rodinnost je klíčovým pojmem, kterým Don Bosco popisoval formu osobních vztahů a výchovy ve svých zařízeních. Úkolem každého, kdo pracuje v salesiánských domech, je přispívat k této atmosféře domova svým specifickým podílem.

2.3.2. Veselost

Veselost a optimismus patří k nejdůležitějším metodologickým pomůckám Dona Bosca. Jako vychovatel, který je neustále mezi mládeží, si je vědom, že se „chce bavit“. Každý vyhledává především veselé společenství lidí. Radost a veselost považuje Don Bosco za přirozené projevy mládí, které se nemají potlačovat.

Radost považuje za „životní potřebu a za prostředek „věčného mládí“. Proto se vytvářejí atraktivní nabídky společného trávení volného času, např. výlety, zájezdy, sport, hudba, divadlo, ale i práce. Již pro Dona Bosca k salesiánskému zařízení nezbytně patřilo hřiště, kde se mladí lidé společně bavili.

2.4.3. Výchova k zblouzení

Vzhledem k nutnosti rozvíjet mládež v mládežnických společenstvích i institucích (a často také církví) se salesiáni snaží podněcovat, aby se sama aktivně podílela na posilování církve. Mladí lidé jsou nejen „příjemci“ salesiánských služeb, ale jsou také sami služebníky, kteří mají „přivést mládež k církvi“. Salesiáni tedy chtějí přispět k tomu, aby mládež byla ve větší míře přiblížena hodnoty života, solidarity, práva a míru za své.

2.4. CÍLE SALESIÁNSKÉ VÝCHOVY

2.4.1. Výchova integrální

Doprovázet mladé lidi, aby se stali samostatnými a zodpovědnými osobnostmi. Přitom se snaží je všestranně podporovat a pozvat je, aby objevovali Ježíše Krista a jeho poselství jako orientaci a pomoc pro svou vlastní životní cestu. K salesiánské pedagogice proto neopominutelně patří kulturní, ekologické, sociální a náboženské vzdělávání.

2.4.2. Výchova pro společenství

Uprostřed společenských tendencí k individualistické životní orientaci chtějí salesiáni mladým lidem zprostředkovat a nabídnout alternativu života v solidaritě a ve společenství. Zvou mladé, aby ve hře a sportu, v kulturních i v zážitkově výchovných akcích, na cestách, setkáních a náboženských slavnostech objevovali hodnotu společenství. Chtějí jim pomáhat, aby byli schopni žít ve společenství a aby šťastné chvíle svého života prožívali pro druhé a s druhými.

2.4.3. Výchova k zbožnosti

Vzhledem k rostoucímu rozčarování mladých lidí společenskými institucemi (a často také církví) je salesiáni chtějí podněcovat, aby se sami aktivně podíleli na poslání církve. Mladí lidé jsou nejen „objekty“ salesiánských služeb, nýbrž jsou také sami subjekty, takřkajíc „prvními apoštoly mládeže“. Salesiáni tedy chtějí přispět k tomu, aby mladí stále ve větší míře přijímali hodnoty života, solidarity, práva a míru za své.

3. ODRAZ VÝCHOVNÝCH MYŠLENEK

3.1. POSLÁNÍ SALESIÁNŮ

Mezi salesiány je chápáno jejich poslání jako neustálé pokračování v díle Dona Boska. Don Bosco vnímal problémy své doby, zejména problémy chudých chlapců v Turíně a okolí. Celý svůj život se věnoval tomu, aby jim mohl poskytnout účinnou pomoc. Ve společnosti těch, kteří potřebovali pomoc se snažil, aby přednostně pomohl:

- těm, kteří nemají domov a střechu nad hlavou
- nezaměstnaným
- nevzdělaným
- všem na jejich „životní cestě“, a to především pomocí zprostředkování principů víry

Stejně poslání přijímají salesiáni (a celá salesiánská rodina) i dnes. Jejich práce je zaměřena na práci s mládeží, zvláště tou „nejchudší“.

3.1.1. Cíle poslání

Salesiáni definují své poslání ve svých Stanovách (1984) následovně: *„Je naším posláním být znamením a nositeli Boží lásky mladým, zvláště těm nejchudobnějším.“* Ve všech salesiánských dílech se snaží vytvářet prostředí v rodinném duchu, s dostatkem komunikace a s množstvím citových vazeb. Je jim nabízen prostor pro to, aby se zde přičozí „cítili jako doma“. Přijímání jsou všichni, bez ohledu na své postavení ve společnosti nebo chyby. Salesiáni se snaží následovat svého zakladatele, který byl velmi pozorný v naslouchání mladých, ve snaze nabídnout jim pomoc v sociálních, duchovních i hmotných nesnázích.

3.1.2. Metody působení salesiánských vychovatelů

Stejně jako Don Bosco, tak i jeho pokračovatelé používají při výchově mládeže preventivní systém. Podstatou preventivního systému je asistence, která je neustálou výchovnou přítomností vychovatele uprostřed skupiny mládeže. Vychovatel zde nevystupuje jako „pedagogický dozor“, ale jeho úkolem je „animovat“ skupinu, být „duší“ činnosti. Animátor se také snaží asistovat a popř. pomoci při objevení a rozvoji konkrétních vloh a schopností mladého člověka. Důležité je, aby se asistent snažil ke každému přistupovat otevřeně a trpělivě. Měl by umět pomoci mladým s řešením problému, které s ním „chtějí řešit“ a byl jim oporou v těžkých životních situacích.

Don Bosco zásadně odmítal trestání, pokořující slova a výčitky v přítomnosti druhých. Konflikty se snažil řešit spíše „mezi čtyřma očima“, stranou bez účasti ostatních.

Důsledkem aplikace těchto metod by měla být souhra mezi salesiány a každým mladým jednotlivcem.

„Jestliže chcete u mládeže něco pořádit, nesmí se vás bát. Získejte si jejich lásku, buďte k ni dobří. Mají své chyby, ale pomáhejte jim z nich trpělivě a s láskou.“⁶³

3.1.3. Formy výchovného působení

Salesiáni působí v oblasti sociální, náboženské, kulturní, pedagogické a materiální pomoci mládeži. Jejich nejrozšířenější díla jsou:

Oratoře (u nás známé jako Salesiánská střediska mládeže)

Farnosti

Školy, učňovská střediska a internáty

Sdělovací prostředky

Misie a sociální pomoc rozvojovým zemím

⁶³ Dopis Dona Bosca z roku 1884 v AUBRY, G. Salesiánský duch, str. 67.

3.1.4. Předpoklady pro práci salesiána v dnešní době

Náročnost výchovné práce klade konkrétní požadavky na osobu každého vychovatele. A

Salesiáni kladou důraz na tyto kvality, které by měli splňovat všichni členové salesiánské rodiny.

1. Dobrý a bezúhonný vztah k mládeži, ale i k sobě navzájem. Nikdo by neměl být podceňován. Členové rodiny a salesiáni by se k sobě měli chovat ohleduplně a zdvořile. Měli by být dobrým příkladem pro ostatní.

2. Od salesiánů a salesiánských spolupracovníků se vyžaduje a očekává určitá odborná kompetence, resp. ochota k jejímu získání, neboť teprve pak mohou být nápomocni mladým lidem, kteří potřebují „vedení“ a odborné vzdělání.

3. Kromě odbornosti se očekává, že salesiáni budou osobnostmi s profilem, který odpovídá základnímu křesťanskému přesvědčení. Měli by to být lidé, kteří svá přesvědčení, životní zkušenosti, svou naději a víru vnášejí do činnosti a života v salesiánských zařízeních.

4. Salesiáni by si také měli vážít účasti laiků na salesiánském poslání, protože jejich zapojení znamená nejen pomoc, ale také obsahové obohacení salesiánské práce s mládeží. Pro mladé mohou být konkrétními příklady toho, jak může vypadat zodpovědné utváření života.⁶⁴

⁶⁴ Srov. AUBRY, G. *Salesiánský duch*, str. 37.

3.2. POSTAVENÍ SALESIÁNŮ VE SPOLEČNOSTI A CÍRKVI

3.2.1. Postavení ve společnosti

Salesiáni chápou své působení především jako společenskou diakonii, tzn. jako součást služby církve společnosti. Svou výchovnou a pastorační práci zaměřují především na pomoc společnosti při zajišťování podmínek pro harmonický vývoj mladé generace.⁶⁵

K salesiánské tradici také patří dobré vztahy se zástupci veřejného i politického života, protože jejich činnost není orientovaná pouze na plnění potřeb „uvnitř církve“. Spolupracují tedy s konkrétními osobami i institucemi, které se jinak od církve distancují. Snaží se však vyvarovat toho, aby jejich činnost nebyla jednostranně použita ve prospěch určité politické strany nebo spojována s určitými politickými záměry. Na druhou stranu se však snaží, aby dávali najevo svůj křesťanský postoj. V některých případech⁶⁶ jim společnost svěřuje výchovné a vzdělávací úkoly, které se snaží plnit dle všech požadavků, které vyplývají ze zákonů nadřízených orgánů. Na druhou stranu vyžadují i svá práva, která z této skutečnosti vyplývají (např. dostatečné financování odpovídající platným zákonům, rovnoprávnost s ostatními subjekty pověřenými činností s mládeží, odpovídající společenské ocenění aktivity církve v této oblasti). Snaží se „*přispět k vytvoření pozitivního obrazu církve v naší společnosti.*“⁶⁷

⁶⁵ Srov. *Výchova mládeže k víře*, str. 18.

⁶⁶ Např. přijetí středisek mládeže do sítě školských zařízení nebo zaměstnáním ve veřejném školství apod.

⁶⁷ Tamtéž.

3.2.2. Postavení v církvi

Salesiáni se v ČR se snaží působit ve jménu církve hlavně prostřednictvím „vlastními díly“, zapojením v činnosti jiných církevních subjektů a určitou mírou také ve farnostech. Je udržována komunikace a kontakty mezi salesiány, církevními hodnostáři a s osobami, které jsou zodpovědné za pastorační mládež. Vzhledem ke specializaci salesiánů na práci s mládeží, se podle místní situace a konkrétních možností, snaží pracovat i ve speciálních službách pro mládež.

Vzhledem ke vztahu dnešní mládeže, která buď k církvi nemá žádný vztah anebo nechce či nemůže přijmout některé prvky tradiční církevní praxe, dochází k tomu, že často sledují jiné priority než kněží a pastorační pracovníci.

4.1.1. Krizové jevy

Mnoho závažných krizových jevů mezi mládeží se počítá zejména drogová závislost, kouření a pití alkoholu, kriminalita. Dalšími rizikovými faktory je nezaměstnanost, která má v mládežích často závažný sociální dopad. Předpokládá se, že zdravotní problémy mohou pomoci při prevenci těchto jevů.

4.1.3. Hodnotová orientace mládeže

Jedním z hlavních cílů práce s mládeží je pomoci jim s hodnotovou orientací.

Podle toho, jaké hodnoty mládež má považovat za důležité, rozlišujeme tři typy hodnotové orientace mládeže:

1. Vzhledem k hodnotové orientaci mládeže vyplývá, že na nejvyšších úrovních v porovnání s mládeží mají označovat za důležité, jsou hodnoty globální např. mír,

4. SITUACE DNEŠNÍ MLÁDEŽE V ČR

4.1. ČINITELE MAJÍCÍ VLIV NA SOUČASNOU SITUACI MLÁDEŽE

4.1.1. Demografické determinanty

Na základě statistických údajů z posledních let lze konstatovat, že ČR začíná patřit mezi země s nejvyšším věkovým průměrem obyvatel na světě. Je to důsledek zásadní změny životního stylu mladých lidí v 90. letech, včetně změny pohledu na problematiku rodičovství a změnu hodnotového systému. Nemalý vliv nese také nepříznivá ekonomická situace mladých rodin a dále klesající porodnosti.

Některé negativní sociální jevy našeho národa je snad možné zmírnit zlepšením podmínek pro mladé rodiny, jejím větším společenským oceněním. Hlavní důraz by však měl být kladen na přípravu mládeže pro tuto důležitou životní etapu.

4.1.2. Krizové jevy

Mezi závažné krizové jevy mezi mládeží se počítají zejména drogová závislost, kouření a pití alkoholu, kriminalita. Dalším rizikovým faktorem je nezaměstnanost, která má u mladistvých často závažný sociální dopad. Předpokládá se, že salesiánské oratoře mohou pomoci při prevenci těchto jevů.

4.1.3. Hodnotová orientace mládeže

Jsou minimálně dvě hlediska, dle je možné posuzovat hodnotovou orientaci mládeže v ČR:

- podle toho, jaké hodnoty mladí lidé považují za důležité;
- podle toho, kterým konkrétním aktivitám dávají přednost.

Z výzkumů hodnotové orientace mládeže vyplývá, že na nejvyšších místech v pořadí hodnot, které mladí lidé označují za důležité, jsou hodnoty globální např. mír,

vztahové zahrnující lásku a přátelství a hodnoty osobní, které představují zdraví a svobodu.⁶⁸ Rozporuplným zůstává vztah k duchovním hodnotám. Podle výzkumu MŠMT „Spiritualita a mládež“ je vyhraněných ateistů pouze 20,5 %, teistů a deistů dohromady téměř stejný počet (13,8 + 6,3 %) a největší počet mladých lidí ve věku 15 až 30 let uvádí: „*Jsem ateista, ale věřím v existenci jevů, které nelze vysvětlit materialisticky.*“⁶⁹ 7,2 % respondentů se považuje za aktivní věřící, jenž chodí pravidelně jednou týdně do kostela.

Při srovnání hodnot, které jsou deklarovány při výzkumech s tím, čemu mladí lidé věnují svůj volný čas se jeví, že přednost dávají spíše individuální a pasivní zábavě a odpočinku (sledování televize, poslech hudby, četba novin, časopisů atd.). Důležitou součástí volného času je komunikace s přáteli, případně schůzka s partnerem atd. Veřejně prospěšné a náboženské aktivity jsou na posledních místech.⁷⁰ Praktické životní zaměření se tedy jeví jako spíše konzumní.

Výše uvedené údaje svědčí o stimulačním zaměření volnočasových aktivit (dobře se cítit, odpočinout si), ale současně také o světonázorové nevyhraněnosti mládeže. Tato nevyhraněnost může znamenat lhostejnost, ztrátu orientace v dnešní době velkého množství informací a jejich snadné jednosměrné zaměření a ovlivnění ze stran informačních kanálů, ale také šanci pro alternativní odpovědi na základní životní otázky.

4.2. VOLNÝ ČAS

Volný čas je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Pod pojem volný čas se zahrnuje odpočinek, rekreace, zábava, zájmové a dobrovolné činnosti. Do součástí volného času se nepočítá sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka, jako je jídlo, spánek, hygiena, ale i z těchto činností si někdy lidé vytvářejí svého koníčka. Specifickou zvláštností volného

⁶⁸ Pořadí hodnot respondentů ve věku 15–30 let: 1. zdraví, 2. mír, 3. láska, 4. životní partner, 5. životní prostředí, 6. přátelství, 7. rodina a děti, 8. svoboda, 9. pravda, poznání (srov. Sak, Petr: Proměny české mládeže, Praha 2000, s. 98).

⁶⁹ Srov. Sak, 105

⁷⁰ Srov. Sak, 134n.

času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování.

Volný čas dětí mohou trávit v různorodém prostředí, mohou být domov, ve škole, v různých organizacích a institucích zaměřených na volný čas - školní družina, dům dětí a mládeže, základní umělecká škola, sportovní kluby, centra volného času, a jiné organizace. Mnoho dětí tráví své volné chvíle venku, na ulici, často bez jakéhokoliv dozoru, někdy až bez zájmu dospělých.

Děti mají relativně hodně volného času. Na prvním místě by to měla být záležitost rodiny, jak jejich děti tráví svůj volný čas. Rodina, ale nemůže plně uspokojit potřeby dětí v jejich volném čase, a to z důvodů nedostatku času, chybí jim i potřebné materiální vybavení a zejména u dospívající mládeže možnost sdružovat se se svými vrstevníky. V tomto ohledu se nízkoprahové kluby snaží dnešní mládeži vytvořit další možnost kde trávit svůj čas.

4.2.1. Funkce volného času

Volný čas plní funkci výchovnou, zdravotní, sociální. Uspokojuje lidské potřeby, formuluje hodnotné zájmy, přispívá k utváření mezilidských vztahů, pomáhá tyto vztahy upevňovat, rozvíjí schopnosti, upevňuje morální vlastnosti.

Význam volného času je v jeho vhodném využívání, získání nových vědomostí, dovedností a návyků. Sportovní činnosti ve volném čase nahrazují dlouhé sezení při vyučování. Volnočasová zařízení mají možnost doplňovat a vyrovnávat nedostatečné materiální, časové i psychologické podmínky v rodinách a školách. Tím pomáhají zejména dětem z méně podnětného nebo konfliktního rodinného prostředí.

4.2.2. Problematika způsobů trávení volného času

Sociální prostředí dětí velmi ovlivňuje způsob využívání volného času. Zvláště silný je vliv rodiny, party, vrstevníků. Vzorem pro děti jsou především rodiče a to buď pozitivním nebo negativním. Rodiny, které neplní dobře svoji výchovnou funkci, se většinou nestarají, jak děti tráví svůj volný čas. Školy, střediska volného času, výchovná zařízení i další subjekty mají možnost tento nedostatek změnit. Když dítě zůstane bez smysluplných pro něj zábavných aktivit, se může dostat do vlivu problémové skupiny vrstevníků, kde se může snadno setkat s agresivitou, vandalismem, alkoholem, nebo jinými drogami. V období dospívání narůstá význam vrstevnických skupin, které postrádají dostatečné nabídky zařízení pro volný čas, která by byla dostupná a atraktivní i dětem z podnětného, sociálně slabšího prostředí a jedincům s průměrnými i podprůměrnými schopnostmi.

Televize a jiné sdělovací prostředky jsou jedním ze silně působících vlivů na děti a mládež. Jejich působení je v některých směrech pozitivní, ale mnohdy i negativní při sledování nevhodných pořadů. Některé děti tráví u televize příliš mnoho času, jejich vlastní aktivita je nahrazena pasivním sledováním seriálů, což neblaze působí nejen na kreativitu dítěte, ale i na jeho tělesnou kondici.

Nemalým problémem jsou finance, protože většina zájmových aktivit se platí. Když rodiče mají více dětí a navštěvují zájmové kroužky, může částka, jež je nutno uhradit, značně zatížit rodinný finanční rozpočet. Z ekonomického hlediska je tedy také důležité, kolik prostředků investuje do zařízení pro volný čas společnost a rovněž zda a jakým způsobem se aspoň část nákladů vrátí.

Již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, že pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a jistoty.

5. SALESIÁNSKÁ STŘEDISKA

5.1. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Salesiánská střediska mládeže jsou zařízení pro děti a mládež církevní kongregace Salesiánů dona Boska. Pokud jsou přijaty do sítě školských zařízení, jsou součástí výchovně vzdělávací soustavy. V dnešní době je na území České republiky 10 Salesiánských středisek mládeže, která plní svou funkci a starají se o mládež v jejím volném čase.

Po úpravě Školského zákona a mnoha dalších se některá ze středisek musela transformovat z církevních právnických osob na školské právnické osoby. Jejich činnost se tedy řídí zákonem 561/ 2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Menší střediska např. v Pardubicích a Rumburku jsou občanským sdružením, které se řídí zákonem 83/1990 Sb. Dalším střediskem které patří mezi neziskové organizace je SaSM v Kobylisích, které je o. p. s. (Obecně prospěšná společnost), řídí se zákonem 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech. Předmětem činnosti salesiánských středisek mládeže je výchova dětí a mládeže v rámci volnočasových aktivit.

Zřizovatelem je Salesiánská provincie Praha. Statutárním zástupcem každého jednotlivého střediska je ředitel, který je jmenován provinciálem.

Vedením střediska je pověřen ředitel. Jeho přímým nadřízeným je zástupce provinciála pro střediska mládeže. Po stránce metodické je za střediska zodpovědný delegát pro pastorační mládeže

5.2. Charakteristika činností střediska mládeže

Salesiánská střediska mládeže zpravidla provozují následující odvětví činnosti:

Oratoř v užším slova smyslu: znamená pravidelný prostor pro sportovní a zábavnou činnost pro děti a mládež. V některých střediscích má podobu kontaktního místa; v některých je tak označován celkový program jednotlivých věkových kategorií mládeže.

Zájmové kroužky: jsou zaměřené na zájmovou výuku v oblasti hudby, jazyků, ručních prací nebo sportu; vedle naučení dovedností je cílem kroužků také vytvoření vztahů ve skupině a vztahů k oboru zájmu.

Návštěvníci kroužku keramiky v Brně- žabovřesky.

Kluby: forma práce, která se snaží poskytnout dospívající mládeži prostor k vzájemnému setkávání a zábavě a případně alternativu k nabídkám komerční zábavy apod. Většina klubů má nízkoprahové prvky a je zařazena do ČAS.⁷¹

Katechetické a formační skupiny: bývají skupiny různého věku a zaměření, převážně mládež do 20 let. Pro tyto skupiny je charakteristické jejich vědomé náboženské zaměření.

⁷¹ Česká asociace streetwork o.s., která sdružuje nízkoprahové sociální služby (CAS) je profesní organizace zastupující fyzické a právnické osoby působící v oblasti nízkoprahových služeb.

Jednorázové akce: sportovní a jiné soutěže apod. otevřené i pro širší veřejnost. Jejich cílem je rozšířit naše působení na co nejširší okruh lidí, prezentovat salesiánské dílo na veřejnosti a oslovit další mladé lidi nabídkou našich aktivit.

Víkendové a prázdninové akce pro výše uvedené skupiny a pro další zájemce nabízejí možnost zážitku společenství.

5.3. Ideové principy salesiánského střediska mládeže

Salesiánská střediska mládeže nabízí širokému spektru mladých lidí možnosti, jak mohou trávit svůj volný čas. Styl výchovy a vedení salesiánů je založen na výchově, která vychází z pozitivních hodnot společnosti a kultury, ve které mladí lidé žijí, a pomáhá jim osvojovat si tyto hodnoty v rámci volnočasových aktivit.

1. **Otevřenost** velkému spektru mladých lidí bez ohledu na jejich postoj k církvi. Podmínkou je ochota prožívat zde své volné chvíle společně s ostatními, respektovat společný program a stanovená pravidla.
2. **Každodenní provoz** směřujeme k tomu, aby mládež měla možnost přicházet denně, v případě potřeby. Ve středisku by měl být k dispozici prostor pro možnost navázání osobního kontaktu. Každý kdo přichází by měl být přijat
3. **Pestrá nabídka** odpovídající různorodým zájmům a potřebám mladých lidí
4. **Preventivní systém a asistence:** naše výchova je založena na vztazích mezi vychovatelem a mladým člověkem. Vychovatel motivuje mladé tím předchází nežádoucím iniciativám. Je přítomen uprostřed každé skupiny mládeže jako jejich přítel, který spolu s nimi pracuje a účastní se jejich zábavy. Jeho úkolem je skupinu animovat.
5. **Evangelizace:** vychovatel především svým životem z víry a prostřednictvím výchovy a evangelia poskytuje odpověď na naléhavé problémy mladých a vytváří prostředí otevřeného dialogu, nabídce evangelních hodnot a evangelia samotného.

5.4. Cíle salesiánského střediska

Salesiánská střediska mládeže představují jednu z priorit salesiánského díla v České republice a patří k základním pilířům salesiánské práce mezi mladými lidmi. V jednotlivých střediscích se snaží vytvářet prostor, v němž realizují program oratoře dona Boska. Prostřednictvím pestré nabídky volnočasových aktivit se snaží vychovávat mladého člověka v ovzduší osobního přístupu a přátelského prostředí.

6. SEZNAM SALESIÁNSKÝCH STŘEDISEK

A ROZHOVORY

Při snaze dosáhnout cíle, který jsem si předsevzala, jsem navázala kontakt se všemi Salesiánskými středisky mládeže v České republice. Podařilo se mi absolvovat 8 návštěv, během kterých jsem měla možnost si jednotlivá střediska prohlédnout a kde jsem dostala dostatek informací, které byly hodnotné pro mou práci a podnětné pro mne samotnou. Nenavštívila jsem pouze Ostravu a Zlín. Ve Zlíně jsem studovala, prostředí střediska znám a v Pardubicích jsem se setkala se salesiánem, který ve Zlíně 6 let působil a ochotně mi odpověděl na mé otázky, které mohly doplnit můj přehled. V Ostravě mi nabídli, že na otázky odpoví písemně a měla jsem již informace ze střediska v Teplicích, s kterým jsou v těsné spolupráci, neboť zaměření jejich střediska je podobné. Všechna ostatní střediska jsem navštívila osobně.

6.1. VÝZKUMNÉ OTÁZKY

6.1.1. Výběr otázek

Blok otázek jsem sestavila na základě čtyř hlavních okruhů, které jsem chtěla později sledovat. Byla jsem inspirována salesiánskou příručkou, která stručně shrnovala pravidla a zásady oratoře. Byly zde nastíněny 3 hlavní body, které by měly být splněny, aby oratoř dobře fungovala. Byly to následující body:

1. Přítomnost animátora, který je lidsky i duchovně na výši.
2. Prostředí bohaté na radost a veselí
3. Prostředí křesťanské

Pro každý z těchto okruhů jsem vytvořila několik otázek, kterými jsem sledovala konkrétní problematiku. Tyto tři výše zmíněné okruhy jsem rozšířila čtvrtý, který měl

sledovat problematiku právní subjektivity střediska, otázku agresivity mezi klienty a způsob výběru pracovníků oratoře. Shrnula jsem takto zaměřené otázky pod název: Rizika práce s mládeží a právní zabezpečení.

6.1.2. Vlastní výzkumné otázky

Otázky k bodu č. 1

Prostředí animátora, který je lidsky i duchovně na výši

1. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?
2. Cítíte, že můžete být stylem své práce a stylem svého života vzorem pro příchozí? Čím konkrétně?
3. Využíváte možnosti rozšiřovat svoje vzdělání?
4. Co je vaším osobním cílem v práci s mládeží?

Otázky k bodu č. 2

Prostředí bohaté na radost a veselí

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?
6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vaší oratoři?
7. Myslíte si, že nabídka aktivit oratoře pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

Otázky k bodu č. 3

Prostředí křesťanské

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?
9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?
10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?
11. Prezentuje vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

Otázky k bodu č. 4

Rizika práce s mládeží a právní zabezpečení

12. Jakým způsobem jsou vybíráni pracovníci oratoře?
13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?
14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží, která navštěvuje vaši oratoř?
15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

6.2. VÝZKUM

Na základě připravených otázek a domluvených schůzek jsem se pokusila sehnat dostatek materiálu, který by reprezentoval jednotlivá střediska v ČR a pomohl mi k vytvoření jejich přehledu. Tyto získané informace jsem plánovala doplnit o strukturovaný rozhovor s jednotlivými „představiteli“ středisek a jeho záznam. Hned při první schůzce se ukázalo, že hlavním těžištěm a „základem informací“ je právě rozhovor. Všichni dotazovaní byli velice vstřícní a dokázali mi nejen podat dostatek informací, ale díky nim se mi podařilo nahlédnout i do zákulisí střediska. Jednotlivé rozhovory tedy považuji za zásadní část práce. Před každý rozhovor jsem zařadila krátký popis střediska a jeho činnosti. Za rozhovor jsem umístila pár vlastních postřehů či úvah.

6.2.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo seznámit se s problematikou salesiánských středisek mládeže v České republice, konkrétně v Brně, zmapovat situaci v těchto volnočasových střediscích z pohledu salesiánské pedagogiky a ukázat jejich význam v kontextu doby.

6.2.2. Výběr respondentů

Díky specifickému zaměření jednotlivých středisek, se i můj výběr respondentů stal pestrým. Snažila jsem se, abych měla možnost slyšet, co nejvíce názorů, které by ilustrovaly konkrétní situaci střediska.

Oslovila jsem tedy několik salesiánů, kteří jsou řediteli a vedoucími středisek, a následně i vedoucí jednotlivých aktivit střediska.

6.3. SEZNAM SALESIÁNSKÝCH STŘEDISEK

6.3.1. Salesiánské středisko Štěpána Trochty v Teplicích

Vchod do střediska.

Ústecký kraj je oblastí Čech, kde podle statistických šetření žije nejvyšší podíl osob bez náboženského vyznání. To se významně odráží i na vztahu občan-církev v celé této oblasti. Tento specifický jev je důsledek téměř úplné výměny obyvatelstva kraje, ke kterému došlo v souvislosti s odsunem původních německých starousedlíků. Na mapě jednotlivých krajů naší republiky je možné označit Ústecko za „poušť na mapě náboženství“. Této skutečnosti se museli přizpůsobit i salesiáni, kteří zde působili a působí.⁷²

Na podzim roku 1990 bylo otevřeno Salesiánské středisko mládeže v Teplicích-Šanově, ale technický stav budovy byl nevyhovující a středisko muselo být v roce 1996 uzavřeno. Současné Salesiánské středisko Štěpána Trochty na sídlišti Prosetice

---

⁷² V roce 1968 litoměřický biskup a salesián Štěpán Trochta požádal některé své spolubratry, aby mu pomohli obnovit náboženský život ve farnostech, které byly po odsunu sudetských Němců a ateistické propagandě během 50. a 60. let totálně zdevastované. Vzhledem k této přítomnosti salesiánů v kraji, přijala v roce 1990 salesiánská provincie odpovědnost za farnosti ve městě Teplice a v jeho okolí.

bylo otevřeno na počátku roku 1999 v prostorách, které patří městu. Na sídlišti Prosetice žije převážně romská menšina, která tvoří přes 90% klientely střediska.⁷³

Program, aktivity a speciální pozornost je věnovaná především této specifické skupině dětí a mládeže. Středisko se snaží nabízet řadu aktivit, které mohou vést k osobnostnímu rozvoji každého návštěvníka. Všichni členové pracovního týmu neustále hledají „nové cesty“, které by vedly k rozvoji všech malých návštěvníků. Jednotlivé programy se snaží výchovně působit na děti a mládež od předškolního věku až po ty nejstarší návštěvníky, kteří mají „dveře otevřené“.

Aktivity jsou zde přizpůsobeny konkrétní věkové skupině. Pro předškolní děti je to klub Motýlek, který se snaží zaměřit na rozvoj dětí především v sociální, emoční a vyjadřovací oblasti. Motýlek je skupina dětí, která nenavštěvuje žádné předškolní zařízení. Tyto děti většinou pochází z rodin, kde jsou možnosti jejich rozvoje omezeny podnětově chudším prostředím. Program se snaží předejít tomu, aby hned při vstupu do školy tyto děti „začaly být pozadu“. Setkání nabízejí i pomoc v oblasti motorického vývoje, který také někdy může být důsledkem málo podnětného rodinného prostředí. Důraz je kladen hlavně na rozvoj vyjadřovacích schopností, neboť často je potřeba i pomoc profesionálního logopeda. Spolupráce s rodiči těchto dětí však není bezproblémová, proto je v současnosti ve středisku zaveden systém, že si sami pracovníci ráno děti v konkrétních rodinách vyzvednou.

Pro školní děti je zde v nabídce doučování, které je systematicky promyšleno tak, aby splnilo požadovaný efekt. Ke každému dítěti je přistupováno individuálně, na základě konkrétních potřeb. Situace a výsledky učení jsou pracovníky pečlivě sledovány. Často se jedná „pouze“ o to, aby dítě vypracovalo domácí úkoly v klidu, kde není nikým a ničím rušeno a procvičilo probranou látku.. Díky dlouholetým zkušenostem bylo třeba vypracovat systém individuálního doučování v konkrétní dobu, na konkrétním místě a s konkrétní osobou. Podle vyjádření dotazovaných jsou výsledky práce často velmi potěšující, dochází ke zlepšení prospěchu. Velkým vítězstvím veškerého snažení je jistě i to, že děti chodí na doučování dobrovolně. Ve středisku se daří děti motivovat pro další vzdělávání a dokonce někteří současní asistenti se rekrutovali z řad minulých klientů střediska.

---

⁷³ Zbytek tvoří z velké části příslušníci ostatních národnostních menšin (Arabové, Somálci...), děti a mládež většinové populace středisko víceméně nenavštěvují.

V případě nutnosti je navázána i komunikace se školou. Komunikace se školou je podle slov zaměstnanců střediska často obtížná. V roce 2003 sice oba subjekty společně pracovaly na vzdělávacím projektu, který získaly grant z programu EU *Phare 2003 RLZ- opatření 2.1. Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením*,⁷⁴ ale po skončení projektu se nepodařilo pokračovat v tak intenzivní spolupráci se školou. V programu sejevila jako zvláště efektivní zpětná vazba při komunikaci mezi školou a střediskem.

Dále je zde nabízena pestrá škála kroužků, která se snaží odpovídat na zájem a zaměření příchozích. Kroužky jsou v odpoledních hodinách (od 14.30), neboť do té doby je probíhá doučování, popř. předškolní *Motýlek* pro děti od čtyř let.

Pro všechny příchozí se snaží středisko nabízet prostor, kde je možné vhodně a bezpečně strávit volný čas, což může vést k předcházení kriminalitě a patologických společenských jevů. K tomu se snaží přispívat i další programy a aktivity střediska. Je zde např. uplatňován motivační systém *Spořinec*,⁷⁵ který může být dobrým prostředkem, jak naučit děti hospodařit s penězi. Dále jsou pořádány *Akce pro město*, které se snaží o to, aby se děti samy přičinily o vzhled a atmosféru prostředí, ve kterém žijí.

Na základě informací, které jsem získala je patrné, že bylo a je neustále nutné se učit soužití většinové společnosti s konkrétní menšinou. Není to však jednostranný problém, neboť je nutná aktivita obou zúčastněných stran a z toho vyplývá i hlavní cíl Salesiánského střediska v Teplicích: „ *zařazení obyvatelstva města s nedostatečnými pracovními a sociálními návyky do pracovního procesu a standardně fungující společnosti, a to zejména výchovným působením na děti.*“⁷⁶ Ochota jít za tímto cílem vyžaduje velkou trpělivost a neustálou ochotu „ *začínat stále znova*“ od všech, kteří jsou ochotni pracovat na uskutečňování tohoto cíle.

V roce 2007 bylo středisku uděleno ústeckým krajem *Pověření o sociálně právní ochraně dětí a mládeže*.

⁷⁴ Projekt „ *Výukový program*“ byl vypracován ve spolupráci se Salesiánským střediskem v Ostravě, které se zabývá stejnou problematikou.

⁷⁵ Za jednotlivé aktivity získávají děti body a mohou tedy svou vlastní píli ovlivnit své „ *bodové ohodnocení*“.

Je to v důsledku i příležitost, jak se např. účastnit akcí, které rodiče nezaplatili.

⁷⁶ L. Nádvořník [cit. 8. 4. 2008]

6.3.1.1. Rozhovor- Teplice

Na otázky ochotně odpovídal kněz, salesián a ředitel střediska Ladislav Nádvorník a programová vedoucí střediska Monika Janušová.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

L.N.:

Za cíl své práce považuje to, co již specifikoval Don Bosco „*vychovat slušného člověka a dobrého křesťana*“. Charakteristika „dobrého křesťana“ považuje v dnešní době za „*obtěžnou*“ a ve specifických podmínkách teplického střediska je hlavní prioritou „*dobry občan a slušný člověk*“ (i když tomu podle Ladislava „něco chybí“). „*Podobně jako celá společnost by ráda vychovávala dobré občany a slušné lidi, tak i my ale někdy chybí ochota podstoupit dlouhý proces výchovy. Není moc ochoty pro to pracovat dlouho... a výchova je dlouhodobou záležitostí*“. Vidí svůj „úkol“ především v tom, co salesiáni vykonávají, „*dávají znevýhodněným dětem šanci, jak si mohou doplnit to co jim chybí, co potřebují*“. Práce s těmito dětmi začíná již v předškolním věku a dalším cílem tedy je i to, „*aby byly připravené a schopné dobře absolvovat školu, a to nejen co se týče známek, ale i vzhledem k budoucí životní motivaci*“. Je také nutné „*přeseknout kruh předsudků*“, neboť jsou to především nepříjemné zkušenosti společností znevýhodněných rodičů, které jsou předávány stejně postiženým dětem. Cílem je i to, „*aby děti získaly přesvědčení, že mohou být v životě úspěšné...*“

M. J.:

Na základě několikaletých zkušeností „*upustila od velkých cílů*“. Jako cíl své práce vidí spíše to, aby děti byly schopné si někdy vzpomenout na to, co zde společně zažily a prožily, „*přijít si popovídat, poradit se*“. Osobním cílem je, „*aby dětem dala šanci pocítit, že k ní mohou mít důvěru*“. Jedná se tedy spíše o krátkodobé cíle, neboť „*nejde spasit všechny*“ a hned.

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

L. N.:

„*Obezřetnost jako v každém cizím prostředí*.“ Dalším postřehem byla skutečnost, že „*mladší lépe chápou, mladé*“, mohou tedy nastávat jistá generační nedorozumění. Z tohoto zmiňovaného důvodu je ve středisku snaha vytvářet „*mladý team*“, kde mladí kolegové budou „*mostem, který transformuje cíl dětem*“. Je to proces, na kterém „*se všichni učí*“.

M.J.:

Necítí, že by děti měly nějaké zábrany, spíše je chování příchozích „*spontánní*“.

A

**3. Cítíte, že můžete být stylem své práce a stylem svého života vzorem pro příchozí?
Čím konkrétně?**

L. N.:

„Snažíme se být příkladem... i v tom se člověk učí.“ Je to neustálé „učení se, jak být příkladem“. Je to pravidlo, které by mělo platit pro všechny vychovatele, „že se vychovává příkladem a ne tím, co se říká“, pak teprve může nastat skutečný posun v mentalitě.⁷⁷

M. J.:

„Těmto dětem může být příkladem téměř každý. Důležité je, že vidí, že u nás fungují partnerské vztahy, chodí se do práce..., že pro určitý osobní a profesní růst je důležité vzdělání. Pro tyto děti je důležité, aby viděly, že mohou mít víc než základní školu.“
Je to příklad, který je může formovat.

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

L. N.:

„V rámci salesiánské provincie máme čtyřikrát za rok setkání ředitelů, kde se hledají další cesty spolupráce a práce.“ Jezdí se i na exkurze do zahraničí, na školení od neziskových organizací, které se zabývají vzděláváním v tomto sektoru.

M. J.:

Aktuálně ne, což je dáno velkým pracovním vyčerpáním a nástupem do práce po mateřské dovolené. „Rezervy“ jsou podle Moniky vidět především v oblasti logopedie.

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

L. N.:

Za hlavní výzvu považuje změnu současného vztahu mládeže ke spiritualitě a náboženství. „To je výzva. Model Dominika Savia⁷⁸, který chodil s rodiči každou neděli do kostela a tato skutečnost ho formovala v jeho životě tak, že byl později prohlášen za svatého, není dnes dost dobře uskutečnitelná.“ Dnešní přístup k informacím i v oblasti náboženství je tak velký, že to ztěžuje orientaci. Je třeba hledat „podstatu“. Ve všem oblastech života je plno variant, které můžeme zvolit... Pomoc při orientaci je chápána jako jedna z výzev „jak v záplavě informací nabídnout nějakou jasnou cestu, která bude fungovat“. I člověk, který chce tyto děti vést musí mít na očích široké spektrum možností. „Musí se nabízet pozvolna.“ Najednou může současná situace působit jako problém... „to co bylo po staletí zaběhnuté je najednou zpochybňováno. Na každého to klade nárok, aby novým způsobem hledal podstatu. Musíme společně hledat cestu, která není jednoznačná. V tom je to náročné.“

⁷⁷ Jako příklad mi pan ředitel uvedl posun, který nastal u mládeže, která kouřila. Kouřit sice nepřestali, ale neberou kouření jako normu...

⁷⁸ Dominik Savio se setkal s Donem Boscem ve svých 12ti letech. Žil v oratoři, kde založil společnost svých vrstevníků, která usilovala o stejné ideály jako Don Bosco. Byl velkým příkladem pro ostatní a svou píli a svědomitostí upoutal Dona Bosca. Zemřel v 15ti letech, později byl prohlášen katolickou církví za svatého.

M. J.:

Spíše je vidět nutnost změnit koncepci práce. V tomto náročném prostředí je potřeba větší specializace, „specializace na určitou skupinu“. Přístup „všichni všem“ jde dost špatně uplatňovat.

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vaší oratoři?

L. N.:

„Všechno v životě roste a vyvíjí se... je to tedy permanentní změna.“ Potřebou je pracovat s dětmi od předškolního věku až do okamžiku, kdy nastoupí do pracovního procesu, a pak s nimi pracovat jako s „rodiči dětí“. „To se nám nevejde do tohoto prostoru, hledáme způsoby, jak to celé transformovat a rozšířit popř. přesunout... Je to materiální změna, která je důležitá.“

Postupem času je kladen nárok i na určité organizační změny a podle toho se vyvíjí a konkretizují i další potřeby.

„Je to neustálý proces, který se vyvíjí. Začínali jsme se staršími dětmi a nyní zde máme i předškoláky..., vrátili jsme se k doučování. Cítíme potřebu začít u těchto dětí v hodně raném věku.“ Podle pana ředitele by bylo potřeba pracovat s jednotlivými skupinami ještě intenzivněji. Východiskem by mohla být „mírná reorganizace programu a rozložení personálu.“

„Začínali jsme si hrát, jak jsme byli zvyklí z chaloupek⁷⁹... a teď víme, že u těchto dětí je prioritní vzdělání.“ Je potřeba nejen dávat informace, ale i formovat, což je komplexní proces.

7. Myslíte si, že nabídka aktivit oratoře pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

M. J.:

Nabídka je pestrá. Středisko je schopno reagovat na speciální požadavky ohledně kroužků a aktivit např. cvičení, dramatický kroužek „herečák“ atd. Zájem je hlavně o spontánní aktivity, kde se nevyžaduje pravidelnost, počítače atd.

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

L. N.:

„Dnešní mládež má ztíženou orientaci ve světě informací.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

L. N.:

„Na děti a mládež, které pochází ze sociálně slabších rodin. Jejich životní prostředí je sociálně a emočně chudé.“

---

⁷⁹ Chaloupka byl název pro prázdninový pobyt dětí a mládeže za dob totality. Jednalo se především o věřící děti a mládež z rodin, které se stýkaly se salesiány nebo na ně měly nějaký kontakt.

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

M. J.:

Zprostředkovat zážitky, na které si jednou vzpomenou....

11. Prezентuje vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

L. N.:

„Salesiánská výchova bez víry je jako vodácký oddíl bez řeky.“ Není to jednoduché, a to zvláště v severních Čechách. „Problém je, že se odděluje kostel pro věřící a oratoř pro nevěřící, aniž by se tyto dvě složky byly schopné propojit tak, jak bychom si to představovali.“ Ve středisku pracují i nevěřící pedagogy, „kteří dělají velký kus práce. Lidé ze severních Čech mají obecně zažitě předsudky proti církvi... Aspekt víry máme před očima, ale dnes to nelze dělat stejně tak, jako to dělal Don Bosco nebo salesiáni ve 30. letech.“

Nabídka náboženství je jen jednou z položek, na kterou „musíme upozorňovat. Programem střediska se snažíme NĚCO ukázat, že to NĚCO patří k životu a je to důležité. Musíme být těmi, kteří upozorňují.“ A obecně je potřeba počítat spíše s tím, že věřící jsou výjimkou.

„Je potřeba stavět to tak, že víra je jednou z věcí, která by mohla dát životu ještě jinou dimenzi. Don Bosco žil v jiné situaci, neboť tehdy měli všichni určité náboženské vědomí. Dnes to k životu takto nepatří. I struktura hodnot byla tehdy pro všechny mnohem jasnější. Myslím, že jsme neustoupili od ideálů Don Bosca, pouze je musíme nabízet jiným způsobem, aktualizovat. Myslím, že v konečném důsledku neděláme nic jiného než dělal on, jen ta doba je jiná.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

L. N.:

„Je to dost těžké, protože vždycky se musí vybírat ze zájemců..., kterých není zas tak mnoho. Někteří přišli jako dorostenci a dnes zde pracují. Musíme také vybírat podle toho jaké mají zájmy. Zájmy, které mohou naplnit poslání, o které nám jde.“

Kritéria ohledně vzdělání jsou zpřísněná. Dnes musí uchazeč o práci pedagogické vzdělání a vyžadována je i určitá praxe. „I ti, kteří zde odrostli a chtějí se zapojit si dodělávají kvalifikaci. Být odborníkem a rozumět věcem je v současné době nezbytnou podmínkou.“

Ve středisku uvažují i o tom, že zde budou zaměstnáni lidé s cílem, aby se zde v každodenním kontaktu s mládeží naučili pracovat a získali určitou pedagogickou praxi. Budou mít u sebe někoho, kdo za nimi bude v počátku stát a monitorovat to co dělají, aby bylo jasné „co děláme a proč to děláme.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

L. N.:

Když se na sídliště přistěhovali Romové, vzrostlo procento romských dětí na 90%. „*Chvilí trvalo než jsme se s nimi naučili vycházet, tak to nějaký čas dělalo nesnáze. Přistěhování Romů změnilo klima sídliště i celé oratoře.*“

Musela být stanovena pravidla, která dnes přijímají rodiče i děti. Musí být splněny určité podmínky, aby měli v případě přestupku „opět otevřeno“. Pokud by někdo dělal velké problémy, tak by bylo jednoduché říci: „*ty už sem nikdy nepřijdeš, ale to už mi jsme ta poslední instituce, která mu to řekne, protože to mu řekne škola, učňák a větší část společnosti... Řekneme mu to i my a on už nemá cestu jak z toho ven, jak se dostat zpátky z toho okraje.*“

Kvůli dobru většiny se bohužel někdy musejí dělat nepopulární zásahy vůči některým jednotlivcům. „*Musíme používat sankce, ale musíme si i uvědomit, že tyto děti za svou agresivitu víceméně nemůžou, neboť vyrostly v prostředí, kde si musely svůj životní prostor vydobýt.*“

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží, která navštěvuje vaši oratoř?

M. J.:

Spíše jenom výhružky a slovní agresivita.

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

Středisko je registrováno v síti škol a školských zařízení MŠMT od roku 2000. „*Je to určitá finanční jistota. Před rokem jsme museli změnit právní subjektivitu a z církevní právnické osoby přejít na školskou právnickou osobu, čímž jsme vypadli ze spektra zájmu některých dárců.*“ Další nevýhodou je skutečnost, že pro školské právnické osoby se některé granty nevypisují. Se školou se snaží spolupracovat, „*aby byla zpětná vazba a komunikace o potřebách dětí.*“

6.3.1.2. Shrnutí

Salesiánské středisko v Teplicích bylo mojí „první zastávkou“ na cestě, která měla vést ke všem střediskům, která jsou ve správě salesiánů v České republice. Musím se přiznat, že jsem opravdu nevěděla, co mám očekávat... Zнала jsem do té doby pouze Salesiánské středisko v Kobylisích a ve Zlíně.

Při pokusu najít na sídlišti středisko jsem musela požádat o pomoc několik osob, které jsem považovala za „místní“. Pomoc a rada přišly až ve chvíli, kdy jsem stála téměř před branou areálu, a i tak si muž, který vycházel z domu, nebyl jistý... Předchozí čtyři osoby o středisku nevěděly. Jistě moje zkušenost není měřítkem toho, zda se v Teplicích „ví o práci salesiánů“, ale myslím si, že to trochu vypovídá o zájmu a informovanosti... (Možná, že jsem se měla zeptat i romských dětí, které pokařovaly na

cestě nebo mladíků, kteří na sebe pokřikovali..., ale přiznám se, že ty jsem oklikou obešla... Chyba. Snad to byli právě oni, kteří by mi správně poradili...).

Dovoluji si tyto úvahy z toho důvodu, neboť musím konstatovat, že ve finále pro mě nebyly získané informace důležité tak, jako osobní rozhovor a „pocit“ z lidí, které jsem potkala... (a to se týká všech, kteří mi ochotně odpovídali na mé otázky).

Ve středisku se pracuje s „problematickou“ menšinou... tedy tak je vnímána naší „většinou“... Podle toho, co jsem měla možnost vidět a slyšet, jsem musela uznat, že mezi námi jsou lidé, kteří se svou nenápadnou prací, která má výsledek „velmi nejasný“ snaží, aby určité věci změnili; pomohli těm, kteří o jejich pomoc stojí a nedbají jen o sebe... Svůj život si tak často komplikují, ale i přes všechna rizika toto své poslání a povolání dělají dál...

V Teplicích středisko reagovalo na specifické složení klientely, která ho navštěvuje. Byla to jistě náročná cesta... a také ne všechno se povedlo... a ne všechno dnes funguje dle původních představ. Jsou zde ale také věci, které se postupně dařilo měnit... Podařilo se najít cestu, jak s některými skupinami dětí pracovat; najít to, co potřebují; našly se věci, na které je třeba klást důraz v komunikaci s nimi i s jejich rodiči; čemu je třeba předcházet a čeho se vyvarovat...

Některé výše zmíněné skutečnosti lze poznat ze záznamu rozhovoru, který jsem pořídila.

6.3.2. Salesiánské středisko mládeže Praha- Kobylice

Pohled na část hlavní budovy.

Salesiánské středisko mládeže v Kobylicích je jediným nízkoprahovým zařízením na Praze 8. Středisko řeší potřebu „setkávání se“ mládeže, bez nutnosti organizovaných kroužků, jimiž se zabývají jiné organizace. Toto řešení se snaží předcházet sociálně patologickým jevům, které mohou být důsledkem nevhodného způsobu trávení volného času.

Cílem střediska je tedy sociálně výchovná činnost určená pro volný čas mládeže. Ve středisku jsou nabízeny tři základní programy: Oratoř, Vrtule a Horolezecká stěna s posilovnou. Kroužky a ostatní aktivity v Kobylicích nespádají do zájmu střediska, ale jsou vedeny pod SHM Klub Praha- Kobylice o. s. Spolupráce mezi subjekty je však výborná a toto rozdělení bylo důsledkem zkvalitnění práce obou organizací.

Oratoř je název projektu, který nabízí aktivní využití volného času. Do těchto aktivit patří herna, která je uvnitř budovy, hřiště, speciální skate hřiště, hřiště na hokejbal a půjčovna sportovních potřeb. Součástí činnosti, kterou pracovníci oratoře vyvíjí, je neustálá přítomnost pedagogických asistentů, kteří zajišťují nejen bezpečí klientů při různých aktivitách, ale měli by být hlavně těmi, kteří navazují s příchozími kontakty a v případě jejich zájmu jim pomáhají řešit jejich aktuální problémy. Cílovou skupinou těchto aktivit je mládež ve věku od 6 do 20ti let.⁸⁰ Ze zkušeností personálu se ukázalo, že dostatečné zabezpečení bezpečnosti jsou nutní alespoň dva asistenti. Jako vhodné se

⁸⁰ Nejpočetnější kategorií návštěvníků v uplynulém roce byli chlapci ve věku 10- 16 let.

také ukázalo, že se jedná a jednoho muže a jednu ženu, neboť některé problémy, které přicházející mládež řeší si vyžaduje specifický náhled na věc.

KLUB VRTULE

Vrtule je nízkoprahový klub, který poskytuje prostor pro mládež, která by volný čas „na ulici“. Běžnou charakteristikou klientů jsou často problémy v rodině, neúspěchy ve škole a ve skupině vrstevníků. K těmto problémům se pojí i hledání identity v tomto věkovém období adolescence. Vrtule nabízí prostor pro volnočasové aktivity jako jsou: stolní fotbal, společenské hry, kulečnick, knihovna, nealkobar ad. Stěžejním úkolem Vrtule je vytvářet kontakt mezi klientem a sociálním pracovníkem a snaha o následnou spolupráci, která konkrétnímu člověku pomůže řešit jeho životní situaci. Vrtule je otevřena každý den od 15h do 20h.⁸¹ V současné době začala klub navštěvovat celkem intenzivně skupina romské mládeže. Došlo k určitému „vymezování prostoru“, které v důsledku znamenalo to, že tato skupina chodí do Vrtule hned po otevření klubu a kolem 18h odchází a přicházejí ostatní klienti. Mládež tak dodržuje svá nepsaná pravidla, která prezentují určitý společenský problém. Násilná snaha o spolupráci obou skupin by jistě nevedla k dobrému cíli.⁸² Od roku 2003 je Vrtule vedena jako nízkoprahový klub. V roce 2004 byla přijata mezi členy České asociace streetworker, která sdružuje organizace se zaměřením na nízkoprahové sociální služby.⁸³ Kromě běžného provozu slouží klub i jako zkušebna začínajících hudebních skupin.

Cílovou skupinou těchto aktivit je především mládež ve věku 13- 20let.

Horolezecká stěna a posilovna nabízejí aktivní náplň volného času klientů. Je zde možnost si vypůjčit horolezecké náčiní a využít stěnu nebo jsou zde dvě posilovny, které nabízí prostor pro „zdokonalení těla“. Je zde dostatečný prostor pro rozvíjení tělesných schopností každého s důrazem i na posílení dovedností duševních s příklonem na důležitost práce ve skupině. Obecně slouží využívání sportovních prostředků jako

⁸¹ Pátek je vyhrazen pro jednorázové akce a koncerty.

⁸² Skutečnost jisté netolerance mezi společenskou většinou a menšinou romských obyvatel je patrná ve všech střediscích. Při veškerých snahách se nepodařilo vytvořit model spolupráce obou skupin.

⁸³ V roce 2007 prošel klub hodnocením kvality asociace a od stejného roku je registrovanou sociální službou dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách.

prevence proti sociálně patologickým jevům. Program je dostupný hlavně pro mládež ze sociálně slabších rodin, neboť roční příspěvek je symbolického charakteru.

Další volnočasové aktivity jsou v Kobylisích vedeny pod SHM, které nabízí aktivity pro děti, mládež a rodiče; prázdninové aktivity, centrum pro rodinu a vzdělávací a poradenské centrum pro znevýhodněné osoby na trhu práce.

6.3.2.1. Rozhovor- Kobylisy

Na otázky odpovídal ředitel střediska Antonín Nevola.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

„Přežít... a taky alespoň trochu zlepšit kvalitu života těch, kteří přicházejí.“

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

„Jde spíše o věc konkrétních osob. S někým mám vztah velmi otevřený a s někým je to ještě otázka času. Mám zábrany vůči nim asi tak stejně jako oni vůči mě. U některých se to podaří... u některých ne...“

Druhou věcí je, že když se dozvědí, že jsem kněz... Mají před sebou představu starýho faráře v klerice... a teď najednou vidí takový zjev, tak nechápou.“

3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro příchozí? Čím konkrétně?

„Nevím, zda vyloženě příkladem, ale spíše výzvou“ ...

„Spíše výzvou, že život, který vedou by šel prožívat i jinak... Začnou pokládat otázky na základě toho, že vidí, že žiju jinak... Vidí, že jaký mám životní postoje.“

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

... „kurz personální řízení a i jako ředitel střediska považuji za nutný se neustále vzdělávat.“

... „pedagogické minimum, kurzy, který jsou poslední roky zaměřen hlavně na

manažerský schopnosti. V současný době mám 20 lidí pod sebou, tak to něco vyžaduje.“

... „personální řízení, strategický plánování, školení auditorů sociální práce.“

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

„K totálním.... jenomže toho nejsme schopní... Vira a evangelizace je někdy silnou berličkou... Touha jít ven a pracovat s děckama ulice... touha pracovat s mládeží u nás

je, ale odvaha... ta některým chybí... Člověk jde s kůží na trh a je ukradený zda jsi kněz, tam jsi člověk.“⁸⁴

„Don Bosco taky vstoupil do reality života těch lidí... Šel do akce..., nebyl to žádný vzorový pan farář. Dával jim to jako nabídku.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vašem středisku oratoři?

„Jsem tady 11 let ředitel a podoba oratoře je mnou poznamenána. Momentálně odcházím na jiné místo, tak potřebu změny necítím... Jen bych chtěl, aby to bylo předatelné.“

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

„Myslím, že nabídka aktivit pro neorganizovanou mládež poptávku pokrývá. Na Praze 8 je spousta sportovních oddílů, skautů a strukturovaných zařízení... Pro Prahu 8 jsme ale jediné nízkoprahové zařízení, které se soustředí na neorganizovanou mládež, jsme tedy tady jediný s touto nabídkou... Další záležitosti tedy neřešíme, protože tady nabídek volnočasových aktivit je plno.“

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

„Zásadní ne... Jen to je ovlivněno dobou, ale základní rysy zůstávají... Člověk neustále hledá své místo ve společnosti... Orientuje se sám v sobě. Socializace... i potřeby jsou stále stejné.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

„Z těch co sem chodí asi převážně na věk 14- 16. To je konec ZŠ... zlom v uvažování. Začínají mít představy co by v životě chtěli.“

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

„Nechci jim sdělit nic, co oni nechtějí... Důraz dávám na naslouchání, vnímání jejich potřeb. Dovedností by mělo být na tyto jejich potřeby zareagovat... Spíše je potřeba se naladit a v citlivosti navázat vztah... Přicházet s tím, co člověk v sobě má, a to je třeba i otázka víry.“

11. Prezентuje podle Vás vaše středisko principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

---

⁸⁴ S podobným názorem jsem se setkala u většiny dotazovaných. Je to i otázka minulosti, kdy salesiáni pracovali s „vybranými skupinami“ mládeže. Především katolickou mládeží, která by byla téměř protikladem dnešních skupin mladých, kteří jsou v centru pozornosti a jsou adresáty konkrétních programů salesiánských středisek.

„Na první pohled ne... a ani to nechci a po pracovnících nevyžadují... Spíše abychom to měli v sobě a snažili se tak žít... polovina personálu je nevěřící... a i to je téma jak může nevěřící evangelizovat.“

„Neběháme tady s křížem na zádech... Akorát v oratoři je komiks Dona Bosca... Důležitý je, že ten MODEL máme před sebou... a víme co je našim bohatstvím... Neděláme programově předávání křesťanských principů.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

„Na základě výběrového řízení... Tam o něco jde, potřebujeme lidi, na který je spolehnoutí.“ Kromě jiného uchazeči řeší modelové situace, se kterými by se běžně setkávali ve své práci.

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

„Plus- minus to řešíme pořád“ ...

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží, která navštěvuje vaši oratoř?

„Může se hrát divadlo..., že se člověk snaží vypadat jako oni... Člověk ale musí být sám sebou... Člověk se jim může přiblížit, ale je tady riziko snahy zalíbit se... Vyhoření... Je potřeba mít podpůrné berličky..., supervize, intervize“ ...

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

„Jsme o.p.s.“⁸⁵ Na Praze 8 jsou tři DDM. Salesiáni v Kobylisích mají na starost také divadlo. Dále čerpají finance s grantů, vedlejší hospodářské činnosti, od sponzorů....

6.3.2.2. Shrnutí

Ve všech střediscích se snaží salesiáni o to, aby jejich „nabídka“ byla aktuální a přijatelná pro ty, kteří přicházejí... V Kobylisích salesiáni zareagovali na skutečnost, že na Praze 8 chybělo zařízení, které by nabízelo neorganizované trávení volného času pro mládež.⁸⁶ Začal zde tedy fungovat nízkoprahový klub Vrtule⁸⁷, který patří pod ČAS⁸⁸, oratoř, stěna s posilovnou, skate park...

⁸⁵ Obecně prospěšná společnost je právnickou osobou, je jednou z forem neziskových organizací.

Řídí se zákonem č. 248/1995 Sb. ve znění pozdějších předpisů (novela- zákon č. 208/2002)

⁸⁶ Na Praze 8 jsou mimo to 3 DDM, které nabízejí řadu kroužků a organizovaných aktivit.

⁸⁷ Od roku 2004 v ČAS. V roce 2007 Vrtule absolvovala Hodnocení kvality poskytovaných služeb ČAS a stala poskytovatelem sociálních služeb registrovaným MPSV.

⁸⁸ Česká asociace streetwork o. s. , která sdružuje nízkoprahové sociální služby. Je to profesní organizace zastupující právnické i fyzické osoby, které působí v oblasti nízkoprahových služeb.

www.streetwork.cz

Všechno, co je zde nabízeno směřuje k tomu, aby bylo příchozím pomáháno v obtížných situacích, ve kterých se často nacházejí; byla snížena rizika patologických jevů ve společnosti a hlavně mezi mládeží; zvyšovaly se sociální dovednosti klientů. Hlavní však je, aby zde fungoval prostor, kam může přijít „každý“...

6.3.3. Salesiánské středisko Rumburk- Jiříkov

Salesiánské středisko Rumburk- Jiříkov vyvíjí svou činnost na faře v Rumburku a v Jiříkově. V Jiříkově je činnost zaměřena na široké spektrum kroužků, které mají možnost děti navštěvovat.

Na faře v Rumburku je vybudována nízkoprahová herna a je zde prostor i pro některé další aktivity. Na počátku zde byla snaha vybudovat chráněné prostředí pro mládež, která by jinak trávila svůj volný čas v parku nebo „čekáním na autobus“.

Zároveň bylo základní ideou, aby to bylo prostředí, kde bude možnost rozvíjet vloh a schopnosti příchozích a navazovat nové vztahy a budovat přátelství.

Působení střediska lze datovat od roku 1993, kdy se jednalo spíše o nabídku příležitostných aktivit. V roce 1998 začala fungovat Herna pro děti a mládež v Rumburku, která nabízí neorganizované aktivity. Během doby, kdy je středisko otevřeno, je přítomen pedagogický pracovník, který se aktivně účastní debat nebo aktivit, které se odehrávají v herně nebo v místnosti, která je určena „pro posezení“. Od roku 2002 je na faře prostor také pro Rodinné centrum, které se snaží zprostředkovat rodičům možnost, aby zde aktivně trávili svůj volný čas společně se svými dětmi. Pro potřebu střediska byla upravena i farní zahrada, kde mohou trávit svůj čas rodiče i děti dohromady. V roce 2003 byla zahájena činnost na faře v Jiřikově, kde je činnost střediska zaměřena na kroužky.

6.3.3.1 Rozhovor- Rumburk

Na otázky odpovídal Michal Barák, který vede středisko v Rumburku.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

„Sleduji ten rozměr být jim nablízku a zároveň jim předat určité hodnoty... Hodnoty v širším slova smyslu, nejde mi přímo o evangelizaci, aby chodili do kostela a byli pokřtěni..., ale spíše aby pochytili toleranci a ohleduplnost k sobě..., aby dokázali o některých věcech přemýšlet“ ...

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

„To asi určitě ... Je to přirozené, že každý má jiné charisma...Každá osoba přitahuje jiný druh lidí. S osobou se vážou i lidi... I já vidím, že upoutávám jiný druh lidí než můj kolega“ ...

3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro příchozí? Čím konkrétně?

„Chtěl bych..., ale je to spíše přání... Snad. Myslím, že bych pro ně snad mohl být v něčem vzorem“ ...

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

„Ano, právě jsem dodělal kurz profesních dovedností, zaměřený na zefektivňování kontaktu s klienty a řešení problémových situací.“

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

„Asi určitě... Dnes jsme jiní, profilujeme se jinak než za dob Dona Bosca... Myslím, že mezi salesiány se vedou neustále dohady, zda je to více pedagogická nebo sociální práce... Jsou regiony, kde se s mládeží pracuje asi celkem příjemně..., kde je větší tolerance k duchovnímu... Na místech, kde jsou tradiční komunity... V rámci republiky je každé středisko jinak profilované... Cítím, že tady jsou to téměř misie..., ale doufám, že stále mám společnou salesiánskou myšlenku.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vašem oratoři?

„Potřebovali bychom více lidí, kteří by zde mohli pracovat. Na druhou stranu je pro nás primární kvalita... Když už navážeme kontakt, tak to chce určitý osobní rozměr..., abychom toho však mohli docílit..., tak by to chtělo více lidí...A pak bychom mohli nabídnout i více času, po který by tady mohla děčka být.“

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

„To asi naráží na naše personální limity“ ...

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

„Je to na podobné rovině... Do určitý míry jsou i dnešní děti zdevastovaný...schvácený konzumem, jejich vztahy jsou často mělký, tápou v duchovním rozměru.... Myslím si, že to je dost podobná situace... Konkrétní projevy jsou jiné..., ale jde jim také o vztahy... a v době Dona Bosca to bylo podobný.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

„Děti a mládež od 6- 20ti, co chodí do školy nebo studují..., bez rasových předsudků a se zájmem o vzdělání a osobní rozvoj.“

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

„Je to dlouhodobá práce... Při primárním setkání mi jde o to, aby poznali, že jsem tady já nebo kolega, na které se mohou obrátit, pak určitá pravidla, která znamenají, že jsou zde určité mantinely... a postupem času jim ukázat, že zde máme i jinou nabídku než dva fotbálky..., aby směřovali dál než jen k těm dvěma fotbálkům.“

11. Prezentuje vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

„Tak to bych řekl, že tento rozměr je ten poslední faktor ve vztahu s klientem... Přicházím s nimi do kontaktu a oni se po čase se zeptají... Je to ale dlouhodobá záležitost... a asi se k těmto otázkám nedostanu ze všemi.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

„Hlavním kritériem je chuť do práce pro druhý, motivace pro práci s mladými... Co se týče duchovního rozměru..., tak v tomto ohledu nemám z čeho vybírat.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

„Spíše šlo o vymezování pozic..., než že by byl někdo vyloženě útočnej“ ...

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží?

„Riziko vyhoření... Riziko, že když člověk vyhoří, tak pak už nemá co nabídnout.“

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

„Jsme občanské sdružení... Dříve jsme byli církevní právnická osoba... Cítím trochu předsudky mezi politiky i rodiči... Chtělo by to asi trochu uvolnění... Jsme závislí na dotacích, grantech od města, od kraje, ministerstev, nadací.“

6.3.3.2. Shrnutí

Středisko v Rumburku je zcela specifickým místem... A to nejen díky tomu, že se jedná o nejseverněji položené Salesiánské středisko v České republice. Komorní prostředí, které je zde nabízeno všem mladým z okolí je opravdu velmi lákavé.

Vytvoření tohoto střediska stálo jistě velké úsilí, neboť z hlediska vztahu společnosti a náboženství je zde situace velmi podobná jako v Teplicích. Lidé zde mají velmi často vůči jakékoli aktivitě ze strany církve předsudky, které mohou bránit v konkrétních projektech. Snaha vybudovat prostor pro zdejší mládež, který by odpovídal na jejich potřeby, byla však taková, že tyto překážky překonala... Pomocí průzkumu, který byl proveden na školách, se podařilo zmapovat situaci a postupně odpovídat na požadavky, které se týkaly jejich trávení volného času.

V současné době se středisko snaží o to, aby zde byl nejen prostor pro trávení volného času, ale aby to byl zároveň prostor pro tu část mládeže, která na sobě chce nějakým

způsobem pracovat. To znamená, že do budoucna se uvažuje o „individuálních plánech“, které poskytnout adekvátní podmínky všem, kteří se chtějí dále vzdělávat, něco se dozvědět a pracovat na svém osobním růstu.⁸⁹

6.3.4. Salesiánské středisko mládeže Brno- Žabovřesky

Letecký pohled na kostel, středisko a ubytovací prostory.⁹⁰

Poprvé mohou děti a mládež přijít do střediska nezávazně, podívat se, prohlédnout si všechno... Při druhé návštěvě si pracovníci střediska zaznamenají kontakt na rodiče a po zaplacení ročního příspěvku 100Kč se stávají registrovanými členy střediska. Tato registrace je vnímána jako výhoda, která umožňuje půjčování sportovních potřeb, vstup na kulečnický, do posilovny... Tento postup se pracovníkům zařízení osvědčuje, neboť vnímají určité riziko, které by plynulo z úplného a nekontrolovaného otevření střediska. „*Nechceme jít cestou nízkoprahového zařízení*“, což vysvětluje výše zmíněný postup určité základní registrace příchozích. Podle pana ředitele však dost dobře *nejde „rozlišovat otevřený klub a nízkoprahové zařízení“*, neboť otevřený klub navštěvuje víceméně problémová mládež z okolí.

⁸⁹ V Rumburku bylo v roce 1999 otevřeno také nízkoprahové zařízení „Žijeme spolu“, které je využíváno především romskou mládeží.

⁹⁰ Fotografie použita se svolením brno-sdb.cz .

Středisko se svým stylem práce a nabídkou aktivit snaží odpovědět na potřeby „nejzanebanější“ mládeže. Záměrem je objevit v každém jeho dobré vlohy a předpoklady, které bude moci ve středisku následně rozvíjet. Svým působením a výchovou chtějí být salesiáni i výzvou pro rodiny a nabídkou spolupráce pro rodiče.

V nabídce je téměř 100 kroužků, jejichž činnost zabezpečuje 25 zaměstnanců, technický personál a dobrovolníci. Přihlášeno je do kroužků 1200 dětí, kroužkodětí 1800.⁹¹

Dopoledne využívá část areálu a tělocvičnu Klub maminek, odpoledne na těchto místech fungují kroužky nebo volná oratoř. Aktivity střediska lze členit na aktivity Centra volného času (otevřený klub, hřiště, herna a klubovna, kulečnick a posilovna), kroužky, Klub maminek, prázdninové a příležitostné akce.

Areál je budován na ideu propojení salesiánské komunity (obytná část pro salesiány), farnosti (kostel) a střediska.

6.3.4.1. Rozhovor Brno- Žabovřesky

Odpovídal ředitel střediska Pavel Tichý.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

„Každého zvednout trochu výš... Každý, kdo přichází je na určité úrovni.. často přichází s nějakým problémem, zraněním... a mnohdy s tím neumí pracovat... Pak to znamená, abychom ho o kousíček pozvedli výš.“

Nejde o to, aby se s někým manipulovalo, ale spíše ho „podpořit v osobnostním rozvoji. „Samozřejmě, že máme před sebou i TEN VRCHOL... ukázat, kde je zdroj naší naděje a optimismu.“

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

„Nevnímám to tak... ani k nim takto nepřistupuji... Otázka ale je, jak to vnímají oni... Z mojí strany to, že jsem kněz není vyjadřováno verbálně, ale oni to cítí... Když se zeptají, tak jim odpovím... Vůbec to není zábranou. Oni vědí, že je zde místo, kde pracují řádové sestry a kněží... My jim to neříkáme nahlas, ale oni to vycítí. Myslím, že to vnímají tak, že je to tady místo pro ně..., zvláštním způsobem pro ně... a my se neskrýváme s tím, kde bereme sílu a optimismus s nimi pracovat. Jsou tady kříže, ikony.“

⁹¹ Fyzicky 1200 dětí, ale 1800 „kroužkodětí“, což znamená, že některé děti jsou zapsány do dvou a více kroužků současně.

**3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro příchozí?
Čím konkrétně?**

„To asi ne, spíš ne..., ale tak asi jo, ale to není dobré... Lepší je, když vidí i nějakou tu chybu. Jsem člověka; zklamání je... Není úplně dobré, když nekriticky převezmou nějaký vzor, a pak podle toho člověka upraví své chování...Dívají se na modely nebo přebírají modely chování, ale aby kopirovali..., tak to není dobré. Jednou přijdou na to, že i člověk má chyby, tak je lepší ať to vědí hned. Snad pro ně můžu být nějakým dílčím vzorem... stejně jako i ostatní pracovníci tady. Na druhou stranu to vedeme do svobody... a jediný hodný následování není nějaký ředitel střediska, ale NĚKDO jiný... My máme tu výsadu být u toho procesu výchovy dítěte, ale v posledku nejsme ti, kteří dítě vedou.“

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

„Jistě. Každý pedagogický pracovník má povinnost se vzdělávat... a chci to i po personálu technickém, aby si rozšiřovali vědomosti. Máme plán vzdělávání, na který musím dohlížet já jako ředitel. Já osobně jsem se momentálně přihlásil do tříletého kurzu. Je to velmi dobré a přínosné. Myslím, že dvě věci jsou úplně klíčové pro chod střediska: práce s lidmi a vzdělávání.“

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

„Každý den je to nová výzva. Je to mix toho, že jsme na jednu stranu dostatečně zakotvení tady a nerozhazují nás takové věci jako pomíjitelné..., na druhou stranu... musíme dávat víc prostoru.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vaší oratoři?

„Změnu zákonu o dobrovolnické službě... je to oblast, kterou salesiánská střediska umí, vychovávají si své asistenty. Střediska volného času to neumí takto zpracovávat.“

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

„Nabízíme desítky různých kroužků a aktivit. Chodí nám sem dopoledne maminky s dětmi, je tu neustále plno.“

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

„Jsou to pro nás stále stejné výzvy“ ...

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

„ Já osobně se soustředím na adolescenty, jsou většinou nejméně problémoví... Jsou to největší výzvy... Na druhou stranu to neumím s malými dětmi“ ...

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

„ Jde mi o osobní vztah... Položit dobré základy pro osobní vztah... Položit to tak, aby se to dalo rozvíjet a stavět na tom...Důraz kladu také na to dávat neustále novou a novou možnost znovu začínat... Stejně tak do toho jdu i já“ ...

11. Prezентуйте vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

„Nedostatečně, ale pokoušíme se o to.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

„Zatím jsou to buď lidé, kteří byli doporučeni nebo jsou to lidé, kteří se v tomto prostředí pohybují delší dobu na pozici dobrovolníků, a pak přejdou do pracovního úvazku...

Ostatní výběr zaměstnanců musí naplňovat zákon... Čistý trestní rejstřík, pedagogické minimum, vše co má mít pedagog. Dobrovolníci jsou většinou studenti. Asistenční služba je vybírána také na základě doporučení nebo známosti, ale přicházejí i lidé na praxi, kteří tady pak chtějí zůstat.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

„Snažíme se do toho jít preventivně... asistencí... animátoři, kteří animují a oduševňují tu konkrétní činnost, aktivitu... Animátor by měl vědět kdy a jak zasáhnout... Občas se zde objevuje agresivní chování. Pohybují se zde občas party, které drží při sobě... Poperou se.. Hlavně s těmi pak zkoušíme pracovat dál... Byl tu i případ agresivního jedince... Na pedagogické radě jsme se rozhodli, že není dobré, aby sem chodil..., tak jsme se s ním domluvili, že pokud chce, tak může přijít za rok... Uvidíme zda bude nějaký posun. Neuměli jsme toto úplně zapracovat a v zájmu toho, abychom ochránili ty další jsme se pro to museli rozhodnout... Taky se rozmáhá slovní agresivita... i vůči dospělým. To pak naruší atmosféru v celém středisku. Nejsme takové zařízení, které by dokázalo tyhle turbulence zvládnout... Několik takových proher jsme zažili.“

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží, která navštěvuje vaši oratoř?

„Nebezpečí je to, že se může vyhořet, ale s tím bychom měli umět pracovat. Pomáhá zázemí.

Nejde do toho jít bez emocí a tuto práci nelze dělat bez nadšení. Je otázka jak dlouho a z jakého zdroje toto nadšení čerpáme. Modelem a ideálem je, aby zde pracoval vyrovnaný člověk, ten který povzbuzuje děti a posouvá je dál. Tato práce pro člověka může být povzbuzením...a je dobře když to tak je..., ale nemělo by to být to primární... Kdyby pedagog čerpal sílu jenom z toho, že má odezvu u dětí..., tak to by bylo asi špatně“ ...

15. Jako jaký typ právního subjektu vystupuje vaše středisko? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

„Jsme školská právnická osoba a jsme registrováni v síti škol a školských zařízení MŠMT od roku 1998. Má to výhody, ale i nevýhody... Určité povinnosti, ale to je normální. Je to vyvážené. Neomezuje nás to takovým způsobem, že by salesiánská myšlenka měla být potlačena. Dává nám to tu míru jistoty a svobody a zodpovědnosti, která je tomu přiměřená.“

6.3.4.2. Shrnutí

Brno- Žabovřesky je částí města, kde je především moderní a vilová zástavba. Tato skutečnost také odpovídá složení obyvatelstva a jejich nárokům. Středisko tedy hledalo cestu, jak oslovit mládež z tohoto prostředí... Nabídka kroužků a aktivit se stala velmi pestrá. Ve středisku existuje přes 100 kroužků různého zaměření, Klub maminek patří množstvím svých členů a pestrostí aktivit mezi největší v Brně.

Veškerá nabízená „bohatost“ však nezapomíná na to, že je potřeba nejen kvantita, ale i kvalita. Je tedy kladen důraz i na to, aby v celém středisku byl prostor, který bude nabízet „více“ než kroužky... Mělo by to být prostředí, které povede k rozvoji osobnosti těch, kteří sem přicházejí ve svém volném čase. Nezapomíná se ani na bohatost v oblastech citů a mezilidských vztahů...

Moderní středisko bylo postupně vybudováno jako komplex tří budov: kostel, kolej, středisko. Tato trojice může symbolicky představovat: náboženství, rodinu a zábavu, což jsou klíčové body salesiánské výchovy.

Ke středisku patří také Bosco Media Centrum, které se zabývá filmovou tvorbou a mediální výchovou.⁹²

⁹² Centrum spolupracuje s ČT, Tv NOE. Zabývá se překlady a dabingem. Přijímá i externí zakázky.

6.3.5. Salesiánské středisko mládeže Brno- Líšeň

Pohled na středisko a sprejerskou stěnu.

Heslem druhého salesiánského střediska v Brně je: „Mladí pro mladé“.⁹³ Velká část aktivit, které středisko nabízí, je zajišťována mladými dobrovolníky, kteří často pocházejí z řad dřívějších klientů. Středisko nabízí volnočasové programy pro děti a mládež všech věkových kategorií.

Oratoř nabízí program pro děti od 6- 14 let, které sem mohou volně přicházet a trávit zde svůj volný čas. Nabídka je široká: od stolních her, přes posezení na terase až po horolezeckou stěnu nebo vybavenou tělocvičnu. Prioritou je navázání kontaktu a vytvoření bezpečného prostředí pro všechny příchozí.

Klub VeSPOD je určen mládeži od 14 let a je spolu s oratoří místem, které se snaží předcházet kriminalitě a sociálně patologickým jevům v Líšni a okolí. Během tříletého fungování se rozvinulo v rámci klubu VeSPOD⁹⁴ 7 samostatných programů a program LEGÁL, což je legální sprejerská stěna. Dále zde fungují zájmové kroužky; klub Salíček, který je určený pro rodiče a děti a klub předškoláčků. Středisko pořádá také řadu jednorázových a příležitostných aktivit. Středisko se snaží neustále reagovat na

⁹³ Sr. ŽENÍŠEK, P.: *Výroční zpráva 06/07*, Brno: Bouda. 2007.

⁹⁴ ZABARUJ- kulečnickový bar; ZAHRAJ- šipky, stolní tenis, stolní fotbal; POLET- sálové sporty v tělocvičně; POVIS- lezení na umělé stěně; POSED- posezení; POKŘIK- hudba, koncerty a diskotéky; PLUS- multimediální projekce, výstavy...

vzrůstající poptávku a růst klientely a v budoucnu se plánuje stavba venkovního hřiště a rozšíření nabídky kurzů a přednášek.⁹⁵

6.3.5.1. Rozhovor

Na otázky odpovídala vedoucí oratoře Petra Nezvalová.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

„Hlavně navazovat kontakt... posunovat kontakt a prohlubovat komunikaci... Snažit se hodně komunikovat... a hodně v nich otvírat chut' komunikovat.“

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

„Asi přirozeně... Jsou ve věku, kdy se začínají vymaňovat autoritám... Vzhledem k sobě..., tak to myslím zábrany nemají... Je to spíše tak, že je vidět určitý posun v naší komunikaci. Přichází většinou vyhledávají kontakt, ale i my musíme být aktivnější... Vždycky je ten první krok spíše na nás... To platí hlavně v případech, kdy řeší nějaké problémy nebo se jedná o konfliktní situace... Sami od sebe většinou problémy řešit nechtějí... To my jim musíme dát ten první podnět.“

3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro přichozí? Čím konkrétně?

„Doufám, že ano..., ale to musí posoudit spíše druzí.“

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

„Ano, máme to v náplni práce, musíme absolvovat různé kurzy... Taký hodně čtu literaturu, která se touto problematikou zabývá. Důležitá je také supervize... nové pohledy a zpětná vazba. Máme pravidelně porady, které také dávají zpětnou vazbu, což platí i o dalším zkvalitňování naší práce.“

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

„Myslím, že na úrovni osobních vztahů je to dobré... i to tak vždycky bylo... a dobré vztahy jsou potřeba i dnes... Možná ještě víc.. Dnes se k individuálnímu přístupu k žákovi vrací hodně i školy... jedná se o různé alternativní školy a programy... Hodně se ale musí změnit právě ta oblast dalšího vzdělávání a větší profesionalizace. Všichni

⁹⁵ Srv. Tamtéž.

by se měli dále vzdělávat, aby pak mohli nabízet i další specializované služby např. poradenské, pedagogicko-psychologické... A na to je třeba mít v tom daném oboru vzdělání. V tomto ohledu je to ještě dlouhá cesta.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vašem oratoři?

„Aktuální změny asi ne, spíše v budoucnu dále rozšiřovat program. Změny mají být postupné a většinou to vyplyne ze situace... Prudké změny by asi nebyly dobré“ ...

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

„Myslím, že nabídka je tak široká, že pokrývá poptávku. Ale nejde jen o samotnou nabídku aktivit, jde o hlavně o kontakt. Mají zde k dispozici prostor a lidi, které znají... Myslím, že je pořád, nemusíme nutit do nějaké aktivity. Spíše jim dát prostor...a oni si aktivitu najdou sami. Dost je zájem o sportovní aktivity. Hodně je zájem i si „jen tak posedět“ a popovídat si.“

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

„Myslím si, že filozofie oratoře zůstává. Musíme se přizpůsobit hlavně dětem. Obecně je společnost někde jinde, má jiné hodnoty... Také je to otázkou prostředí konkrétní oratoře a je to i o zaměstnancích, jak to chtějí nastavit.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

„Mám v oratoři školní děti do 14ti let.“

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

„Nejdůležitější je pro mě komunikace. Dávám si spíše krátkodobé cíle. Předávání hodnot je záležitostí dlouhé doby... V každé komunikaci dochází k předávání něčeho... Záleží na člověku, zda si to převezme. Celkově je to ale také o tom, že je toto středisko volného času, tak nemusíme neustále něco předávat... Snažíme se jim ukázat normy, že existují určitá pravidla... Důležitý je hlavně osobní příklad.“

11. Prezентuje vaše středisko principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

„Soustředíme se spíše na předávání hodnot jako je: láska, vztah k víře... Když se nás ale někdo zeptá na víru, tak myslím, že můžeme klidně odpovědět... Ale máme i zkušenost, že přijdou rodiče a chtějí vědět „co jsme zač“, zda se tady děti nemusí modlit nebo jestli nejsme nějaká sekta. Pro každého jsou otázky víry asi spíše záležitost dost vnitřní. Předávání naší víry není záměrné, ale přes musí to jít spíše přes osobní kontakt. Všichni vidí a cítí, když je zde dobrá atmosféra... Děti jsou v této oblasti velmi vnímavé... Osobní příklad je podle mě lepší než dělat náboženský program.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

„Kritéria pro animátory jsou, aby splňovali požadavky dané aktivity. Pomocníci mají menší zodpovědnost, pomáhají... Je to také otázkou toho, že dotyčného známe. Uchazeči dáme nejprve prostor, aby to zde poznal, abychom ho poznali i my. To se pak nejlépe ukáže jestli má zájem a předpoklady. Výběr dalších pracovníků záleží i na nastavení a představách ředitele..., ale každý musí mít pedagogické minimum... Já to cítím jako potřebu, aby měli zaměstnanci alespoň minimální pedagogické vzdělání... S výběrovým řízením nemáme dobrou zkušenost.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

„S tím se setkáváme celkem dost... Spíše se jedná o nerespektování pracovníků, porušování pravidel chodu střediska, nadávky a slovní agrese. Museli jsme si udělat hierarchii trestů... Hlavně se snažíme v konkrétním případě o problému bavit..., pomáhá to v poznání aktéra, problému, situace.. Chceme, aby k danému problému zaujal vlastní stanovisko... To často neumí a snaží se před tím utéct... Chceme tedy, aby měli vlastní názor a učili se nést zodpovědnost. V případě postihů se jedná spíše o krátkodobé zákazy.“

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží?

„Jsou to hlavně nároky na člověka... Člověk by měl být hodně komunikativní, protože první kontakt nemusí být vždy příjemný... Člověk musí být trpělivý... a nebrat si věci osobně...

Důležitý je důraz na bezpečnost..., protože riziko úrazu je vždycky velké. Dále je důležitá psychohygiena. Každý se o sebe musí starat a odpočívat. Sama to znám, že když jsem unavená, tak ten kontakt není to pravé... Péče o sebe se nesmí podceňovat.“

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

„Od roku 2006 je středisko zařazeno do rejstříku školských zařízení na MŠMT. Výhodou jsou pravidelná dotace. Aktivity se tak musí řídit školským zákonem, jedná se o určitou administrativní náročnost, ale důsledkem jsou vyšší standardy kvality.“

6.3.5.2. Shrnutí

Líšeň a její sídliště má jinou atmosféru než Brno- Žabovřesky, což je důvodem mírných nuancí při porovnání obou středisek. Základní motivy práce s mládeží jsou stejné, ale je zde vidět, že nelze dělat „stejnou věc“ na různých místech (tedy ani v jednom městě).

Líšeňské středisko se snaží vytvářet prostor pro trávení volného času mládeže z přilehlého sídliště, která nemá v okolí mnoho dalších možností. Je zde prostor pro sprejery, velká tělocvična a největší lezecká stěna v salesiánských střediscích.⁹⁶ Hodně aktivit je vytvářeno také ve spolupráci s místními školami⁹⁷ a veřejností.⁹⁸

⁹⁶ 8m výška a 10m šířka

⁹⁷ Program *Pro školy*, který se formou zážitkové pedagogiky snaží o stmelování kolektivu jednotlivých tříd. *Běh líšeňských škol* apod.

⁹⁸ *Saleskiáda*- dětské odpoledne se soutěženími. *Turnaj v sálové kopané*, *Líšeňský diktát*- horolezecké závody, *Apetito Challenge*- dvanáctihodinový florbalový maraton.

6.3.6. Salesiánské středisko mládeže v Plzni

Pohled k nealkobaru.

V současné době nabízí středisko tyto druhy aktivit: kroužky, kluby (Balón, Vzduch/loď) a program pro děti a mládež s výchovnými a školními problémy (Střecha), které je centrem pomoci dětem, mládeži a rodině. Od roku 2003 má středisko i vlastní hřiště s umělým povrchem. V současné době se dokončuje nástavba, která by měla rozšířit prostor a odpovídat nárokům na stále se zvětšující zájem o různé aktivity.

Klub Balón je volnočasovým klubem, který je svým zaměřením na pomezí otevřeného a nízkoprahového klubu. Nabídka je určena dětem od 9- 15 let, které nemají organizovaně využitý vlastní volný čas. Jako ve veškerých klubech, tak i zde je primární snahou navázat individuální kontakt a vytvoření dlouhodobějších vazeb. Prostor by měl nabídnout i možnost prohlubování vztahů s vrstevníky pomocí nabízených aktivit, kterými jsou sporty, kreativní a výtvarné dílny, dívčí klub a příležitostné akce jako: oslavy narozenin, výlety, turnaje, letní tábory.

Nabídka klubu Vzduch/loď je stejného zaměření jako Balón a je určena mladým od 15ti let. Důraz je kladen na výchovu k sebevědomí, rozvíjení komunikace, primární prevence a pomoc při realizaci vlastních nápadů. Mezi aktivity patří: neformální setkávání, společné akce, posilovna, hudebna atd.

Kroužky nabízejí různé spektrum činností, které svým zaměřením mohou upoutat malé děti, mládež i dospělé (od kytary přes kouzlení až po vaření a izraelské tance...).

Specifickou součástí je Střecha- Centrum pomoci dětem, mládeži a rodině, které nabízí pomoc při překonávání potíží, které souvisí s výchovou a vzděláváním dětí. Pomoc se

zaměřuje na podporu rodiny, problémové chování dětí pomocí konkrétních programů a zprostředkování externích odborníků. Hlavními prostředky pomoci je sociálně výchovný program LANO, sociálně výchovné poradenství, rodinná terapie, program R. Feuersteina, pohybové aktivity, arteterapie, dramatická výchova. Střech a pořádá i kurzy pro budoucí osvojitele a pěstouny.⁹⁹

6.3.6.1. Rozhovor- Plzeň

Na otázky odpovídal Milan Růžička- vedoucí klubů.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

„Motivovat a rozvíjet jejich talenty... Ukazovat jim to, pro co mají nadání.. a dávat jim pozitivní zpětnou vazbu... Být s nima, motivovat je a dokázat jim, že jsou schopni něčeho dosáhnou.“

Pomoci jim objeovat a najít „vlastní hodnotu“, dát jim možnost zažít pocit zázemí, přijetí a pocit, „že je někdo má rád, že se k nim chová slušně, že je bere takové jací jsou, že jim někdo věnuje svůj čas.“

Do střediska chodí především mládež, která nemá zázemí, pochází z rozvrácených rodin, sociálně slabšího prostředí. Ve středisku jsou vyvíjeny snahy pracovat i s rodiči, což se ve „finále“ jeví jako přínos pro obě strany: děti i rodiče. Rodiče mohou vidět, že jejich dítě je v něčem dobré. „Jsou to totiž většinou outsideri, kteří nezapadnou ve svém prostředí... Rodiče jsou rádi, že slyší i jiné, než často negativní, zprávy ze školy.“ Jako efektivní se jeví i návštěvy a osobní kontakt s rodiči, někteří rodiči občas zajdou do střediska.

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

„Děti jsou dost otevřené, snad jen počáteční ostýchavost a u starších určité vymezování.“ Starší návštěvníci si udržují „vlastní prostor... komunikace s nimi je náročnější“.

Po několika návštěvách získávají zkušenost, že na ně není vyvíjen nátlak v duchovních otázkách, že je zde „vše je na bázi dobrovolnosti. Normálnost a dobrovolnost se promítá i do práce zaměstnanců...Normálnost, na které se staví dál... Poznání této skutečnosti není první krok... je to věc průběhu... V tomto ohledu tedy zábrany nejsou.“

⁹⁹ Krajský úřad Plzeňského kraje udělil Salesiánskému středisku mládeže pověření k vykonávání přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči (NRP). Tím bylo rozšířeno již trvajícím pověření střediska k vykonávání sociálně-právní ochraně dětí. První kurz začal v září 2006.

**3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro příchozí?
Cím konkrétně?**

„Jsme na společné cestě, učíme se od sebe navzájem. Každý může být vzorem pro někoho... Tyto skutečnosti vznikají spontánně. Myslím, že zde můžou najít něco, co jim imponuje, najít vlastní cestu.“

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

Pro všechny animátory a dobrovolníky zde bude možnost absolvovat kurz akreditovaný MŠMT, který bude zaměřen na pedagogiku volného času. „Osobně jsem absolvoval kurz: Instruktor skalního lezení ČHS, zdravotní kurzy, kurz krizové intervence“...

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

„Velká přednost Dona Bosca a salesiánů byla a je, že jsou celkem flexibilní... Je to nutnost neustále se přizpůsobovat podmínkám práce. Společnost se mění, jsou jiné potřeby mladých lidí. Vnímám to tak, že mládež jednoznačně komunitu vybízí ke změnám... Je to neustálý boj a hledání... k jakým změnám přesně. Hlavně je důležité objevit to, co mládež opravdu potřebuje, a pak na ty konkrétní potřeby dobře reagovat...“

Postupně se ukazuje, že plno našich teorií nefunguje... Zkoušeli jsme různé pobytové zájezdy, besedy, ale nefungovalo to. Pokud taková forma předávání nefunguje, musíme neustále hledat novou... Je to neustálé mapování si toho, co mládež potřebuje... je to velká výzva...

Řekl bych, že potřeby mladých se mění, i když základ zůstává... přijetí a poskytnutí pocitu přátelství. Toto je asi základ, který se nemění... Pak jde o to, zda toto dokáže komunita poskytnout. Můžou se měnit metody, ale základ potřeb zůstává.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vaší oratoři?

„Pořád je potřeba pracovat na tom, abychom se přiblížili dětem, a to zvláště těm starším.“

To je pro nás v určitém směru neustálé hledání. Vidím, že bychom se mohli k těm lidem přiblížit víc... dalo by se s nimi dělat mnohem víc... Je to o hledání nových způsobů.“

Jako důležitý se jeví aktivní přístup k mládeži, nelze „jen obsluhovat bar“... „Nejde ponechat tyto lidi, aby si odžívali život... aktivně jim do něho nevstupovat. Je to těžké, ale člověk by neměl zpohodlnět a dělat pouze dozorce.“

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

„Nabídka je široká... U mladších je zájem hlavně o hudbu, sport, tanec, break-dance..., ale i o box... Taký je zde zájem o samotné setkávání se.“

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

„Situace byla jiná..., ty lidi byli opravdu chudí a Don Bosco jim nabídl to, co nutně potřebovali k životu... Neměli dostatek jídla, špatné pracovní podmínky, neměli vzdělání. Ty lidi měli velkou motivaci něčeho dosáhnout, a pak si toho taky dostatečně vážili. Dneska je mnohem těžší lidi motivovat, protože jsou spíše přesycení... a pasivní. Je vidět, že po materiální stránce mají všeho dost. Spíše nemají zájem... Mají spoustu možností jak můžou trávit svůj volný čas. Toto středisko je jedna z variant, kterou si můžou vybrat. Možná, že pro ně není tato naše nabídka trávení volného času tolik atraktivní... Myslím, že na rodině a přátelství jde stavět pořád... Velký rozdíl bych viděl v pasivitě dnešní mládeže..., ten nezájem.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

„Soustředíme se na sociálně, ekonomicky a jinak znevýhodněnou mládež.“

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

„Důraz dávám na osobní vztah, aby narištal zájem... Sdělit jim chci to, že mají určité osobní kvality, schopnosti, které můžou rozvíjet..., že mají budoucnost. Největší ideál je, aby jim byly předány křesťanské hodnoty..., ale jde spíše o ten největší ideál. Pak bych jim také chtěl předat hodnoty, které sám uznávám, zásady, hodnoty života... radost ze života.“

11. Prezентuje vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

„Myslím, že ano. Je to čitelné z působení pracovníků a dobrovolníků, kteří s nimi jednají ...a je to poznatelné i z některých aktivit, které k tomu odkazují... Můžou se také o tom s námi bavit, není to žádné tabu.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

„V realitě funguje nejlépe doporučení, a pak výběrové řízení.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

„To se občas děje... Většinou vznikne konflikt mezi účastníky klubu.“

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží?

„Rizik je hodně... Neseme rizika, že se někdo zraní; rizika, že nás někdo z něčeho obviní. Další riziko je vyhoření... Je to zodpovědnost.“

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

„Výhodou je stabilní financování a zvyšování nároků na práci..., nevýhodou je to, že se nemůžeme účastnit některých grantových řízení... Má to svá pro i proti.“

6.3.6.2. Shrnutí

Zajímavostí střediska v Plzni je vybudování Centra Střecha, které nabízí pomoc dětem, mladým lidem a jejich rodinám při překonávání problémů, které jsou spojeny s výchovou. Práce psychologů a terapeutů je zaměřena na podporu rodiny a práci s problémovým chováním dětí. Pomoc je nabízena dětem, které mají problémy s neposlušností, neschopností se soustředit, neklidem, agresivitou, problémy ve škole a těžce se začleňují mezi své vrstevníky. Pomoc je nabízena díky (zatím) externím odborníkům. Dalším specifikem jsou kurzy pro přípravu budoucích osvojitelů a pěstounů dětí v náhradní rodinné péči.

V současné době se středisko rozšiřuje o další prostory, které by měly být dalším prostorem, který bude nabízet trávení volného času přicházející mládeže a bude i prostorem pro fungování Střechy.

Středisko se svým spektrem nabízených aktivit snaží odpovědět na poptávku, která tu mezi mládeží je. Je tu např. zastoupen box, který pod odborným vedením „vede k vybití agresivity“.¹⁰⁰ Na druhou stranu se zde příliš nedaří pěstovat některé druhy aktivit, které mají odezvu v jiných střediscích.

¹⁰⁰[cit. M. R. 11. 4. 2008]

6.3.7. Salesiánské středisko v Českých Budějovicích

Vchod do střediska.

Program střediska v Budějovicích je tvořen tak, aby oslovil široké spektrum těch, kteří do střediska přicházejí. Jedná se nejen o mládež, která přichází z blízkého sídliště, ale i o celkem početnou romskou komunitu.

Otevřené kluby v Českých Budějovicích mají prvky nízkoprahovosti a jejich poslání je téměř totožné¹⁰¹ jako u klubů nízkoprahových. Nabízejí specifický program pro neorganizovanou a sociálně znevýhodněnou mládež s ohledem na jejich aktuální potřeby.

Klub *Oráč* se snaží o primární prevenci patologických jevů ve společnosti, snaží se nabízet program a aktivity, které povedou k zlepšení životní situace konkrétních osob. Programy jsou bohatší než „pasivní trávení vlastního volného času na sídlišti“. Nabízeny jsou aktivity kreativní, sportovní, počítače i doučování. Klub je přístupný všem, kteří dodrží minimální pravidla střediska. Doplnkovými aktivitami klubu jsou večerní kluby, které směřují k většímu osobnímu kontaktu. Večerní akce nabízí diskuze, zážitkové hry a přednášky, které se vztahují k aktuálnímu tématu měsíce. Dalším doplňkovou službou *Oráče* je sociální práce, pro kterou je možné využít kontaktní

¹⁰¹ *Nízkoprahový klub*- usiluj o začlenění a zlepšení životního stylu dětí a mládeže, které jsou v komplikované životní situaci. Tato zařízení poskytují pomoc a podporu a také se snaží předcházet sociálnímu vyloučení klientů.

Srv.: www.streetworker.cz

místnost, která nabízí prostor pro komunikaci klienta s pracovníkem. Dále jsou zastoupeny volnočasové aktivity, které se odehrávají přímo na sídlišti a snaží se, aby poskytly nabídku kreativnějšího trávení volného času. K dispozici je i místní tělocvična. Terénní práce se odehrávají na vytypovaných místech, kde se pracovníci snaží o navázání kontaktu s dětmi a mládeží. Hlavní snahou je konkrétní jedince motivovat a vést je k aktivnějšímu a smysluplnějšímu způsobu trávení volného času.

Romská oratoř nabízí podobné spektrum aktivit jako *Oráč*, je však určena romským dětem a mládeží. Pozornost je zaměřena již na děti předškolního věku. *Romský klub* je určen starším dětem (12- 15 let).

Jsou zde nabízeny také pravidelné kroužky, příležitostné akce a péče je věnována i přípravě dobrovolníků.

6.3.7.1. Rozhovor- České Budějovice

Na otázky společně odpovídali: Miroslava Bendová- vedoucí romské sekce a Jan Horváth- pracovník romské sekce.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

M. B.:

„Zprostředkovat jim pozitivní zážitky..., zážitky toho, že je má někdo rád, že o ně někdo pečuje, že má o ně někdo zájem... Ideální by bylo, aby tyto zážitky měli i s většinou společnosti.“

JH:

... „mě taky někdo pomohl, když jsem byl malej...a tak jsem teď chtěl pomáhat i já... Dát jim nové zážitky“ ...

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

M. B.:

„Blok mají ke každému novému..., ale když vás přijmou za svého, tak ne ... , pak jsou totálně bez zábran... Někdy jsou spontánní... až moc.“

3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro přichozí? Čím konkrétně?

M. B.:

„Určitě... Třeba už tím, že se k nim chovám přátelsky... Vážím si toho, že jsou Romové a taky chci, aby na sebe byli hrdí, aby se zvětšovalo jejich sebevědomí... a taky doufám, že si budou pamatovat co tady zažili... Že se taky můžou k někomu chovat laskavě.“

J. H.:

„Určitě, koukají na mě.... koukají na to, že mám školu..., že se s nima snažím pracovat, že jsem něco dokázal.“

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

M. B.:

„Absolvujeme plno kurzů..., dálkově si doděláváme akreditovaný kurz, který se týká problematiky volného času.“

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

M. B.:

„Co se týče Romů, tak laskavost, pohlazení... a celá pedagogiky Dona Bosca, to jim sedne...

Někdy je vidět přílišná důvěřivost ze strany salesiánů..., a pak to nese důsledky. Připadá mi, že salesiánská pedagogika je stavěná na romskou populaci... Taky by asi bylo potřeba zlepšit u některých salesiánů organizační schopnosti, aby byli více manažeři..., ale v přímé práci jsou super.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vašem oratoři?

M. B.:

„Větší prostory a více času... Zajišťovat kvalifikované pracovníky... a více salesiánů v přímé práci.“

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

M. B.:

„Poptávka by byla ... o víkendy je největší zájem, ale nejsme schopni to pokrýt... Víkendová nebo pobytová akce ano, ale oni by potřebovali každou sobotu... Jinak je největší zájem o hudebnu, tělocvičnu... , vlastně je zájem o všechno, co nabízíme.“

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

M. B.:

Právě včera jsme viděli nový film o Donu Boscovi... a říkali jsme si, že je to všechno úplně stejný... Společnost stejná, předsudky stejné, stejný problémy.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

M. B.:

„Soustředíme se na Romy a práci v romské sekci.“

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

M. B.:

„Jde nám hlavně o osobní vztah... o dobrý zážitek... Plánovaně působíme i tak, že na každé dva měsíce určíme společně pro celé středisko téma, na které se pak zaměříme ve všech našich programech.... Od výzdoby až po konkrétní programy a přednášky... Momentálně máme téma: Zdravý životní styl.“

11. Prezентuje vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

J. H.:

„Myslím, že ano. Je to dané tím, že ředitel střediska je salesián, téměř všichni Romové jsou věřící... Taky se na to hodně hraje, když se s nima řeší nějaké problémy... V okolí se nám říká lidi z kostela“...

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

M. B.:

„Ideální je, když má vztah k dětem a požadovanou kvalifikaci.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

M. B.:

„Obecně pro středisko ani tak ne, ale v romské sekci celkem často... Spíše se ale jedná o slovní agresivitu, gesta a vyhrožování.“

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží, která navštěvuje vaši oratoř?

... „agresivita.“

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

M. B.:

„Výhody jsou především finančního rázu... Nevýhodou je určitá byrokracie“...

6.3.7.2. Shrnutí

V Budějovicích jsem směřovala své otázky k pracovníkům střediska, kteří tvoří program pro romské děti a mládež. Vzhledem ke zkušenostem, které byly s předchozími lety, se jeví jako řešení některých vzniklých problémů to, že se vytvoří ve středisku sekce, která se bude specializovat převážně na práci v romské komunitě.

Jeden z pracovníků této sekce je Rom, což je velmi dobré pro další komunikaci s klienty, kterým může být velmi dobrým příkladem. Práce v této sekci vyžaduje specializovaný přístup, který bude adekvátně reagovat na potřeby a temperament romských dětí. Komunikace s rodiči dětí se někdy jeví jako obtížná, proto svou práci zaměstnanci vykonávají i přímo ve vytypovaných rodinách. Z některých „nároků“ střediska vůči komunitě bylo potřeba slevit a upravit je.¹⁰²

Někdy vznikají konflikty mezi samotnými klienty střediska, kteří si vymezují „svůj prostor“. Důsledkem vzniklých konfliktů a vzniklou selekcí mezi mládeží samotnou došlo k vzniku romské sekce a aktivit, které jsou určeny přímo těmto adresátům. „Otevírací doba“ střediska a časy jednotlivých aktivit jsou tedy upraveny tak, aby zbytečně nedocházelo ke konfliktům. Tento krok nebyl zákrokem ze strany vedení střediska, ale reakcí samotné mládeže, která začala vytvářet dvě konkurenční skupiny.

Je nutné podotknout, že dveře „nejsou nikomu zavřené“, ale určitá minimální pravidla je potřeba dodržovat, aby nebyla ohrožena bezpečnost ostatních a nebyl omezen ani jejich osobní prostor.

¹⁰² Romské děti např. nejsou pouštěny svými rodiči na delší pobytové akce. Mají upravenou cenu ročního příspěvku apod.

6.3.8. Salesiánské středisko mládeže v Pardubicích

Vchod do kaple a do areálu střediska.

V Pardubicích začali salesiáni působit v roce 1939, kdy se zde začal stavět salesiánský chlapecký domov. Činnost salesiánů se zde mohla plně rozvinout bohužel pouze v období 1945-1950. V roce 1991 se salesiáni vrátili do Pardubic, mohli začít užívat část salesiánského domu a zahájit svou činnost se zdejší mládeží. Celý dům byl salesiánům navrácen až v roce 1996. Oficiálně bylo Salesiánské středisko mládeže otevřeno v roce 1995.

Salesiánské středisko mládeže v Pardubicích se vedle „obvyklé činnosti“, která se snaží reagovat na potřeby mládeže v místě své působnosti, soustředí také na spolupráci s kluby SKM¹⁰³ Na cestě do života a Don Bosko, které se věnují dětem a mládeži a problematikou jejich začlenění do života ve společnosti. Aktivita je také zaměřena na přípravu dobrovolníků pro tuto sociální oblast práci. Za podpory Evropské Unie byl realizován projekt na vybudování multifunkčního Centra Don Bosco¹⁰⁴ v Pardubicích, kde mohou probíhat další programy. (Dny pro dětské domovy, Kurz rozvoje počítačových dovedností atd.). Komunita salesiánů také spolupracuje se Soukromým dětským domovem Markéta, o.p.s., v Radhošti.

¹⁰³ Salesiánský klub mládeže

¹⁰⁴ Hlavním zájmem centra je nabízet činnost mládeži z dětských domovů, dětem v pěstounské péči, ale i pardubické mládeži. Nabízí *Dny pro dětské domovy* a *Kurz přípravy na život*. Dále jsou zde klubové prostory, kulečnick atd., které jsou přístupné v odpoledních hodinách. Funguje zde *Filmový klub* atd.

6.3.8.1. Rozhovor- Pardubice

Na otázky odpovídal ředitel střediska Jaroslav Trávníček.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

„Nikdy jsem si nestanovoval osobní cíle v práci s mládeží... Nevím, jak bych to popsal..., ale vždycky jsem pracoval s mládeží... už tak od 12ti let, vždycky mě to bavilo... Spíš jsem neuvažoval nikdy o tom, že bych dělal něco jiného... Přišlo mi to jako můj přirozený životní styl... Vždy jsem měl pocit, že to může něco dát i ostatním... Nástroj, který někoho někam posune.“

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

„To určitě, myslím si, že je to záležitost našeho střídání a toho, že střídání je vždycky bolestné... Ten, který přišel po někom to má vždycky složitě... Ale mimo tento prvek si myslím, že zábrany nemají. Každý naváže na někoho kontakt.“

3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro příchozí? Čím konkrétně?

„Pro někoho ano, ale není to paušální záležitost. Pro ty, kterým jsem nějakým způsobem sympatický.“

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

„Absolvoval jsem plno kurzů... , tak pokud narazím na něco, co mě povede dál“ ....

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

„Jak koho...Záleží na tom, do jaké míry jsou salesiáni s děckama v kontaktu... Pokud jsou v přímém kontaktu, tak to nenechají nikoho na místě... Je to hodně individuální.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vašem středisku (oratoři)?

„Tady určitě cítím změnu... Je to záležitost různých souvislostí... Cítím potřebu rozvoje dalších aktivit“ ...

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

„Jsem v situaci, kdy nevím, zda bychom byli schopni pokrýt poptávku... , protože jsme závislí na situaci, že nemůžeme nabízet to, na co nejsou lidi... Na to co tu je, na to tu lidi jsou“ ...

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

„Myslím, že je to nesrovnatelné... kulturně i ekonomicky jsou někde jinde... Víra v jejich životě hraje úplně jinou roli... V tom základním jsou stejní..., ale to už Aristoteles psal o mládeži..., pod.co bych se podepsal... Žijeme v době, kdy jsou děcka málo ekonomicky chudé... Co se týče psychické chudoby, tak to si ani často neuvědomují, že v něčem strádají.“ V něčem jsou stejní... Mají stále stejné potřeby: stejnou potřebu lásky, stejnou potřebu přijetí, ale situace je jiná... I tady je to jiné... Každé místo je odlišné.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

„Na kohokoli, kdo má zájem přijít a komu to něco přináší...Každý má dveře otevřené..., pokud je schopný plnit základní pravidla, která jsou především pravidly slušného chování.“

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

„U těch, kteří přicházejí z ulice je to spíše o nějaké základní slušnosti“... (podle ideálu Dona Bosca, aby byli slušným občanem). „U těch věřících je to více na spirituální rovině (aby byli i dobrým křesťanem).“

11. Prezентuje vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

„Myslím, že ano... Ta atmosféra je tady do určité míry poznatelná. V okolí se ví, že jsme salesiáni.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

„Důležitý je osobní kontakt..., když se s nimi bavím... a neměli by být proti víře.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

„Spíš jsou někteří vulgární... A taky tady nemáme věci, které by vyloženě spouštěly agresivitu.

Je to také tím, že je to tady komorní.“

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží?

„Myslím si, že ano... Je tady riziko, že člověk přestane být dospělým... Někteří dnes tvrdošijně zůstávají v kategorii teenagerů... Člověk může být děckám přínosem pouze tehdy, pokud nebude teenagerem, ale dospělým... Přiblížit se tím, že se dostanu na jejich úroveň..., to není řešení... A taky člověka vidí, jeho hodnoty a chování..., nikdo se neskreje.“

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

„Jsme občanské sdružení... Na jedné straně výhoda, protože jsme jakoby svobodnější v tom co si naplánujeme... Na druhé straně finanční nejistota“ ...

6.3.8.2. Shrnutí

Salesiáni v Pardubicích soustředí svou pozornost nejen na pardubickou mládež, ale jejich zájem je věnován i práci s dětmi z dětských domovů (speciálně pro ně tu od roku 2007 funguje Centrum Don Bosco). Rozvíjí se zde komunikace s mnoha dětskými domovy z celé ČR.

V samotném středisku má mládež možnost příjemně a aktivně trávit svůj volný čas (stejně jako ve všech ostatních střediscích) při nabídce posezení u nealkobaru, kulečnicku apod. V okolí střediska je DDM, který nabízí široké spektrum různých organizovaných aktivit a kroužků, proto jsou ve středisku kroužky zastoupeny pouze v rozpětí poptávky klientů. Středisko je na okraji Pardubic, což je důsledkem malého počtu mládeže v okolí. Dalším aspektem jsou určité předsudky ze strany „místních“, kteří se ještě dnes těžce vyrovnávají s tím, že salesiánům byl navrácen komplex budov. Středisko se i přes tyto skutečnosti snaží neustále hledat nové cesty a možnosti pro komunikaci s mládeží i celou pardubickou společností. Pro prostory, které mají salesiáni celkově k dispozici se našlo i další využití v podobě vybudování Centra Don Bosco. Dále se plánuje budování bytů pro mládež, která ve věku své plnoletosti odchází z dětských domovů a ocitá se často bez prostředků a adekvátního bydlení.

6.3.9. Salesiánské středisko mládeže v Ostravě

Pohled na kostel sv. Josefa v Ostravě.¹⁰⁵

Situace střediska v Ostravě se v mnoha ohledech podobná situaci, se kterou jsem se setkala v salesiánských střediscích v Českých Budějovicích a v Teplicích, neboť i v Ostravě přichází do střediska převážně romské děti, které velmi často potřebují specifické podmínky, prostředí a pedagogy, aby měly umožněnu cestu k dalšímu rozvoji svých dovedností a schopností. Pozornost se samozřejmě nesoustředí pouze na romskou menšinu, pouze to vyplývá z konkrétní situace. Je zde i nabídka pro aktivní a smysluplné trávení volného času všech ostatních dětí.¹⁰⁶

Základním programem střediska je Oratoř- otevřený klub. Návštěvníci klubu nejsou ničím omezováni, pouze jejich návštěva vyžaduje, aby dodržovali pravidla slušného chování a pravidla klubu. Cílem střediska je, aby byl této mládeži poskytnut prostor pro trávení volného času s možností, že se v případě zájmu zapojí i do dalších aktivit. Denně se v klubu vystřídá přes 60 návštěvníků ve věku 4- 20let. K nabídce oratoře patří herna se stolním tenisem, kulečnick, nealkobar, sál pro kopanou a florbal, venkovní prostory. Jsou zde i možnosti vypůjčit si kolo, brusle, zahrát si fotbal. Během celého

¹⁰⁵ Fotografie použita se svolením www.sdb.cz

¹⁰⁶ Středisko navštěvují kromě romské většiny i děti z farnosti a studenti Biskupského gymnázia. Část této mládeže následně pomáhá v práci s dětmi.

roku se v rámci Oratoře konají různé příležitostné akce např. návštěva bazénu nebo ZOO.

Další nabídkou jsou kroužky, jejichž složení a realizace tvoří strukturovaný program zájmové činnosti, které středisko nabízí. Docházení do kroužků vyžaduje pravidelnou účast, proto některé druhy kroužků rozšířily svou činnost i o *workshopy*, které důsledně nevyžadují pravidelnou účast zájemců. Své dovednosti a schopnosti mohou v kroužcích rozvíjet děti a mládež ve věku od 6- 26 let.¹⁰⁷

Podobně jako v ostatních střediscích je nabízeno také *Doučování*, které se soustředí především na pomoc v oblasti vzdělávání. Důležité je pomoci při plnění školních povinností a v přípravě na školní vyučování. Z dosavadních zkušeností je vidět potřeba individuálního doučování, které však má návaznost na školu, se kterou je nutné aktivně spolupracovat. Doučování je určeno pro žáky 1.- 9. ročníku ZŠ a pro žáky, kteří navštěvují školy se zvláštním typem vyučování.

Kružky jsou určeny pro předškolní děti, které si zde pod pedagogickým vedením mohou zdokonalit své schopnosti a prohloubit vědomosti, aby měly lepší předpoklady pro zdárný vstup do školy. Do programu měli být podle původního plánu zaangažováni i rodiče, ale v současné době se pracuje s dětmi samostatně.¹⁰⁸

Speciální programy jsou zde nabízeny pro budoucí *animátory*, kterým tato setkání mohou pomoci v osobním růstu a při snaze „být dobře připraven“ pro práci s dětmi a mládeží ve středisku.

Majetkem Salesiánské inspektorie je také Dům Dona Bosca- DDB v Ostravě, který je využíván dětmi a mládeží. Jeho činnost a zároveň i činnost kostela byla obnovena v roce 1990. V roce 1997 zde místní salesiánská komunita zřídila Domov Don Bosco- DDB, jehož cílem bylo pomoci studentům ze sociálně slabších rodin. V současnosti je DDB začleněn do Salesiánského klubu mládeže, jež je občanským sdružením dětí a mládeže z působností po celé ČR. Aktuálně poskytuje DDB ubytování studentům nad 18 let. Veškeré aktivity, které se zde konají jsou zaměřeny na studenty a čerpají z preventivního systému Dona Bosca.

¹⁰⁷ „Vyhlášený“ je především fotbalový team, který se v roce 2007 úspěšně účastnil Mezinárodních salesiánských her v Německu.

¹⁰⁸ Doučování se účastní pouze jedna maminka a pouze polovina dětí navštěvuje doučování pravidelně...

6.3.9.1. Rozhovor- Ostrava

Odovědi na tyto otázky byly získány po vzájemné dohodě písemnou formou. Odpovídala Pavlína Koláčková, která je vedoucí programů *Doučování* a *Křičky*.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

„Být pro mladého člověka dobrým vychovatelem a přítelem. Dát do této služby veškeré své schopnosti, zkušenosti a poznání. Nic dobrého si nenechat pouze pro sebe a vést je k uvědomění si své kvality života, k osobnímu růstu, vzdělávání, víře.“

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

„Ten pocit nemám.“

3. Cítíte, že můžete být stylem své práce a stylem svého života vzorem pro příchozí? Čím konkrétně?

„Chtěla bych být, ale spíše je to stálá snaha být vzorem. Myslím, že je umím pro něco dobrého nadchnout.“

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

„Využívám. Zejména v oblasti pedagogiky.“

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

„Asi ano, salesiáni musí být vždy „ve střehu“, měli by být neustále uprostřed mládeže, aby znali jejich současné hodnoty. Ale myslím si, že to salesiánům jde dobře.“

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vaší oratoři?

„Nepodceňovat příchozí a nebát se po nich chtít víc. Také je asi více potřeba mluvit s nimi o víře a využívat vlastních zkušeností a příkladu.“

7. Myslíte si, že nabídka aktivit oratoře pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

„Myslím, že nabídka pokrývá poptávku. Máme zde škálu aktivit...od sportovních kroužků až po biliárd.“

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

„Zásadní rozdíly spatřuji v tom, že Don Bosco trávil s mladými více času. Vlastně s některými z nich žil. Pro nás je těžké ovlivňovat mládež, když jsme s nimi každý den maximálně 3 – 4 hodiny...

Dále se mi líbí koncept Dona Boska, který funguje v některých salesiánských dílech v zahraničí, u nás v ČR někde částečně: Salesiáni působí v lokalitě, kde mají vlastní mateřskou školku, školu, farnost - kostel, hřiště.“

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

„Na romské děti předškolního věku 4 – 6 let a mladšího školního věku 7 – 12 let.“

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

„Kladu důraz na to, abych byla hlavně přítelem, někdo, komu se mohou svěřit. Taký se jim snažím ukázat, že je má někdo rád nezištně, takové, jací jsou. Na základě této důvěry pak mohu stavět svou snahu o jejich další vzdělávání a vedení k morálním hodnotám.“

11. Prezentuje vaše oratoř principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

„Jsou to již Pravidla oratoře, kde jsou obsaženy prvky, které se objevují i v křesťanském Desateru: nemluvit neslušně, nekrást, poslouchat rodiče a vedoucí, chovat se ke druhým kamarádsky, nikdo nesmí nikoho fyzicky napadnout apod. Konkrétní činnosti jsou katecheze a mše, které navštěvují děti během týdne.“

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

„Na základě vzdělání, praxe, svých schopností a dovedností a pozitivního vztahu ke křesťanské víře.“

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

„Ano, většinou museli být klienti vykázáni ze střediska, někdy i na delší dobu.“

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží, která navštěvuje vaši oratoř?

„Může dojít k syndromu vyhoření. Dalším rizikem je skutečnost, že se člověk nevyrovná s tím, že jeho výsledky práce nejsou hned vidět.“

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

„Naše středisko je školské zařazeno do sítě škol a školských zařízení MŠMT od r. 1996. Výhodou je možnost získávat dotace z MŠMT a mezi nevýhody patří některé předpisy, dokumentace, směrnice.“

6.3.9.2. Shrnutí

Salesiánské středisko v Ostravě, které soustředí svou pozornost také na romské děti se svým zaměřením a stylem práce velmi podobá středisku v Teplicích. Na některých projektech spolu tato střediska také spolupracovala a spolupracují.

6.3.10. Salesiánské středisko mládeže ve Zlíně

Pohled na kostel Panny Marie- Jižní Svahy a ostatní budovy.¹⁰⁹

Salesiáni působí ve Zlíně od roku 1990, kdy zde začali budovat nové salesiánské centrum na sídlišti Jižní Svahy. Středisko je hojně navštěvováno, což souvisí i s „tradičně nábožensky založeným“ zlínským krajem. Je to středisko, které má velkou podporu mezi lidmi v okolí. Jednou z výhod, kterou vnímají salesiáni, je propojení střediska s farností a příležitost k formaci velkého množství animátorů z řad zájemců, které tvoří především věřící mládež z okolí. Salesiánské středisko nabízí k trávení volného času nové a velmi dobře vybavené prostory. Hlavním místem setkávání je velká společenská místnost s nealkobarem, kde je možnost k posezení, kulečnick atd. Dále je zde k dispozici velký sportovní sál a hřiště s umělým povrchem, cyklodráhou a fitness stezkou. Je zde tradičně nabízena i řada kroužků.

Specifikem střediska je pořádání tzv. Nealko disco show, kde je nabízeno mládeži sociálně jisté a bezpečné prostředí, kde se mohou společně bavit bez alkoholu a cigaret. Akce jsou mezi zlínskou mládeží velmi oblíbené. Konají se každých 14 dní. další příležitostnou akcí je festival *Pod věží*.

Středisko není v rejstříku školských zařízení, ale získává prostředky přes MPSV a z jiných grantů a podpory farníků, patří mezi občanská sdružení.

¹⁰⁹ Fotografie použity se svolením www.sdb.cz

6.4. INTERPRETACE VÝZKUMU

Jednotlivé záznamy rozhovorů jsem podrobila vlastní analýze.

6.4.1. Analýza otázek

Odpovědi na jednotlivé otázky jsem si opět rozdělila na skupiny podle zaměření, které jsem pak podrobněji sledovala „otázku po otázce“. Zajímavé pro mě bylo porovnávání odpovědí mezi jednotlivými respondenty, kteří se často (ač vzdáleni stovky kilometrů) vzácně shodovali.

Otázky k bodu č. 1:

„Přítomnost animátora, který je lidsky i duchovně na výši.“

Tento okruh otázek měl směřovat k získání odpovědí, které měly ukazovat na samotnou osobu vychovatele- pedagoga.

1. Co je Vaším osobním cílem v práci s mládeží?

Všem, kterých jsem se dotazovala, jde v podstatě o to, aby svými schopnostmi a osobním přičiněním dokázali „pozvednout ty“, kteří přicházejí do střediska trávit volný čas. Nejsou pro ně důležité osobní cíle, ale spíš cíle, kterých dosahují jejich svěřenci.

2. Máte pocit, že mládež přicházející do oratoře má vůči Vám nějaké zábrany?

Nikdo si není vědom takové zábrany, která by byla důsledkem toho, že má někdo zábrany do oratoře či střediska přijít. Kromě normálních projevů ostýchavosti, které má každý při kontaktu s novými lidmi a s novým prostředím, se u mládeže o žádné zábrany nejedná.

3. Cítíte, že můžete být stylem svého života a stylem své práce vzorem pro příchozí? Čím konkrétně?

Mnozí se velmi sebekritičtí..., ale v podstatě všichni dotázaní cítí, že jsou v prostředí mezi mládeží, které mohou být příkladem...

4. Využíváte nějaké možnosti rozšiřovat své vzdělání?

Vzdělání všech dotázaných bylo minimálně vyšší odborné a všichni byli v aktuální době zapsáni do nového vzdělávacího kurzu...

Otázky k bodu č. 2:

„Prostředí bohaté na radost a veselí.“

Otázky pátraly po tom, zda je prostředí oratoř či střediska prostorem, který flexibilně reaguje na změnu klientely a na změnu její potřeby po volnočasových aktivitách i aktivitách různého druhu....

5. Máte pocit, že současná mládež vybízí salesiánskou komunitu k určitým změnám?

Většina dotázaných cítí téměř neustálou potřebu změny, kterou vnímají především v osobní rovině. V kontaktu s mládeží s cítí neustále vybízení k dalším novým aktivitám a k osobnímu růstu...

6. Cítíte potřebu nějaké konkrétní změny ve vaší oratoři?

Konkrétní potřeba změn se lišila hlavně díky různosti zázemí, které konkrétní středisko má, což je spojeno s otázkou složení klientely a její „náročnosti“.

7. Myslíte si, že nabídka aktivit střediska pokrývá poptávku mládeže? O které aktivity je největší zájem?

Ve všech střediscích je nabídka široká a vychází z potřeb těch, kteří středisko navštěvují.

**Otázky k bodu č. 3:
„Prostředí křesťanské.“¹¹⁰**

Vzhledem ke křesťanskému založení společnosti mě zajímalo, zda je hlavním podnětem jejich aktivity a práce víra a zda také kladou hlavní důraz na její předávání mládeži.

8. Vidíte rozdíly mezi dnešní mládeží a mládeží, pro kterou budoval oratoř Don Bosco? Pokud ano, tak v čem?

Sice se jedná o změny kulturního a ekonomického prostředí mládeže, podstata toho, co potřebují však zůstává... potřeba prostředí, kde jim bude dobře, kde budou moci na základě svobodného rozhodnutí rozvíjet svoje vlohy a schopnosti.

9. Na jakou skupinu mládeže se soustředíte ve své práci?

Na tuto otázku odpovídali respondenti buď obecně a za cílovou skupinu označili bezprizorní mládež, která potřebuje prostor pro trávení svého volného času. Nebo odpovídali na jakou skupinu mládeže jsou oni osobně při práci ve středisku či oratoři.

10. Na co dáváte důraz při kontaktu s mládeží? Co jim chcete sdělit? Co jim chcete předat?

Většina dotázaných mluvila spíše o dimenzi „přání“... Pokud se však má jenat o předávání hodnot a vhodných názorů, tak vždy musí jít o nenásilnou formu.

11. Prezentuje podle Vás vaše středisko principy křesťanské víry? Jak konkrétně?

¹¹⁰ KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda*, str. 27.

Ve všech salesiánských zařízeních je cítit „zvláštní atmosféra“. Na mnoha místech si člověk až na „druhý pohled“ všimne, že např. na stěně visí kříž. Prioritou salesiánů je hlavně bohatý duchovní život žít...

Otázky k bodu č. 4:

Rizika práce s mládeží a právní zabezpečení.

Tato doplňující sada otázek byla spíše „informativního rázu“. Co se týká rizik práce s mládeží a agresivity, tak se při porovnání jednotlivých odpovědí střediska shodovala na svých postupech proti agresivitě.

12. Jakým způsobem jsou vybírání pracovníci oratoře?

Způsob výběru nových pracovníků je téměř ve všech střediscích založen na tom, aby byl nový pracovník hlavně přínosem pro klienty.

13. Bylo někdy potřeba zasahovat proti agresivitě nebo negativním jevům v chodu oratoře? Jakým způsobem?

Zkušenosti s agresivitou jsou ve své míře ovlivněny konkrétní lokalitou, kde se středisko nachází.

14. V čem spatřujete rizika práce s mládeží?

Rizika byla spatřována hlavně ve vztahu k vlastní osobě, kdy je jako hlavní riziko spatřován burn-out efekt.

15. Je vaše středisko registrováno u MŠMT v síti škol a školských zařízení? Jaké výhody a nevýhody z toho pro vaše středisko vyplývají?

6.4.2. Závěrečné hodnocení

Nejvíce informací a podnětů jsem dostala hlavně během rozhovorů, které pro mě byly ve velké míře zážitkem. Setkala jsem se s lidmi, kteří často vykonávají svou práci „nenápadně“, ale promyšleně, důsledně a rádi. Práce s mládeží a pro mládež je pro ně často „životní náplní“, která je neustále vybízí k novým aktivitám a hledání možností, jak být „potřebným“ pro děti a mládež...

Jistě se najdou i chyby, které dělají; ne všechno se povede; ne všechno své „plody nese“ hned..., ale zdálo se mi, že všichni tito lidé své výchovné poslání dělají tak, jak by si přál i jejich inspirátor.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ZÁVĚR

Předmětem mé diplomové práce byly pedagogické myšlenky Dona Bosca a jejich odraz ve výchově mládeže v České republice.

Nejprve jsem svou snahu zaměřila na četbu příslušné literatury a získávání dostupných materiálů, které by odpovídaly problematice mé práce.

Dalším bodem byla snaha stručně nastínit Don Boscův výchovný preventivní systém. Důležitá pro mě byla především aktuálnost tohoto specifického přístupu a jeho přímá aplikace v dnešní výchově mládeže ve volném čase.

Navštívila jsem Salesiánská střediska mládeže, kde jsem se snažila situaci zmapovat a na základě rozhovorů jsem získala aktuální informace o situaci.

Mým cílem bylo vytvořit ucelený přehled salesiánské činnosti ve výchovném sektoru.

Zajímalo mne poznání jejich pracovního prostoru a podmínek, které mají pro vykonávání svého povolání. Informace jsem doplnila ještě vlastním kvalitativním výzkumem na základě strukturovaného rozhovoru.

Veškeré získané informace i osobní kontakt se salesiány pro mne byl velkým přínosem. Díky nabytým zážitkům a zkušenostem se odvažuji prohlásit, že pedagogické myšlenky Dona Bosca jsou stále aktuální.

LAGGIONI, G. *Don Bosco*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-040-2.

FANTOZZI, A. *Don Bosco: život a dílo Dona Bosca*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7367-040-2.

FERRERO, P. *Don Bosco: život a dílo Dona Bosca*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-040-2.

FERRERO, P. *Don Bosco: život a dílo Dona Bosca*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-040-2.

PONTANA, G. *Don Bosco: život a dílo Dona Bosca po sto letech od jeho smrti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-7367-040-2.

HELUS, Z. *Průvodce Donem Boscem*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1984.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HYNAT, J. *Archiály ze života Dona Bosca na začátku 19. století*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1998.

SEZMAM LITERATURY

23. *všeobecná kapitula salesiánů Dona Boska: Výchova mládeže k víře*. 1. vyd. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-85282-26-7.
- ALBERTI, P. *Světec Don Bosko*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2.
- AUBRY, G. *Salesiánský duch*. Praha: Adalbert Praha. Pro vnitřní potřebu salesiánských spolupracovníků, rok vydání neuveden.
- BOSCO, T. *Don Bosko*. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-60-7.
- BOSCO, T. *Don Boskova ORATORĚ – Model a ikona současné salesiánské oratoře*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 2004.
- BOSCO, T. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-86-0.
- BOSCO, T. *Maminka Markéta; Život matky dona Boska*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2006. ISBN 80-7266-234-1.
- CIPRO, M. *Průvodce dějinami výchovy*. Praha: Panorama, 1984.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-534-3
- DACGUINO, G. *Psychologie Dona Bosca*.
- FANTOZZI, A. *Maminka Markéta matka Dona Boska*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-026-X.
- FERRERO, B. *Vychovávěj jako Don Bosco*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807367-294-2.
- FERRERO, B. *Šťastní rodiče. Křesťanská výchova podle Dona Boska*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-937-2.
- FONTANA, U. *Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-85282-36-4.
- HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1984.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- IHNÁT, J. *Myšlenky sv. Jana Boska na každý den v roce*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1998.

- Informační bulletin*. Salesiánské středisko mládeže Praha – Kobylisy, Praha: 1999.
- JAN PAVEL II. *Iuvenum Patris*. Dopis Svatého Otce u příležitosti stého výročí úmrtí sv. Jana Boska z 31. 1. 1988. Samizdatové české vydání.
- JOB, P. *Čerpajme z moudrosti dona Bosca*. Bratislava: Oto Nemeth, 1998. ISBN 80-967639-9-7.
- JOB, P. *Don Bosco by vám poradil takto*. 1. vyd. Trnava: vyd. Kon-Press, 1991. ISBN 80-85413-11-6.
- KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže. Studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie Praha ve spolupráci se Salesiánským střediskem mládeže v Praze – Kobylisích, 1999.
- KOPECKÝ, J. *Život a dílo sv. Františka Saleského*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-055-3.
- KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda svatého Jana Boska*.
- KRAUS, B., POLAČKOVÁ, V., ET AL. *Člověk- prostředí- výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Padio, 2000. ISBN 80-7315-004-2
- KŘÍŽKOVÁ, M., R. *Kniha víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-122-3.
- MAREŠ, J., GAVORA, P. *Anglicko-český pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-310-2.
- MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Avicem, 1986.
- PAVEL VI. *Evangelii nuntiandi*. Apoštolská exhortace Hlásání evangelia z 8. 12. 1975. 2. opravené vyd. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-159-8.
- PÁVKOVÁ, J. (ed.). *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- Práce v salesiánském duchu*. Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR. Praha: Salesiánská provincie Praha, 2002.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2. rozšířené vyd. Praha: Portál, 2002.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000a.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998.

Přehled výchovně pastorační činnosti v provincii s personální rozvahou. Podklady pro výchovně pastorační projekt. Salesiánská provincie Praha, Provinciální kapitula, 2001.

ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství.* Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4.
SCHIELÉ, R. *Don Bosco.* 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-196-7.

Stanovy a Všeobecná pravidla Společnosti svatého Františka Saleského. Řím: 8. 12. 1984.

Stanovy Společnosti svatého Františka Saleského. Řím: 8. 12. 1984.

ŠTECHOVÁ, M. *Život světcův; Svatý don Bosco.* Praha: A. Neubert, 1937.

VIGANÒ, E. a generálna rada. *Životný projekt Don Boscových saleziánov, Príručka k čítaniu salesiánských stanov.* Rím: 1986, Slovenské samizdatové vydání.

VYMĚTAL, J. *Úzkost a strach u dětí. Jak jim předcházet a jak je překonávat.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-830-9

VRACOVSKÝ, J. *Chaloupky: Salesiánské prázdninové tábory v době totality.* 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-705-1.

kolektiv autoru, *Kapitoly ze sociální pedagogiky a psychologie. Příspěvek ke vzdělávání učitelů.* Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-58-3

Internetové odkazy

<http://www.sdb.cz>

<http://www.obcan.ecn.cz>

<http://www.streetwork.cz>

<http://www.msmt.cz>

<http://www.neziskovsky.cz>

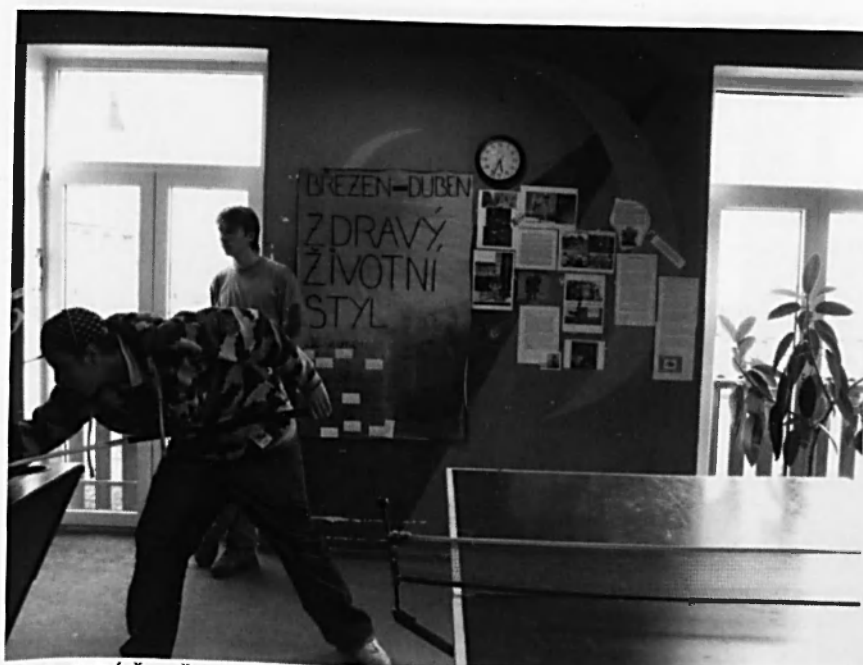
<http://www.mvcr.cz>

Oratoř v Pardubicích

Oratoř v Teplicích

Klub ORÁČ v Českých Budějovicích

České Budějovice

SaSM Brno- Líšeň

Posilovna v Plzni

Farní zahrada- Rumburk

Rumburk

Stěna v Budějovicích